

V L A A M S P A R L E M E N T



stuk **13** (2009-2010) – Nr. 1-B – Addendum
ingediend op 6 november 2009 (2009-2010)

Toelichtingen

bij de middelenbegroting
en de algemene uitgavenbegroting
van de Vlaamse Gemeenschap
voor het begrotingsjaar 2010

Toelichting per programma

Addendum

Milieujaarprogramma 2010

1 Inleiding

1.1 Algemeen

Het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid (verder het DABM genoemd), bepaalt dat het milieubeleid in Vlaanderen gestalte krijgt door de milieubeleidsplanning waarvan de hoekstenen het milieurapport, het milieubeleidsplan en de milieujaarprogramma's zijn.

Het **milieurapport** (MIRA) is de wetenschappelijke onderbouwing van het milieubeleid. De opdracht van de milieurapportering is: het beschrijven van de kwaliteit van het leefmilieu (MIRA-T), aangeven hoe die kwaliteit zich zou kunnen ontwikkelen en via welke beleidsinterventies die ontwikkeling kan worden verbeterd (MIRA-S), en onderzoeken in welke mate en op welke wijze het beleid tot nu toe tot veranderingen in de milieukwaliteit heeft geleid (MIRA-BE). Het recentste MIRA-T dateert van mei 2009. Specifiek voor het aspect natuur en biodiversiteit werd in november 2007 een Natuurrapport (NARA) gepubliceerd.

Het **milieubeleidsplan** bepaalt de hoofdlijnen van het milieubeleid dat door het Vlaamse Gewest, alsmede door de provincies en gemeenten in aangelegenheden van gewestelijk belang, dient te worden gevoerd. Het plan beoogt enerzijds de bescherming en het beheer van het milieu en anderzijds de doeltreffendheid, de efficiëntie en de interne samenhang van het milieubeleid op alle beleidsniveaus te bevorderen. Het huidige milieubeleidsplan 2003-2007 werd vastgesteld door de Vlaamse Regering op 19 september 2003. Naar aanleiding van een wijziging aan het DABM werd het MINA-plan 3 in de loop van 2007 geactualiseerd en verlengd tot eind 2010. Het geactualiseerde plan kreeg de naam "MINA-plan 3+". Een volledig nieuw MINA-plan 4 wordt momenteel voorbereid en zal opgesteld worden voor de periode 2011-2015. Zoals aangegeven in de beleidsnota van minister Schauvliege, zal werk gemaakt worden van een goede afstemming en wisselwerking tussen plannen, rapporten en programma's binnen het beleidsdomein en wordt er gestreefd naar integratie tot één milieubeleidsplan. De basis voor dit plan vormt de beleidsnota. De doelstellingen van het milieubeleidsplan worden wetenschappelijk onderbouwd en moeten maatschappelijk ruim gedragen zijn.

De **milieujaarprogramma's** dienen ter uitvoering en operationalisering van het milieubeleidsplan. Nadruk ligt hierbij op de organisatie, het tijdpad en de prioriteitenstelling van de verschillende maatregelen.

Een milieujaarprogramma moet volgens het DABM minstens het volgende bevatten:

- een verslag van de stand van uitvoering van het geldende milieubeleidsplan en de Europese milieuwetgeving;
- een verslag van de stand van zaken aangaande de goedkeuring van internationale overeenkomsten;
- een opgave van de door het Vlaamse Gewest in het komende jaar te verrichten activiteiten en te nemen maatregelen ter uitvoering van het geldende milieubeleidsplan;
- een overzicht van de in het ontwerp van begroting geraamde inkomsten en uitgaven ter uitvoering van het milieubeleidsplan;
- een lijst met geplande en lopende onderzoeken en herstelprogramma's.

1.2 Milieujaarprogramma 2010

Het milieujaarprogramma 2010 is het zevende programma in uitvoering van het MINA-plan 3+. Het kwam tot stand in een overgangperiode tussen twee legislaturen en tussen twee

MINA-plannen. De onderstaande tekst is een detaillering bij het MINA-plan 3+ en maakt de brug met het nieuwe Regeerakkoord en het ViA-proces en waar mogelijk ook al met de beleidsnota die zelf weer de basis zal vormen voor MINA 4.

1.3 Verwijzingen Regeerakkoord, Vlaanderen in Actie en Beleidsnota

Er werd voor gekozen om waar relevant in het MJP 2010 tekstpassages uit het Regeerakkoord, ViA en de beleidsnota over te nemen. Deze passages worden vermeld op het niveau van de doelstellingen. Door hun algemene aard kunnen linken gelegd worden met de gerelateerde doelstellingen en maatregelen uit het MINA-plan 3+. Deze algemene doelstellingen worden aangevuld met een selectie van indicatoren, zoals ze voorlopig gemaakt zijn in het kader van de opvolging van het Pact 2020. De systematische opvolging hiervan is ook voorzien op een later ogenblik.

1.4 Opvolging MINA-plandoelstellingen

De plandoelstellingen zelf werden niet opgenomen in dit MJP. Daarvoor wordt verwezen naar het MINA-plan 3+, waar alle geactualiseerde doelstellingen opgelijst staan.

De plandoelstellingen van de **thema's** worden opgevolgd met indicatoren. De beoordeling van de trend geschiedt op basis van een (statistische) trendanalyse en een kwantitatieve trendberekening, zodat al deze indicatoren op een eenvormige en objectieve wijze worden geëvalueerd. De statistische analyse omvat het uitvoeren van een regressie op de beschikbare data. De regressies worden berekend op de volledige tijdsreeksen. Het model (lineair of niet-lineair) dat de datareeks het best genereert zal vervolgens worden aangewend om de trend te kwantificeren. De trend is daarbij de gemiddelde jaarlijkse wijziging voor de beschouwde periode.

De berekende trend wordt als onbeduidend beschouwd indien hij begrepen is tussen -1% en +1%. Zowel de positieve trend als de negatieve trend wordt verder onderverdeeld in twee klassen. Volgende klassengrenzen worden gehanteerd:

<i>Beoordelingsschaal</i>	<i>Klassengrenzen</i>	<i>Code</i>
Gunstig tot zeer gunstig	>5%	++
Voorzichtig positief	>1% tot 5%	+
Nagenoeg ongewijzigd	-1% tot +1%	+/-
Licht negatief	<-1% tot -5%	-
Negatief tot zeer negatief	<-5%	--

In een aantal gevallen kan de trend niet berekend worden (en wordt de notatie "n.v.t." gebruikt):

- Er is geen (of geen betrouwbare) invulling van de indicator mogelijk;
- De tijdreeks bij de indicator is te kort (< 4 jaar);
- De tijdreeks is onregelmatig samengesteld (veel ontbrekende waarden, getrapte reeksen,...).

Tenslotte komt het ook voor dat er slechts tijdelijk gegevens ontbreken, waardoor het betreffende vakje blanco blijft. In de toekomst kan hier dan wel invulling aan gegeven worden.

Bij de **delen** wordt waar zinvol en mogelijk een korte kwalitatieve beschrijving over het verloop van de plandoelstelling gedurende de planperiode gegeven. Aanvullend wordt een inschatting gemaakt van de trend, gebaseerd op de mening van de coördinator.

1.5 Uitvoering van het MINA-plan 3+

Het DABM geeft het planningsteam de opdracht om vijfjaarlijks een MINA-plan en jaarlijks een milieujaarprogramma (MJP) voor te bereiden. Het planningsteam bestaat bij besluit uit de leidend ambtenaren van AMINAL, VLM, VMM en OVAM (en APS) - dateert van voor de hervormingen n.a.v. BBB. De uitvoering van het geldende Milieubeleidsplan wordt gecoördineerd door een projectleider en een planningsgroep, waartoe één of meerdere vertegenwoordigers van elke entiteit behoren.

Voor de uitvoering en de opmaak van milieubeleidsplannen en jaarprogramma's werd een netwerk opgebouwd, dat bestaat uit de planningsgroep, de planningsverantwoordelijken en de thema/deel/hoofdstukcoördinatoren. De eindverantwoordelijkheid voor de uitvoering van de onderdelen van het MINA-plan ligt bij het afdelingshoofd van de respectieve thema-, deel- of hoofdstukcoördinator. De planningsgroep waakt over de inpasbaarheid in het MINA-plan, de timing en de afstemming tussen de projecten en verzorgt de rapportage voor de Beleidsraad. De planningsverantwoordelijken tenslotte verzorgen de vlotte doorstroming van informatie binnen de instellingen, in overleg met de leidend ambtenaar. Zij spelen ook een cruciale rol in de afstemming tussen algemene beleidsplannen en -programma's en instellingsspecifieke operationele plannen.

De wijze waarop de diverse planningscycli met elkaar worden afgestemd, komt aan bod in het hoofdstuk 'Beleidsvoorbereiding en -evaluatie'. Ook de afstemming met de begroting is belangrijk.

2 Algemene doelstellingen Regeerakkoord

Aan volgende doelstellingen wordt voornamelijk invulling gegeven in Deel 1 en 2:

Zoals afgesproken in het Pact Vlaanderen 2020 en de VIA-doorbraak 'Groen en dynamisch stedengewest', moet Vlaanderen in 2020 ook op vlak van water- en luchtkwaliteit, bodembescherming en geluidshinder even goed scoren als andere economische topregio's. Het aantal gezonde levensjaren dat verloren gaat als gevolg van milieuvervuiling, daalt significant (2020). Ook inzake biodiversiteit wil Vlaanderen in 2020 even goed scoren als andere economische topregio's (Pact Vlaanderen 2020).

Eco-innovatie, een verhoging van de energie-efficiëntie en een voorloperbeleid op het vlak van eco-efficiëntie van materialen, producten en diensten, zorgt niet enkel voor een daling van de milieudruk, maar bereidt ook onze economie voor op de toekomst, en creëert groene jobs. Meer concreet wordt er gestreefd naar een verdere ontkoppeling tussen de economische groei en de druk op milieu en natuur, en een substantiële verlaging van de absolute milieudruk.

Deze doelstellingen zullen in de toekomst in kader van het Pact 2020 worden opgevolgd met de volgende indicatoren.

Kernindicatoren	doelstelling (2020)
Benchmark op basis van een selectie van milieu-indicatoren *	Even goed als EU topregio's
Aantal verloren gezonde levensjaren als gevolg van milieuvervuiling	Significante daling
Directe materialeninput / eigen materialenconsumptie t.o.v. BBP	Ontkoppeling
Eco-efficiëntie globaal en per sector	Ontkoppeling

*: Waterkwaliteit: MMIF¹, nitraat in grond- en oppervlaktewater, waterzuivering; Luchtkwaliteit: emissies van verzurende stoffen, broeikasgassen, blootstelling van de bevolking aan slechte luchtkwaliteit (PM10)

Aan volgende doelstellingen wordt voornamelijk invulling gegeven in Deel 3 tot 8:

Slagkrachtige overheid

Door haar toegenomen complexiteit en onderlinge verwevenheid vraagt de huidige samenleving dat de Vlaamse overheid meer geïntegreerd gaat werken. Tegelijkertijd moet de Vlaamse overheid in dialoog gaan met alle maatschappelijke actoren en deze maatschappelijke betrokkenheid meer inbouwen in haar beleidsvoorbereiding en beleidsuitvoering. Meer concreet wordt ingezet op volgende punten:

- we realiseren een substantiële efficiëntiewinst. Tegen 2020 is deze voor de Vlaamse milieuoverheid vergelijkbaar met de topregio's;
- de Vlaamse Regering zal in deze legislatuur de bestaande overheidsinstrumenten heroriënteren om een vergroening van de economie te realiseren.
- we voeren de OESO-aanbevelingen uit om in het milieubeleid vaker gebruik te maken van economische instrumenten en om vaker een beroep te doen op

¹ Multimetric Macroinvertebrate Index Flanders)

- economische analyses in functie van een optimale instrumentenmix;
- de heffingen worden geëvalueerd met het oog op het realiseren van een optimaal sturend karakter, in relatie tot de andere beleidsinstrumenten.

Voorbeeldfunctie

We verbruiken als Vlaamse overheid zelf 100% groene stroom en sporen andere overheden aan hetzelfde te doen.

Het eigen wagenpark wordt gefaseerd vervangen door milieuvriendelijke voertuigen;

We vervullen een voorbeeldfunctie met een duurzaam materialenbeleid waarbij we optimaal gebruik maken van het cradle-to-cradle-principe;

We sluiten partnerschappen af met lokale besturen, instellingen en bedrijven die mee een voorbeeldfunctie willen vervullen.

Participatie - sensibilisering

De Vlaamse Regering versterkt de milieusensibilisering alsook de reële participatie van het maatschappelijk middenveld in haar beleidsprocessen en valoriseert de inbreng van strategische adviesraden in een vroege fase van de beleidsvorming.

Internationale en Europese samenwerking

Europese en internationale afspraken maken we en komen we na, met aandacht voor de eigen Vlaamse situatie. De Europese milieuregelgeving willen we werkbaarder maken, zonder afbreuk te doen aan de basisdoelstellingen. We leggen de focus op een tijdige en correcte en werkbare vertaling van onze Europese verplichtingen. Bij de voorbereiding van het Belgisch standpunt en in de Raad Milieu van de Europese Unie neemt Vlaanderen een standpunt in dat leidt tot een gelijk speelveld op hoog niveau, bij voorkeur door middel van ambitieuze proces- en productnormen.

3 Deel 1 Algemeen kader

3.1 Maatregelen en instrumenten

3.1.1 Werken aan transitieprocessen

In het Regeerakkoord wordt aangegeven dat "De transitiearena's duurzaam wonen en bouwen (DuWoBo) en duurzaam materialenbeheer (Plan C) worden voortgezet". Dit is een (h)erkenning. DuWoBo en Plan C bouwen al enkele jaren stelselmatig capaciteit (kennis, relaties en mobilisering) op. Daarin schuilt ook het wezen van een transitiestrategie. Door de formulering van een doorbrakenbeleid in het regeerakkoord, het toekomstplan ViA en het Pact 2020 ontstaan er mogelijkheden, vermits dit ook de missie is van DuWoBo en Plan C.

Beide transitienetwerken zijn er klaar voor. De uitdaging blijft om deze processen de nodige ruimte en een volwaardige plaats te geven in het Vlaamse innovatiesysteem, en dit op langere termijn aan te houden. Eind 2009 worden de mogelijkheden van een structurele ondersteuning bekeken en worden de verdere koppelingen gelegd tussen het milieubeleid (MINA-plan 4), het doorbrakenbeleid (de operationalisering van ViA en Pact 2020) en het beleid voor duurzame ontwikkeling (VSDO). Bijkomende werkmiddelen worden ook gezocht via kanalen zoals Interreg-, EFRO- en IWT-programma's.

3.1.2 Duurzaam wonen en bouwen in de praktijk

Het transitieproject duurzaam bouwen en wonen dat aangestuurd wordt door de minister bevoegd voor Duurzame Ontwikkeling, loopt verder in 2009. Door het toetreden van nieuwe operationeel gerichte partners, stijgt het aantal nieuwe initiatieven waaruit geleerd kan worden. Voorbeelden daarvan zijn het ondersteunen van intelligente energienetwerken en uitvoeren van voorbeeldprojecten op wijkniveau, het organiseren van cradle-to-cradle-projecten met bouwmaterialen, het uitbouwen van een gebiedsdekkend adviesnetwerk voor planadvies.

Eén van de grote uitdagingen is de uitvoering van demonstratie- en vernieuwingsprojecten. Het doel is om vijf projecten op buurtniveau (kleiner dan 400 wooneenheden) en drie projecten op districtsniveau (meer dan 400 wooneenheden) op te zetten. Dit gaat hand in hand met een adviesverlenend project aan de steden op basis van een afwegingsinstrument om bouwmaterialen op hun milieu-impact te evalueren. Dit afwegingsinstrument ondergaat een dynamische toetsing aan de beschikbare kennis en aan de evolutie van een Europese reglementering.

3.1.3 Duurzaam materialenbeheer in de praktijk

Vanaf de eerste helft van 2009 zijn er snel nieuwe projecten (bv. Chemical Leasing) en via ateliers geselecteerde en verder uitgewerkte ideeën voor experimenten (bv. warmteleasing, lokaal en kort gesloten materiaal kringlopen, duurzame festivals, eco-industrieparken) bijgekomen. Doordat het oppikken en verder brengen van de meest kansrijke ideeën beter verliep dan voorzien, werd binnen Plan C geopteerd om deze onverwachte dynamiek maximaal te ondersteunen.

De Plan C ateliers worden verdergezet. Het uitstel van de ontwikkeling van een instrumentarium ten voordele van de ateliers, zorgt er wel voor dat er duidelijkheid is gekomen hoe vanuit de praktijk de ondersteunende instrumenten (bijv. handreiking experimenten, ideeënmanagement, monitoring, leervormen) vorm moet krijgen. Vanaf het najaar 2009 wordt terug ingezet op de ontwikkeling van dit instrumentarium. Procesondersteuning en –facilitering, het (kunnen) inzetten van menselijk kapitaal en een aangepast en nieuw instrumentarium om dit proces te laten lopen, zijn ook in de komende periode van cruciaal belang. Omwille van het feit dat het om een langlopend vernieuwingsproces gaat, is het ook onvermijdelijk om naar andere (meer structurele) financieringswijzen uit te kijken.

3.1.4 Operationeel maken van een Vlaams milieu-input-outputmodel

Vanaf midden 2008 werden de economische gegevens en de milieugegevens gekoppeld zodat een basisversie van het model kan worden opgebouwd. In (2008 en) 2009 ligt het accent op: (1) het verder detailleren en aanvullen van gegevens, o.m. met een indicator rond materialengebruik en met de milieu-impact van de Vlaamse productie buiten Vlaanderen; (2) het verder detailleren van de finale vraag (consumptie) en het starten met het inventariseren van de milieu-impact tijdens de gebruiksfase van producten; (3) het creëren van draagvlak voor de milieu-input-output aanpak via het doorrekenen van een case en bekendmaking van de resultaten op een workshop.

In 2009 werd de nodige software aangekocht om input-output-analyses uit te voeren en werden alle gegevens in het juiste formaat gebracht om te gebruiken in deze software.

In 2010 worden cases berekend om te illustreren welke mogelijkheden het model biedt en wordt verder gewerkt rond draagvlakcreatie.

Momenteel zijn in het model gegevens van verschillende jaren aanwezig (economische gegevens van 2003, milieugegevens van 2004, 2005 en later). In 2010 zal een update gebeuren van alle gegevens. Vanaf dan wordt het IO-model in productie genomen en kunnen er analyses met recente data worden uitgevoerd ter ondersteuning van het beleid.

4 Deel 2 Themabeleid

4.1 Verdunning van de ozonlaag

4.1.1 Opvolging plandoelstellingen

	Indicatoren	doelstelling (2010)	Trend 2002-2007	Doelbereik (%)	
				(2006)	(2007)
1	Emissie van ozonafbrekende stoffen in ODP-ton (= CFK-11-equivalenten)	-74,5* %	++	92	94
2	Aantal toepassingsgebieden waar ozonafbrekende stoffen nog worden gebruikt	9		100	100

*Het referentiejaar voor de procentuele daling is 1999.

De emissie van ozonafbrekende stoffen werd met 70% gereduceerd tussen 1999 (694 ODP-ton) en 2007 (209 ODP-ton). Met deze gunstige trend is het doel in bereik.

In 2007 werden in 11 toepassingsgebieden ozonafbrekende stoffen gebruikt, zoals vooropgesteld voor 2007. In 2009 zal het aantal toepassingsgebieden beperkt zijn tot 9.

4.2 Klimaatverandering

4.2.1 Opvolging plandoelstellingen

De doelstellingen zijn aangegeven in het MINA-plan 3+. Ze worden opgevolgd met behulp van onderstaande indicatoren.

	Indicatoren	doelstelling (2010)	Trend 2002-2007	Doelbereik (%)	
				(2006)	(2007)
1	Totale broeikasgasemissie (emissie van CO ₂ , CH ₄ , N ₂ O en gefluoreerde broeikasgassen)	-5,2%*	+	79	139
2	Broeikasgasemissie door energievoorziening	***	+		
3	Broeikasgasemissie door industrie	***	+		
4	Broeikasgasemissie door gebouwen	max. +20% */**	+/-	0	>100
5	Broeikasgasemissie door landbouw	-23% */**	+	116	125
6	Broeikasgasemissie door transportsector	max. +23% */**	+/-	>100	>100

7	Aandeel groene stroom in de totale leveringen van elektriciteit	6%	++	40	45
8	Geïnstalleerd kwalitatief WKK vermogen	1.830 MW (tegen 2012)		47	47

* Ten opzichte van 1990

** Deze waarden verschillen van deze in MINA-plan 3+. Dit is het gevolg van gewijzigde prognoses voor deze sectoren.

*** Zie toelichting hierna:

Volgens het Kyoto-protocol en volgens de intra-Belgische lastenverdeling moeten de broeikasgasemissies in Vlaanderen in de periode 2008-2012 met gemiddeld 5,2% gereduceerd worden ten opzichte van het niveau in 1990. De totale gemiddelde maximale uitstoot bedraagt als gevolg hiervan 82.463 kton CO₂-eq. In 2007 bedraagt de broeikasgasuitstoot van Vlaanderen 80.722 kton CO₂-eq, dat is 7,2% minder dan in 1990. Hiermee duikt Vlaanderen voor het eerst onder de doelstelling van het Kyoto-protocol.

De broeikasgasemissie door de elektriciteitsproductiesector bedroeg 12.279 kton CO₂-eq in 2007. Dit is een reductie met 11% t.o.v. 1990. In het kader van het Vlaamse Toewijzingsplan CO₂-emissierechten 2008 – 2012 heeft de elektriciteitssector een streng uitstootplafond opgelegd gekregen (7,3 Mton CO₂-eq). Hiermee is de verantwoordelijkheid voor het respecteren van dit plafond bij de sector gelegd. Indien de uitstoot van de sector hoger ligt dan het vastgestelde plafond moeten de extra emissies gedekt worden door emissierechten aangekocht op de ETS-markt of door koolstofkredieten uit de inzet van CDM ² of JI³-projecten.

Volgens het scenario met klimaatbeleid zou de gemiddelde uitstoot in de Vlaamse industrie in de Kyoto periode 5% hoger liggen dan in 1990. Een groot gedeelte van de industriële uitstoot valt onder het Vlaams Toewijzingsplan CO₂-emissierechten 2008 – 2012. Indien de uitstoot van de betrokken installaties hoger ligt dan de aan hen toegewezen hoeveelheid emissierechten moeten de extra emissies gedekt worden door emissierechten aangekocht op de ETS-markt of door koolstofkredieten uit de inzet van CDM en JI. Met andere woorden ligt de verantwoordelijkheid voor het respecteren van het uitstootplafond door middel van de toewijzing bij de betrokken installaties. De huidige uitstoot (30.846 kton CO₂-eq in 2007) ligt bijna 15% lager dan in 1990.

De broeikasgasemissie door de gebouwensector ligt in 2007 met 15.367 kton CO₂-eq 8,5% hoger dan in 1990. Dat geeft een marge van 11,5% op de maximaal toegestane stijging (20%). In 2006 was de waarde 13,5%. De emissies in de gebouwensector zijn erg weersafhankelijk waardoor er geen duidelijke trend waarneembaar is.

Met een uitstoot van 7.352 kton CO₂-eq in 2007 realiseert de landbouwsector een emissiedaling van 29% t.o.v. 1990. Het doel is bereikt en de trend blijft gunstig.

In 2007 ligt de uitstoot van de transportsector (14.877 kton CO₂-eq) 20% hoger dan in 1990. Dat is minder dan de voor 2010 toegelaten 15,3 Mton CO₂-eq. De doelstelling wordt hiermee gehaald maar de trend is onduidelijk.

In 2008 bedraagt het aandeel elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen in het totaal bruto elektriciteitsverbruik 3,3% wat het doelbereik in 2008 op 55% brengt. Op basis van de huidige trend zal het doel vermoedelijk gehaald worden.

Het geïnstalleerd kwalitatief vermogen aan WKK bedraagt 861 MW in 2007. In 2005 en 2006 was het respectievelijk 771 en 859 MW

² Clean Development Mechanism

³ Joint Implementation

4.2.2 Doelstellingen Regeerakkoord

Voor de omvorming van Vlaanderen tot een koolstofarme samenleving nemen we de nodige maatregelen om zowel de Europese als de decretale doelstellingen voor energie-efficiëntie, warmtekrachtkoppeling en hernieuwbare energie te realiseren. Meer concreet betekent dit dat we voor de reductie van de broeikasgasuitstoot maximaal alle interne maatregelen treffen die technisch en economisch uitvoerbaar zijn en die maatschappelijk aanvaardbaar zijn. Voor de eventuele aanvullende aankoop van emissierechten moeten de internationale voorwaarden op het vlak van duurzame ontwikkeling worden toegepast. Tegen 2020 is er een verdergaande verlaging van de broeikasgasemissies conform de voor Vlaanderen vastgestelde doelstellingen in het kader van de Europese klimaatwetgeving. We ijveren voor een billijk aandeel van Vlaanderen in de Belgische doelstelling van 13% hernieuwbare energie (tegen 2020) en we streven ernaar een zo groot mogelijk deel, en bij voorkeur het geheel, van de doelstelling binnenlands te bewerkstelligen. We zetten het beleid voor energiebesparing voort. We nemen de noodzakelijke maatregelen om de in 2005 ingezette daling van zowel energieverbruik als energie-intensiteit aan te houden; tegen 2020 is in overeenstemming met de Europees aangegane verbintenissen, de energie-efficiëntie gestegen en het (relatieve) energiegebruik gedaald.

	Kernindicatoren	doelstelling (2020)
	Broeikasgasemissies opgedeeld naar ETS en non-ETS sectoren	EU-doelstelling

4.2.3 Bijkomende toelichting

In 2005 is het EU ETS (Emissions Trading Scheme) ingevoerd. In dit schema hebben alle EU lidstaten emissieplafonds vastgelegd voor individuele installaties in de betrokken sectoren (energievoorziening en industrie). Binnen de logica van het systeem, zijn de betrokken installaties, verantwoordelijk voor het respecteren van hun plafond door het indienen van emissierechten die overeenkomen met de werkelijke geverifieerde uitstoot. Om die reden zijn in het overzicht van de plandoelstellingen geen doelstellingen geformuleerd voor de sector energievoorziening en de sector industrie.

Gezien de EU ETS cap voor de handelsperiode 2008 – 2012 vastligt, kan, op basis van de Vlaamse Kyotodoelstelling, het aantal beschikbare emissierechten voor de afdekking van de emissies van de non-ETS sectoren in de verbintenissenperiode 2008 – 2012 worden afgeleid. Gezien de flexibiliteit die het EU ETS biedt (waarbij het systeem zo is geconfigureerd dat in principe de CO₂-reducties van de Europese deelnemende bedrijven daar gereduceerd worden waar ze het goedkoopst zijn), kan het voorvallen dat de totale werkelijke emissies van het Vlaamse Gewest hoger liggen dan de Vlaamse Kyoto-doelstelling, zonder dat het Vlaamse Gewest daardoor haar Kyoto-doelstelling niet naleeft: zolang de werkelijke non-ETS emissies gelijk of lager liggen dan het aantal beschikbare emissierechten voor de non-ETS sectoren (eventueel aangevuld met flexibiliteitsmechanismen) leeft het Vlaamse Gewest haar Kyoto-doelstelling na. Het gemiddeld aantal beschikbare emissierechten voor de non-ETS (gebouwen, landbouw en transport) bedraagt 45.597 kton per jaar. Op basis van de geverifieerde ETS-uitstoot volgens het 2005 – 2007 toepassingsgebied en met een inschatting van de uitstoot van de ETS emissies die volgens het 2008 – 2012 toepassingsgebied bijkomend onder het ETS zullen vallen, evolueerde de niet-ETS emissies in de periode 2005 – 2007 van 49,2 Mton in 2005 over 45,4 Mton in 2006 naar 43,8 Mton CO₂-eq in 2007. In 2006 en 2007 lag de niet-ETS uitstoot dus onder de doelstelling voor die sector.

4.2.4 Maatregelen en instrumenten

4.2.4.1 Intern klimaatbeleid

De uitvoering van het Vlaams Klimaatbeleidsplan 2006 - 2012 (VKP06-12) werd in 2008 grondig geëvalueerd in een uitgebreid voortgangsrapport (VORA08). Dit rapport, goedgekeurd door de Vlaamse Regering op 15 mei 2009, toont aan dat 98% van de maatregelen volgens planning wordt uitgevoerd en er 20 nieuwe projecten op stapel staan. Slechts twee projecten lopen vertraging op en drie projecten werden reeds afgerond. De realisatie van het voorziene reductiepotentieel voor de periode 2008–2012 blijft echter 100% op schema. Verder zijn de vastgestelde en geprojecteerde Vlaamse uitgaven voor de periode 2006-2012, toegenomen van 684 miljoen € bij de goedkeuring van het Vlaams Klimaatbeleidsplan 2006–2012 in juli 2006, tot bijna 1,5 miljard €.

Om tijdig de Kyotodoelstelling te halen werd in het Vlaams Klimaatbeleidsplan 2006-2012 het prioritair uitvoeren van interne maatregelen vooropgesteld in de diverse beleidsdomeinen tegen socio-economisch haalbare kostprijs, afgestemd op en aangevuld met de inzet van flexibiliteitsmechanismen. Ondanks de emissiedaling in de niet-ETS sectoren blijft het belangrijk dat de beleidsinspanningen in de niet-ETS sectoren aangehouden en zelfs versterkt worden. (On)verwachte externe evoluties zoals demografische groei, economische ontwikkelingen en klimatologische omstandigheden kunnen er voor zorgen dat bij onveranderd beleid de uitstoot in deze sectoren in de toekomst weer tijdelijk zal toenemen en dit terwijl Vlaanderen zich moet voorbereiden op de meer ambitieuze post-2012 klimaatuitdaging zoals vastgelegd in het Europese energie- en klimaatpakket. Voor de omvang van de geraamde beleidskloof (8,9 Mton CO₂-eq) zal het Vlaamse Gewest aankoopcontracten voor Kyoto-eenheden afsluiten.

4.2.4.2 Europese richtlijn inzake verhandelbare broeikasgasemissierechten

In 2010 wordt op Europees niveau intens verder gewerkt aan de implementatie van de herziene richtlijn inzake verhandelbare broeikasgasemissierechten (ETS-richtlijn). De herziene richtlijn legt de kruitlijnen vast waarbinnen het emissiehandelssysteem zal functioneren in de handelsperiode die begint vanaf 2013. Een aantal zaken zijn in de herziene richtlijn nog niet volledig uitgewerkt, maar worden via de regelgevingsprocedure beslist. In 2010 zullen onder meer de geharmoniseerde toewijzingsregels vastgelegd worden, komen er bepalingen inzake de interpretatie van de definitie van een nieuwkomer en komt er een verordening inzake de organisatie van veilingen. De Vlaamse overheid blijft erover waken dat deze implementatie van de herziene richtlijn zal leiden tot een grotere effectiviteit van het systeem en een gelijkwaardige behandeling tussen vergelijkbare bedrijven in Europa.

In 2010 gaat de 'proefperiode' van het EU emissiehandelssysteem voor vliegtuigexploitanten van start (2010-2011). Dit houdt in dat vanaf 1 januari 2010 vliegtuigexploitanten hun CO₂ emissies dienen te monitoren en te rapporteren aan hun bevoegde autoriteit, zonder evenwel deze emissies te hoeven dekken d.m.v. het inleveren van emissierechten. Vliegtuigexploitanten die gratis emissierechten wensen te ontvangen voor 2012 en voor de periode 2013-2020, dienen in 2010 tevens hun gevlogen tonkilometers te monitoren en te rapporteren. De Vlaamse overheid zal als bevoegde autoriteit toezien op de correcte uitvoering hiervan. De Vlaamse overheid zal in de loop van 2010 ook sjablonen vaststellen voor de tonkilometer en emissie-rapporten en streven naar een verdere Europese harmonisatie inzake monitoring en rapporteringsbepalingen.

4.2.4.3 Vlaamse rol in de onderhandelingen over de post-2012 klimaatdoelstellingen

Op de 15de Conference of the Parties (COP) van het Klimaatverdrag eind 2009, wordt gestreefd naar een internationaal akkoord over een klimaatregime na 2012. Vlaanderen

bereidt zich hier in Belgische en Europese context op voor. Indien er een internationaal akkoord afgesloten wordt eind 2009 dat aan de EU-voorwaarden voldoet (vergelijkbare inspanningen voor alle ontwikkelde landen en een inspanning ten opzichte van BAU door de ontwikkelingslanden), zullen in 2010 binnen de EU onderhandelingen gevoerd worden over de verdeling van de meer ambitieuze doelstellingen over de lidstaten. De Vlaamse overheid zal er, als voorzitter van de leefmilieuraad tijdens het Belgische voorzitterschap van de EU, en in samenspraak met de andere Belgische leden van de voorzitterschapploeg, over waken dat deze onderhandelingen voortbouwen op de resultaten en principes gehanteerd in de verdeling van de unilaterale doelstelling en dat ze er specifiek toe leiden dat de kosten voor de realisatie van de strengere doelstellingen gelijkwaardig verdeeld worden over de verschillende lidstaten.

Op het internationale niveau zal Vlaanderen, als voorzitter van de leefmilieuraad tijdens het Belgische voorzitterschap van de EU, in eerste instantie de EU standpuntvorming m.b.t. de verdere uitwerking van het Kopenhagen Akkoord in goede banen moeten leiden, die uitvoering geven aan het Kyoto Protocol. Aanvullend zal Vlaanderen samen met de andere Belgische leden van de voorzitterschapploeg in die rol ook het denkwerk rond een bijhorende onderhandelingsstrategie leiden.

4.2.4.4 Horizontale integratie van het adaptatiebeleid in de Vlaamse overheid

Ter voorbereiding van het Vlaamse Adaptatieplan tegen 2012 worden alle initiatieven binnen de Vlaamse overheid die een rechtstreekse of onrechtstreekse link hebben met adaptatie (opvolgen van bepaalde indicatoren, studiewerk, nemen van maatregelen,...) in kaart gebracht en wordt informatie over adaptatie(beleid) uitgewisseld via de Vlaamse stuurgroep Adaptatie.

Nog ter ondersteuning van het adaptatieplan zal een studie gestart worden die bouwstenen en richtsnoeren moet bieden voor de opmaak van een efficiënt, samenhangend en onderling afgestemd Vlaams Adaptatieplan, in de vorm van een handleiding. Om in 2012 te kunnen komen tot één coherent adaptatieplan is er extra bewustmaking, actie, studie, afstemming en uitwisseling nodig. Het is de bedoeling dat deze studie dit proces ondersteunt. Een effectief actieplan zal er op termijn voor zorgen dat klimaatrisico's een normaal deel uitmaken van de besluitvorming door overheden, ondernemingen en individuele burgers.

Vlaanderen neemt ook het Belgische pilootschap in het adaptatiedossier op zich waardoor een nauwe link met het Belgische en Europese niveau wordt verzekerd. Tijdens het EU-voorzitterschap zal hierover een evenement georganiseerd worden.

4.3 Verontreiniging door fotochemische stoffen

4.3.1 Opvolging plandoelstellingen

	Indicatoren	doelstelling (2010)	Trend 2002-2008	Doelbereik (%)	
				(2007)	(2008)
1	Aantal dagen waarop het hoogste 8-uurgemiddelde per dag de drempelwaarde van 120µg/m ³ overschrijdt (gemiddeld over 3 jaar)	25	+/-	38	46
2	Maximale AOT40ppb-vegetatie (gemiddeld over 5 jaar)	Max. 18000 µg/m ³ .uren	-	0	100
3	Emissie van NO _x		+		
4	Emissie van VOS	Max. 91,9 kton	++	109	

Er is geen duidelijke trend waarneembaar. De 3-jaarlijksgemiddelde waarden schommelen de laatste jaren rond ongeveer 33 dagen.

Tot 2002 schommelde de AOT 40ppb-vegetatie rond 15.000 µg/m³ uren. Sinds 2003 is een stijging van de AOT-waarde - die in 2006 en 2007 hoger lag dan de te vermijden 18.000 µg/m³.uren - waarneembaar. In 2008 lag de waarde met 17.108 µg/m³.uren opnieuw onder het maximum. De trend blijft ongunstig.

Een Vlaamse doelstelling moet nog worden vastgelegd. In 2007 is de NO_x-emissie 178 kton. Deze waarde ligt nog ver verwijderd van de vroegere MINA-plan 3 doelstelling van 94 kton. De trend is positief maar de afname van de emissies verloopt naar alle waarschijnlijkheid te traag om het toekomstige doel te halen.

De doelstelling werd met een emissie van 88,2 kton al bereikt in 2006. In het MINA-plan 3+ wordt een verdere reductie tot 75,4 kton vermeld als streefwaarde. Met de huidige positieve trend is deze streefwaarde wellicht haalbaar.

4.3.2 Richtinggevende doelstellingen

De doelstellingen zijn aangegeven in het MINA-plan 3+. Ze worden allen opgevolgd met behulp van indicatoren. De indicatoren zijn hieronder opgesomd.

	Indicatoren	doelstelling (2010)	Trend 2002-2007	Doelbereik (%)	
				(2006)	(2007)
1	NO _x -emissies stationaire bronnen	Max. 58,3 kton	+	72	85
	VOS-emissies stationaire bronnen	Max. 70,9 kton	+	95	103
2	NO _x -emissies niet-stationaire bronnen		+		
	VOS-emissies niet-stationaire bronnen	Max. 21 kton	++	>100	>100

De stationaire NO_x-emissies (64,3 kton NO_x in 2007) vertonen een dalende trend, die vermoedelijk zal toelaten het doel te behalen in 2010. Voor de stationaire VOS-emissies (68,9 kton) werd de doelstelling reeds in 2007 behaald.

Voor de niet-stationaire NO_x-emissies moet een Vlaamse doelstelling nog worden vastgelegd. In 2007 bedraagt de emissie 114 kton, bijna het dubbele van de stationaire emissies. De trend is dalend. Voor niet-stationaire bronnen is de VOS-emissie momenteel (2007) 13,3 kton. De doelstelling is sinds 2004 bereikt en de trend is verder dalend, doch lijkt af te zwakken.

4.3.3 Doelstellingen Regeerakkoord

Vlaanderen moet in 2020 ook op vlak van water- en luchtkwaliteit, bodembescherming en geluidshinder even goed scoren als andere economische topregio's. Meer specifiek betekent dit dat normoverschrijdingen van de concentratie gevaarlijke stoffen in de lucht

moet worden vermeden. Tevens wordt gestreefd naar een verdere ontkoppeling tussen de economische groei en de druk op milieu en natuur, en een substantiële verlaging van de absolute milieudruk. Specifiek inzake mobiliteit wordt de impact op de mens en het milieu (fijn stof, CO₂, NO_x, geluid,...) beperkt conform de Europese doelstellingen.

4.3.4 Maatregelen en instrumenten

4.3.4.1 Verdere reductie van NO_x en SO₂ in het kader van het NEC-programma

Samen met de goedkeuring van het NEC-programma besliste de Vlaamse Regering in 2007 om voor NO_x een emissieheffing in te voeren, tenzij in overleg met de doelgroepen een akkoord wordt bereikt over een ander instrument dat toelaat dezelfde emissiereductie te halen. Op een doelgroepenoverleg in oktober 2007 spraken alle sectoren hun voorkeur uit voor een ander instrument dan een heffing. De gesprekken over bijkomende maatregelen leidden in 2009 tot het afsluiten van een milieubeleidsovereenkomst over de reductie van de NO_x-emissies met de chemiesector en de glassector. Parallel met de besprekingen hierover werd evenwel het noodzakelijke studiewerk uitgevoerd om de invoering van een emissieheffing voor te bereiden. Dit laat toe om alsnog een emissieheffing in te voeren indien blijkt dat de gekozen instrumenten niet toelaten om de doelstelling te halen op lange termijn. Voor SO₂ werden in uitvoering van het NEC-programma een aantal bedrijfsspecifieke maatregelen genomen in de chemiesector en de non-ferro en werden de voorwaarden voor de productie van zwavelzuur aangepast.

In de tweede helft van 2009 werd de politieke goedkeuringsprocedure voor een nieuwe milieubeleidsovereenkomst (2010-2014) over de SO₂- en NO_x-emissies van de elektriciteitsproducenten opgestart. De gesprekken over een convenant over de reductie van de NO_x-emissies van Arcelor Mittal Gent die werden stopgezet ten gevolge van de slechte economische situatie van deze sector begin 2009, zullen worden heropgestart van zodra de economische vooruitzichten verbeteren en weer ruimte bieden voor engagementen in milieu-investeringen.

4.3.4.2 Finaliseren hervorming verkeersbelastingen en meten impact van het verkeer op lokale luchtkwaliteit

M.b.t. de niet-stationaire bronnen komt de hervorming van de verkeersbelastingen voor personenwagens in een eindfase zodat deze zo snel mogelijk van kracht kan worden. Dit vereist een definitieve goedkeuring van de Vlaamse Regering en het afsluiten van een samenwerkingsovereenkomst met de andere gewesten. In 2010 zal er tevens een actualisatie gebeuren van de studie "Immissieproblematiek tengevolge van het verkeer". Dit moet toelaten de impact van het verkeer op de lokale luchtkwaliteit te toetsen aan de nieuwe richtlijn luchtkwaliteit en, waar nodig, aanvullende maatregelen te formuleren.

4.3.4.3 Post-2010 NEC-doelstellingen voorbereiden

Op basis van het voorstel van de Europese commissie m.b.t. de nieuwe NEC emissieplafonds voor 2020 zullen de onderhandelingen hierrond met Europa aanvangen. Om deze onderhandelingen goed voorbereid aan te vatten, wordt per sector alle relevante informatie (emissieprognoses, reductiepotentieel, kosten) actueel gehouden aan de hand van alle mogelijke informatiebronnen zoals emissiejaarverslagen en milieu-effectenrapporten. Hiermee zal een uitgebreid proces van doelgroepenconsultatie gepaard gaan. Het is tevens noodzakelijk de modelscenario's, die worden ontwikkeld in het kader van de herziening van de NEC-emissieplafonds voor 2020, te beoordelen en bij te sturen met de eigen belEUROS berekeningen. Het is belangrijk dat deze scenario's realistisch en haalbaar zijn. Gezien het steeds toenemende belang en gebruik van het belEUROS model zijn bijkomende optimalisatieopdrachten noodzakelijk, o.m. voor de toetsing van beleidsscenario's in het kader van de EU thematische strategie. Tot slot zal via een nieuw

geautomatiseerd systeem waarbij emissiescenario's (EMEP, IIASA, eigen Vlaamse scenario's) kunnen omgezet worden in emissie-input voor het belEUROS model, de impact van nieuwe NEC plafonds worden doorgerekend. Verder zal in 2009 onderzocht worden in welke mate satellietgegevens de modelresultaten (van belEUROS, interpolatietools) kunnen verbeteren.

4.3.4.4 Uitgebreide rapportering NH₃-concentraties en validatie OPS-model

Binnen het depositiemeetnet verzuring wordt sinds 2008 meer aandacht gegeven aan het opvolgen van NH₃-concentraties. Eind 2009 zal hierover een eerste maal gerapporteerd worden. Metingen met NH₃-monitoren zullen in de loop van 2010 opgestart worden na een internationaal vergelijkend onderzoek, zodat ook piekconcentraties kunnen opgevolgd worden. Eind 2009 worden hiervoor de voorbereidingen getroffen, vooral de kalibratiemethodiek wordt dan op punt gesteld.

Het OPS-model werd in 2009 verder aangepast en gevalideerd en zal ook de nieuwste emissiecijfers van NH₃ bevatten. Bijkomende mogelijkheden voor optimalisaties kwamen aan het licht, welke in 2010 zullen uitgevoerd worden. Ook de meteorinputdata zullen aan een grondige doorlichting worden onderworpen, en mogelijke alternatieven voor meteometingen als input zullen onderzocht worden.

Het RIO interpolatie model werd uitgebreid zodanig dat het nu ook voor NH₃ kan gebruikt worden. Dit was vooral noodzakelijk om het OPS model met correcte NH₃-achtergrondconcentratiekaarten te kunnen voeden.

4.3.4.5 Meetcampagne NO₂

In 2010 wordt een studie uitgevoerd naar de concentratie van NO₂ in steden. Via een meetcampagne van één jaar in 13 steden zal, samen met de meetgegevens van de bestaande automatische meetstations, informatie worden verkregen over de NO₂-concentraties op verkeersintensieve locaties. Naast de toetsing aan de jaargrenswaarde zullen de bekomen jaargemiddelden ook gebruikt worden om een aantal luchtkwaliteitmodellen (CAR-Vlaanderen, IFDM Traffic) te valideren en eventueel te optimaliseren.

4.4 Verzuring

4.4.1 Opvolging plandoelstellingen

	Indicatoren	doelstelling (2010)	Trend 2002-2007	Doelbereik (%)	
				(2006)	(2007)
1	Emissie van NO _x		+		
2	Emissie van SO ₂	Max. 67,1 kton	+	66	82
3	Emissie van NH ₃	Max. 45 kton	++	93	106

Een Vlaamse doelstelling moet nog worden vastgelegd. In 2007 is de NO_x-emissie 178 kton. Deze waarde ligt nog ver verwijderd van de vroegere MINA-plan 3 doelstelling van 94 kton. De trend is positief maar de afname van de emissies verloopt naar alle waarschijnlijkheid te traag om het toekomstige doel te halen.

Tot 2000 was er een sterk dalende trend in SO₂-emissie, doch deze zette zich sindsdien niet echt door. Het doel is nog niet in bereik. In 2007 bedraagt de SO₂-emissie 102,7 kton.

De ammoniakemissie bedraagt in 2007 43,9 kton en ligt 31% lager dan in 2000. Daarmee is de doelstelling behaald en met de gerealiseerde trend lijkt de verdere reductie tot 40,7 (MINA-plan 3+) kton in 2010 waarschijnlijk.

4.4.2 Doelstellingen Regeerakkoord / Maatregelen en instrumenten

Zie 'Verontreiniging door fotochemische stoffen'

4.5 Vermesting

4.5.1 Opvolging plandoelstellingen

	Indicatoren	Trend 2002-2007	doelstelling (2010)	Doelbereik (%)	
				(2006)	(2007)
1	emissie van NH ₃	++	45 kton	93	106
2	% meetplaatsen van het oppervlaktewater-meetnet met overschrijding van de grenswaarde van 10 mg N/l (nitraat en nitriet)	+/-	0 %	17	24
	% meetplaatsen van het MAP-meetnet oppervlaktewater met overschrijding van de nitraatnorm van 50 mg NO ₃ /l	+	0 %	29	29
3	% meetplaatsen van het MAP-grondwater-meetnet met overschrijding van de nitraatnorm van 50 mg NO ₃ /l		0 %		
4	Overschot op de bodembalans	++	70 kg N/ha	78	94
5	% van de meetplaatsen van het oppervlakte-watermeetnet dat voldoet aan de basiskwaliteit voor orthofosfaat	++	40 %	52	59
6	kg P ₂ O ₅ uit dierlijke mest op Vlaamse landbouwgrond gebracht	+	44 ,10 ⁶ kg	81	81
	kg N uit dierlijke mest op Vlaamse landbouwgrond gebracht	++	108 ,10 ⁶ kg	75	100

De ammoniakemissie bedraagt in 2007 43,9 kton en ligt 31% lager dan in 2000. Daarmee is de doelstelling behaald en met de gerealiseerde trend lijkt de verdere reductie tot 40,7 (MINA-plan 3+) kton in 2010 waarschijnlijk.

Het aantal meetplaatsen van het algemeen oppervlaktewatermeetnet dat niet voldoet aan de stikstofnorm bedraagt 32% in 2007. Er is geen duidelijke trend waarneembaar.

In 2007, voldoet net zoals in 2006, 42% van de meetplaatsen van het MAP-meetnet niet aan de nitraatnorm, in 2008 is dat nog 37%. Het doelbereik is daarmee gestegen tot 37%. Ondanks de beperkt gunstige trend is de doelstelling niet in bereik. Dat de gunstige trend zich verder doorzet blijkt uit de resultaten van de winter 2008-2009. Het aantal meetplaatsen met een overschrijding daalde op een jaar tijd van 37% naar 27%.

De metingen zijn pas in 2004 gestart. Er is geen duidelijke evolutie uit de cijfers af te leiden. De grootteorde van de normoverschrijdingen wijzigt nauwelijks. Het percentage meetplaatsen met overschrijding bedroeg in het najaar van 2008 38,3%.

In 2007 bedraagt het overschot op de bodembalans 80 kg N/ha. Er is een zeer gunstige dalende trend zichtbaar en indien deze wordt aangehouden zal het doel met zekerheid bereikt worden.

Tot 2002 was er een sterke toename van het aantal meetpunten dat voldoet aan de basiskwaliteitsnorm voor orthofosfaat, sindsdien is de toestand nagenoeg ongewijzigd gebleven. In 2007 voldoet 28 % van de meetplaatsen aan de norm.

Sinds 1997 is het aantal opgebrachte kg P₂O₅ uit dierlijke mest duidelijk gedaald. Sinds 2005 blijkt de trend te verzwakken. En in 2007 is de hoeveelheid uit dierlijke mest opgebrachte kg P₂O₅ gelijk aan die in 2006, namelijk 49 miljoen kg. Door het afzwakken van de trend is het halen van de doelstelling in 2010 niet langer zeker, doch het doel blijft wel haalbaar. Positief is het gegeven dat door een bijsturing van het mestdecreet het opbrengen van fosfaat via kunstmest vanaf 2006 sterk wordt beperkt

Het aantal op Vlaamse landbouwgrond opgebrachte kg N uit dierlijke mest is gedaald sinds 1997, de trend is sterk dalend. In 2007 werd 108 kg N op de Vlaamse landbouwgrond gebracht en daarmee is de doelstelling gehaald.

4.5.2 Doelstellingen Regeerakkoord

Vlaanderen moet in 2020 ook op vlak van water- en luchtkwaliteit, bodembescherming en geluidshinder even goed scoren als andere economische topregio's. Meer specifiek betekent dit dat er wordt gestreefd naar een verdere ontkoppeling tussen de economische groei en de druk op milieu en natuur, en een substantiële verlaging van de absolute milieudruk. Tegen 2020 hebben de meeste Vlaamse waterlopen een goede ecologische toestand bereikt, zodat voldaan wordt aan de vereisten van de Kaderrichtlijn Water.

	Kernindicatoren (op te volgen in kader van het Pact 2020)	doelstelling (2020)
	Aandeel van de Vlaamse oppervlaktewaterlichamen met een goede toestand/potentieel (ecologische en chemische toestand)	Goede toestand
	Aandeel van de grondwaterlichamen in goede toestand	Goede toestand

4.5.3 Maatregelen en instrumenten

4.5.3.1 Implementatie en opvolging derogatie

In 2009 werd de door de Europese Commissie toegekende derogatie (afwijking op de strenge bemestingsnorm) op landbouwbedrijven opgevolgd. Om de gevolgen van de derogatie op de waterkwaliteit op te volgen, werd in 2009 ook een monitoringsnetwerk voor derogatie bestaande uit 150 landbouwbedrijven uitgebouwd. In 2010 zal dit volledig operationeel zijn.

In 2010 zal een nieuw actieprogramma in het kader van de Nitraatrichtlijn en de verlenging van derogatie nagestreefd worden.

4.5.3.2 Handhaving versterken

In het kader van handhaving ligt de prioriteit voor 2010 bij de controle op naleving van de derogatievoorwaarden met een bijzonder accent op de mesttransporten en staalnames van mest en bodem. Gerichte terreincontroles moeten ervoor zorgen dat de codes van goede landbouwpraktijken gevolgd worden. Aan bedrijven met een grote balansoverschrijding worden boetes opgelegd.

4.5.3.3 Mestverwerking realiseren

De bepalingen uit het Mestdecreet met betrekking tot de mestverwerkingsvoorwaarden, die aan bedrijfsontwikkeling zijn gekoppeld, werden in 2009 effectief geïmplementeerd. Ook de mestverwerkingscertificaten worden verder toegekend en de verhandelingen ervan worden geregistreerd. Dit wordt verder gezet in 2010

4.5.3.4 Advisering en sensibilisering

Via bedrijfsadviesing en sensibilisering worden landbouwers individueel begeleid, o.a. voor bemestingsplan en bemestingsregister. In 2010 worden verschillende bedrijfsleiders geconfronteerd met de mestbalans van het bedrijf van het jaar 2008 en 2009. Tevens worden in 2010 sensibiliserende audits uitgevoerd voor bedrijven die gekenmerkt worden door een hoog nitraatresidu. Deze bedrijven worden na een audit verder begeleid.

4.5.3.5 Vermindering van het meststoffengebruik in de tuinbouw

De nieuwe wetgeving voor tuinbouw werd in 2009 geïmplementeerd en gecommuniceerd. Accenten hierbij zijn een volledige inventarisatie van grondloze tuinbouwbedrijven en hoeveelheid spuiroom, alsook de inventarisatie van de opslagcapaciteit voor spuiroom van tuinbouwbedrijven. In 2010 zullen verdere acties ondernomen worden om deze bedrijven gericht op te volgen.

4.5.3.6 Uitvoeren van het ondersteunend mestbeleid

In afwachting van de resultaten van het lopend wetenschappelijk onderzoek werd in 2009 een aangepast voorstel betreffende de nitraatresidunormen (gedifferentieerd naar o.a. bodemtype en gewas) uitgewerkt, gebaseerd op eerder uitgevoerd onderzoek en de al uitgevoerde nitraatresidumetingen. Via het interactieve e-loket (mestinternetloket) zullen in 2010 voorbereidingen gebeuren om het aanmelden van burenenregelingen en de raadpleging van mestverwerkingscertificaten mogelijk te maken.

4.6 Verspreiding van milieugevaarlijke stoffen

4.6.1 Opvolging plandoelstellingen

	Indicatoren	doelstelling (2010)	Trend 2002-2007	Doelbereik (%)	
				(2006)	(2007)
1	Emissie van zware metalen naar de lucht	-70 % t.o.v. 1995			
2	Emissie van zware metalen naar het water	-50 % t.o.v. 1998			

3	Emissie van PAK's naar de lucht	Max. 192 ton	-	100	100
4	Gebruik van gewasbeschermingsmiddelen	-50 %	++		
5	Emissie van dioxines naar de lucht	40 g TEQ/jaar	++	99	100
6	Aantal overschrijdingen van 40 µg/m ³ fijn stof (jaargemiddelde)	0	+/-	75	88
7	Aantal dagen waarop de daggemiddelde PM 10-concentratie voor Vlaanderen groter is dan 50 µg/m ³	35	++	80	86
	% meetpunten waarop de daggemiddelde PM-10-concentratie op jaarbasis groter is dan 35 overschrijdingen van 50 µg/m ³	0	++	19	32

1. Met uitzondering van cadmium, kennen de emissies van zware metalen naar de lucht een gunstige evolutie. Voor arseen, chroom, kwik en lood werd al meer dan 75% van de voorziene reductie gerealiseerd in 2006. Voor koper, nikkel en zink is dit respectievelijk slechts 46%, 53% en 66%. Voor cadmium was het doel al in 1998 gehaald, doch de trend evolueert intussen in ongunstige zin (terug toename van de emissie).
2. De emissie van zware metalen naar oppervlaktewater is dalend voor de meeste elementen. Voor cadmium, lood en kwik tekent zich geen duidelijke trend af. In tegenstelling tot de luchtemissies van zware metalen, is het doelbereik van de emissies naar het oppervlaktewater globaal nog vrij laag. In de periode 1998-2005 werd tussen 3% (lood) en 54% (nikkel) van de voorziene reductie gerealiseerd. De trend lijkt onvoldoende om de doelstelling te halen.
3. Het doel werd reeds in 1995 bereikt, maar sindsdien nam de emissie opnieuw toe. In 2003 steeg de emissie van PAK's naar de lucht opnieuw boven de doelstelling. In 2006 en 2007 wordt de doelstelling net gehaald.
4. In de periode 2002-2005 schommelt de SEQ rond 50% van de waarde van 1990. Op basis van deze trend zal het doel vermoedelijk bereikt worden. De laatste gegevens dateren van 2005.
5. De emissie was 40,7 g TEQ/jaar in 2007, daarmee is de doelstelling zo goed als gehaald. Door de toenemende dioxine-emissies van gebouwenverwarming en van de ijzer- en staalnijverheid wordt verwacht dat de gunstige trend niet kan worden aangehouden en dat de doelafstand eerder zal vergroten.
6. Er is geen duidelijke trend waarneembaar. In 2008 was er geen enkele overschrijding, waarmee het doel bereikt wordt.
7. In 2008 waren er 25 dagen met overschrijding van de daggemiddelde norm. Gezien de grenswaarde nog nooit bereikt werd voor het volledige Vlaamse Gewest, en er duidelijk afgebakende hotspotzones zijn met specifiek verhoogde concentraties zal het doel mogelijk niet bereikt worden, ondanks de waargenomen gunstige trend⁴. In 2008 was in 29% van de meetplaatsen de daggemiddelde norm meer dan 35 dagen overschreden, het doelbereik stijgt daarmee, voornamelijk door de gunstige meteo van dat jaar, tot 71%.

⁴ De invloed van de meteo op de concentraties van fijn stof is belangrijk. Fluctuaties op korte termijn worden daardoor meer veroorzaakt door de meteo dan door de impact van Vlaams (en Europees) beleid. Een evolutie kan slechts bekeken worden op lange termijn, of door uitfiltering van de invloed van de meteo.

4.6.2 Doelstellingen Regeerakkoord

Vlaanderen moet in 2020 ook op vlak van water- en luchtkwaliteit, bodembescherming en geluidshinder even goed scoren als andere economische topregio's. Meer specifiek betekent dit dat normoverschrijdingen van de concentratie gevaarlijke stoffen in de lucht worden vermeden. In 2020 is de gemiddelde jaarconcentratie aan fijn stof (PM₁₀) met 25% verminderd t.a.v. 2007, waarbij alle Europese fijnstofnormen onverkort worden gerespecteerd. Tevens wordt gestreefd naar een verdere ontkoppeling tussen de economische groei en de druk op milieu en natuur, en een substantiële verlaging van de absolute milieudruk. Tegen 2020 hebben de meeste Vlaamse waterlopen een goede ecologische toestand bereikt, zodat voldaan wordt aan de vereisten van de Kaderrichtlijn Water.

	Kernindicatoren (op te volgen in kader van het Pact 2020)	doelstelling (2020)
	Jaargemiddelde concentratie PM ₁₀ en PM _{2,5}	EU normen
	% van de bevolking dat blootgesteld wordt aan concentraties (of overschrijdingen) die hoger zijn dan de EU-grens- of streefwaarden.	EU normen

4.6.3 Maatregelen en instrumenten

4.6.3.1 Omzetting van Europees beleid en multilateraal beleid milieugevaarlijke stoffen

De dochterrichtlijn Prioritaire stoffen moet tegen juli 2010 worden omgezet in Vlaamse wetgeving. Dit gebeurt (grotendeels) via het besluit milieukwaliteitsnormen.

Op de UNEP Governing Council werd in 2009 beslist tot het opstarten van de onderhandelingen van een juridisch bindend instrument voor kwik, dat de hele levenscyclus van kwik zal beslaan. Vlaanderen is vanaf het begin bij dit onderhandelingsproces betrokken. De mogelijkheid bestaat dat het verdrag zal kunnen worden uitgebreid naar andere gevaarlijke stoffen zoals lood en cadmium.

4.6.3.2 Uitvoeren van het beleid zware metalen in de lucht

In uitvoering van de richtlijn luchtkwaliteit wordt voor de zones met overschrijding van de streefwaarden voor As, Cd en Ni aan de Europese Commissie gerapporteerd over de bronnen en de genomen maatregelen, waarbij moet worden aangetoond dat de BBT wordt toegepast. Gezien ook de grenswaarde van Pb, van toepassing sinds 2005, werd overschreden moet tegen eind 2009 over de saneringsmaatregelen worden gerapporteerd aan de Europese Commissie.

De uitwerking van de opgelegde saneringsplannen ter reductie van de diffuse emissies van zware metalen in de industriële hot spotzones Beerse (Pb, As en Cd), Hoboken (As en Cd) en Genk (Ni) wordt verder opgevolgd.

De optimalisering van de emissie-inventaris zware metalen wordt tegen midden 2009 voorzien.

Er wordt een model ontwikkeld voor het afbakenen van het gebied waar de grenswaarde of streefwaarde voor zware metalen overschreden. Hiermee kan vervolgens het aantal personen berekend worden die aan te hoge concentraties van zware metalen blootgesteld worden.

4.6.3.3 Implementatie en toepassing van de REACH-verordening

REACH trad in 2007 in voege en werd ten volle operationeel met de oprichting van het Europees Chemisch Agentschap op 1 juni 2008. Het Vlaamse Gewest implementeert de verordening in onderlinge afstemming met de andere gewesten en de federale overheid. Momenteel wordt een REACH-Samenwerkingsakkoord, waar alle betrokken federale en gewestelijke overheden deel van zullen uitmaken, onderhandeld.

Een belangrijk aandachtspunt hierbij is de correcte handhaving van de REACH-bepalingen door de Vlaamse overheid. De studie hierover wordt eind 2009 afgerond. In lijn met deze studie zullen bepaalde Vlaamse regelgevingen en werkwijzen worden aangepast. Ook wordt bekeken hoe de Vlaamse overheid zich optimaal kan organiseren met het oog op een goede toepassing van de REACH-verordening en de rechten en plichten die eruit voortvloeien.

4.6.3.4 Opstarten/uitbreiden van monitoring

Voor de nadere invulling van de goede toestand van de Kaderrichtlijn Water werd een voorstel van besluit uitgewerkt voor de milieukwaliteitsnormen voor oppervlaktewater (biologische parameters, fysische-parameters en gevaarlijke stoffen), voor de milieukwaliteitsnormen voor waterbodems en voor de kwaliteits- en kwantiteitsnormen voor grondwater. Via dit besluit wordt de Grondwaterrichtlijn en de richtlijn Prioritaire Stoffen omgezet in Vlaamse wetgeving.

In het kader van de voorgestelde milieukwaliteitsnormen (voor gevaarlijke stoffen) worden nieuwe analysemethoden ontwikkeld voor o.m. gechloreerde alkanen, gebromeerde vlamvertragers, organotinverbindingen en PAK's. De evaluatiemethoden voor de biologische parameters, opgenomen in de monitoringprogramma's voor de watertoestand, worden bijgestuurd op basis van de opgedane ervaringen in het veld.

De meetstrategie dioxines-PCB's in depositie wordt herzien en treedt vanaf 2010 in werking. De meetresultaten zullen getoetst worden aan herrekende drempelwaarden die zullen gelden voor de groep van dioxines en dioxine-achtige PCB's.

4.6.3.5 PM metingen in omgevingslucht

In uitvoering van de richtlijn luchtkwaliteit worden o.a. op stedelijk achtergrond- en straatniveau PM_{2,5}-metingen opgestart. De luchtkwaliteitmodellering en de emissie-inventaris van fijn stof worden verder geoptimaliseerd. Er worden bijkomende chemische karakterisatiemetingen van PM₁₀ stof uitgevoerd in hot spot gebieden. Voor 2010 worden chemische karakterisatiemetingen in de Antwerpse Haven en agglomeratie overwogen.

4.6.3.6 Uitvoeren fijn stof beleid

De wetgeving m.b.t. diffuse emissies van fijn stof wordt aangescherpt. De actieplannen hot spots en stad en haven van Antwerpen, worden verder uitgewerkt. Waar mogelijk worden concrete maatregelen voor de haven van Antwerpen uitgebreid naar andere havens.

In het kader van de richtlijn Luchtkwaliteit werd een aanvraag ingediend voor uitstel van inwerkingtreding van de normen voor PM₁₀. Omdat niet kon worden aangetoond dat in 2011 (jaar van uitstel) de normen zullen worden gehaald, werd er door de Europese Commissie echter geen uitstel verleend.

Nieuw modelleringwerk wordt opgestart om te kijken wat de impact is van alle maatregelen (ook recente niet eerder doorgerekende maatregelen) en om, indien de grenswaarden niet gehaald worden, nieuwe maatregelen te selecteren en door te rekenen.

4.6.3.7 Strategie hormoonverstoring

Momenteel worden er in het oppervlaktewater al naar een 80-tal hormoonverstorende stoffen en in de waterbodem al naar een 30-tal hormoonverstorende stoffen gezocht.

Om de problematiek rond hormoonverstoring op een integrale manier aan te pakken wordt momenteel gewerkt aan een strategie hormoonverstoring, complementair aan de strategie voor het aquatische milieu, waarin aspecten van lucht, aquatische milieu, bodem, en mens worden geïntegreerd. In het kader van milieu en gezondheid werd de studie rond gebromeerde brandvertragers en perfluorverbindingen gefinaliseerd in juni 2009. Bijzondere aandacht werd hierbij besteed aan de identificatie van geschikte en bruikbare indicatoren om de blootstelling van de Vlaamse bevolking aan beide nieuwere type hormoonverstorende stoffen te kunnen inschatten.

4.6.3.8 Stimuleren van de pesticidentoets

In functie van het pesticidenvrij beheer van het openbaar domein werd in 2008 de leidraad pesticidentoets ontwikkeld. Vanaf juli 2009 is de toepassing van de pesticidentoets verplicht. In functie van verdere ontwikkelingen en inzichten zal de leidraad worden bijgestuurd. Vanaf 2010 gebeurt de rapportering via een webtool. Jaarlijks wordt een rapport met de evolutie van de gebruikte bestrijdingsmiddelen opgemaakt.

4.7 Verontreiniging en aantasting van de bodem

4.7.1 Opvolging plandoelstellingen

	Indicatoren	doelstelling (2010)	Trend 2002-2008	Doelbereik (%)	
				(2007)	(2008)
1	Aantal gronden met potentieel bodembedreigende inrichtingen of activiteiten die onderzocht zijn	28.000	++	96	101
2	Aantal gronden met historische bodemverontreiniging waarvan de sanering minstens is gestart	3.300	++	94	97
3	% gemeenten waarvoor een erosiebestrijdingsplan werd goedgekeurd	100%	++	74	83
4	% actuele erosieknelpunten waarvoor erosiebestrijdingsmaatregelen op het terrein zijn uitgevoerd	35%		26	71
	% potentiële erosieknelpunten waarvoor de huidige situatie op het terrein is bestendig	20%		100	100

In 2008 bedraagt het aantal onderzochte gronden 28.359. Daarmee is de doelstelling voor 2010 al bereikt.

In 2008 bedraagt het aantal gronden waarvan de sanering gestart is 3.217. Op basis van de huidige, zeer gunstige trend ligt de doelstelling binnen bereik.

De doelstelling van 100% is gericht op 100 gemeenten in 2010. In 2008 zijn er 83 gemeenten met een goedgekeurd erosiebestrijdingsplan. Op basis van de huidige trend zal de doelstelling bereikt worden.

Op 9 % van de actuele erosieknelpunten zijn sinds 2004 maatregelen uitgevoerd (toestand 2006). In 2008 gaat het om 25% van de actuele erosieknelpunten, het doelbereik stijgt daarmee naar 71%. Voor 26% van de potentiële erosieknelpunten werd de toestand bestendig in 2008. Het vooropgestelde doel werd al in 2006 bereikt.

4.7.2 Doelstellingen Regeerakkoord

Vlaanderen moet in 2020 ook op vlak van water- en luchtkwaliteit, bodembescherming en geluidshinder even goed scoren als andere economische topregio's. We leveren belangrijke inspanningen op het vlak van bodemsanering en herwaardering van vervuilde bedrijfsterreinen.

4.7.3 Maatregelen en instrumenten

4.7.3.1 Uitvoering decreet en VLAREBO

Het nieuw decreet betreffende bodemsanering en bodembescherming (Bodemdecreet) en het goedgekeurde uitvoeringsbesluit zal onder meer leiden tot een verfijnde toepassing van de saneringsplicht, een aangepast grondeninformatieregister en vereenvoudigde procedures inzake onderzoek en sanering. Anderzijds treden hiermee ook een aantal nieuwe krachtlijnen in het bodembeleid in werking meer bepaald voor de aanpak van waterbodems, risicobeheer en schadegevallen waarbij mogelijke bodemverontreiniging is opgetreden. De aangepaste regeling voor het gebruik van uitgegraven bodem zal de verdere verspreiding van bodemverontreiniging beheersen en een grotere bescherming bieden aan wie uitgegraven bodem ontvangt. Er is nagegaan welke aspecten uit het nieuwe decreet nog verder moeten worden uitgewerkt of geoptimaliseerd.

Er wordt nog meer ingezet op het maximaal faciliteren van overdrachten van en bouwprojecten op mogelijk verontreinigde gronden. De nieuwe instrumenten uit het bodemdecreet laten een vlotte integratie toe, maar worden nog niet door iedereen toegepast. Gerichte communicatie van deze nieuwe instrumenten moet een ruimer gebruik ervan bewerkstelligen.

Om er voor te zorgen dat verontreinigde terreinen gekend zijn, voert OVAM een actief inventariseringsbeleid, onder meer door gronden die binnen geplande strategische projecten vallen in kaart te laten brengen.

Het bodemsaneringsbeleid blijft gericht op de sanering van ernstige verontreiniging, zodat schade wordt vermeden en gronden optimaal gebruikt kunnen worden. De eerste focus ligt op het stimuleren en ondersteunen van vrijwillige bodemsanering, om zo terreinontwikkelingen te faciliteren. Bij historische verontreiniging gaat de prioriteit naar gronden met een kwetsbaar bodemgebruik (zoals woonzones, drinkwatergebieden, scholen, ...) en verontreinigingen met hoge risico's. De OVAM voert een selectief aanmaningenbeleid om dit te ondersteunen.

De strategische projecten zoals voorzien in het regeerakkoord (het uitbouwen van programma's voor bodemonderzoek en –sanering bij scholen, ziekenhuizen en rusthuizen, voor bodemonderzoek en –sanering van gemeentelijke gasfabrieken en voor de bescherming van drinkwaterwinningen) worden voorbereid binnen de beschikbare middelen.

4.7.3.2 Overeenkomsten met saneringsplichtigen

Om bodemsanering beter te integreren in bedrijfsspecifieke processen werden onderhandelingen gevoerd met verschillende partijen om de haalbaarheid en opportuniteiten

na te gaan van een bedrijfsspecifieke overeenkomst. Dit leidde tot het afsluiten van overeenkomsten met De Lijn en Eandis. De bestaande overeenkomsten met NMBS, Electrabel, DATS, Tessenderlo Chemie en Bekaert werden verder opgevolgd. De overeenkomst met Umicore werd eveneens voortgezet met o.m. de sanering van de Bankloop in Olen en de voortgang van de sanering van de vier bedrijfsterreinen. In Hoboken werd de biomonitoring voor lood bij kleuters afgerond en werd een bodemsaneringsproject conform verklaard voor de aanpalende wijk Vinkevelen. Ook de cadmiumverontreiniging in de Kempen is verder aangepakt in het kader van deze overeenkomst met Umicore/Nyrstar en overeenkomstig het Cadmiumplan. Zo werden zinkassen verwijderd op enkele schoolterreinen in de Noorderkempen. Verder is het BONK-project (Biomonitoring Noorderkempen) gefinaliseerd: de resultaten van de staalname bij testpersonen en milieumetingen zijn gecommuniceerd naar de bevolking. In 2008 werd een vervolgtraject met verschillende experts en de lokale besturen opgestart om de noodzaak aan maatregelen te bepalen.

In overleg met de Orde van Vlaamse Balies werd het protocol voor de aanpak van risicogronden die na een faillissement onbeheerd blijven, aangepast. Er werd reeds gestart met de voorbereiding van de aankoop van de eerste gronden.

In het kader van het optimaliseren van de bodemsanering worden verdere onderhandelingen gevoerd met saneringsplichtigen om overeenkomsten aan te gaan. Het afsluiten van bedrijfsspecifieke overeenkomsten met bedrijven of relevante bedrijfssectoren biedt namelijk een aantal belangrijke voordelen. Zo wordt in nauw overleg gezocht naar het meest efficiënte en effectieve traject voor onderzoek en sanering, waarbij rekening wordt gehouden met de bedrijfsprocessen. Op basis van een eerder uitgevoerde oproep naar saneringsplichtigen, worden in 2010 bijkomende onderhandelingen gevoerd met overheden die eigenaar zijn van risicogronden. Daarnaast worden de lopende overeenkomsten (met Umicore, NMBS, Bekaert, Electrabel, DATS en Tessenderlo Chemie) nauwgezet opgevolgd.

4.7.3.3 Woonzones, brownfields en ambtshalve sanering

Inzake woonzones wordt de bestaande lijst van potentiële woonzoneprojecten uitgebreid. Een alternatief beleid voor de aanpak van clusters van woonzoneprojecten in centrumsteden werd uitgewerkt. In 2009 werden 8 woonzoneprojecten opgestart, samen goed voor 179 gezinnen die werden vrijgesteld van hun onderzoeksplicht. 11 woonzoneprojecten werden afgerond, goed voor 570 gezinnen.

De realisatie van verschillende brownfieldprojecten werd verder gestimuleerd door het afsluiten van brownfieldconvenanten. Hierdoor werd de samenwerking met de private sector en andere overheden gefaciliteerd. De OVAM zal in het kader van deze brownfieldconvenanten vrijstelling verlenen van de verplichting tot het stellen van financiële zekerheden bij overdrachten die kaderen in de realisatie van het brownfieldproject. In totaal werden 21 brownfieldconvenanten afgesloten waaronder o.a. Willebroek Noord, Petroleum Zuid te Antwerpen, Vilvoorde Watersite, de verouderde bedrijvenzone te Machelen en de gasfabriek te Gent.

Zowel in het projectgebied Vilvoorde Machelen als in het projectgebied Willebroek Noord werden de ambtshalve inspanningen bestendigd. Enkele grote ambtshalve saneringsprojecten startten of werden verder gezet. Projecten met een maatschappelijke meerwaarde kregen de voorkeur, alsook saneringen van risicovolle verontreinigingen. Zo is de ambtshalve sanering van Asphaltco in Asse zo goed als afgerond. De verwijdering van zinkassen bij particulieren in het kader van de samenwerking met Umicore/Nyrstar loopt verder. Een tweede fase van de verwijdering van asbestcementdraailingen in de regio rond Kapelle-op-den-Bos is in volle startfase. Een aanbesteding voor innovatieve technieken voor verder onderzoek op de Carcoke site bood de kans om enkele vernieuwende onderzoekstechnieken te testen.

De lijst van potentieel verontreinigde woonzones wordt verder afgewerkt volgens prioriteit. In 2010 vindt de alternatieve aanpak plaats van woonzones. Deze is specifiek gericht op centrumsteden en omvat mogelijkheden van schaalvergroting. Het wegnemen van risico's ten gevolge van asbesthoudende materialen blijft prioritair. De verwijdering van zinkassen in woongebieden in Noord-Limburg in het kader van het Cadmiumplan gaat voort.

De aanpak van brownfields blijft een uitdaging voornamelijk voor wat betreft het vinden van financiële middelen en mogelijkheden van een geïntegreerde aanpak. Financiële tussenkomsten van het Vlaamse Gewest aan gemeenten worden voorzien voor de aanpak van brownfieldprojecten in het kader van de Milieusamenwerkingsovereenkomst. Ook de samenwerking met andere overheden in gebiedsgerichte projecten zoals in Vilvoorde-Machelen en Willebroek wordt verder gezet.

Bij ambtshalve sanering van een brownfield worden inspanningen geleverd om de sanering te integreren in het herontwikkelingsproces van het terrein. Zo worden op de site Carcoke te Zeebrugge de nodige initiatieven genomen opdat deze brownfield eind 2009 kan ingeschakeld worden in de havenontwikkeling. Ook voor de brownfieldsite Balmatt te Mol worden de nodige stappen gezet opdat de ambtshalve sanering aansluit op de herontwikkeling ervan. Een ander voorbeeld van integratie in de terreinherontwikkeling is het project Hoedhaar te Lokeren.

Soms worden faillissementen of ontwikkelingen op brownfields geblokkeerd door zwaar verontreinigde gronden. Binnen de budgettaire mogelijkheden zal de Vlaamse overheid de terreinen aankopen, saneren in functie van herontwikkeling en terug op de markt brengen.

4.7.3.4 Financiering bodemsanering

De bodemsaneringsorganisatie voor de droogkuissector Vlabotex vzw ging effectief van start. Om het aantal aanvragen te verhogen, werden bijkomende stimuli voorzien. Voor BOFAS vzw werden de wijzigingen van de samenwerkingsovereenkomst officieel bekrachtigd. Deze wijzigingen hebben uiteindelijk geleid tot 1.785 bijkomende aanmeldingen voor België, waarvan 1.004 voor Vlaanderen. 656 bijkomende aanmeldingen voor Vlaanderen zijn tot op heden ontvankelijk. De aanpassing van VLAREM om de aflevering van een nieuwe milieuvergunning na sluiting van een tankstation te verhinderen, werd doorgevoerd. De oprichting van een fonds voor sanering van bodemverontreiniging ten gevolge van gasolietanks voor verwarmingsdoeleinden werd verder besproken. Intussen scheidt de OVAM de problematische stookoliedossiers en neemt daarbij maatregelen in voorzorg/veiligheid waar die zeer acuut en noodzakelijk zijn in afwachting van het fonds.

Het creëren van de mogelijkheid om sectorale bodembeheerorganisaties op te richten in het kader van het Bodemdecreet, was een belangrijke stap om een juridische basis te creëren voor sectorfondsen. Hierdoor wordt de aanpak van bodemverontreiniging financieel beter realiseerbaar door de saneringslast op een meer billijke wijze te verdelen. De nadruk wordt hierbij gelegd op preventie, responsabilisering en sensibilisering van de betrokken sector, de solidarisering binnen deze sector, de spreiding en het reduceren van de saneringskosten, het verhogen van de rechtszekerheid voor de beheerder van de grond en de financiële ondersteuning van bepaalde sectoren. De verdere uitbouw en operationalisering van Vlabotex wordt voorzien in 2010. Voor BOFAS, het fonds voor tankstations, is het gewijzigd samenwerkingsakkoord tussen federale staat en gewesten geïmplementeerd met het oog op een zo breed mogelijke toepassing en zal dit op kruissnelheid grote hoeveelheden bodemonderzoeken en –saneringen genereren. Gelet op het Regeerakkoord, moet begin 2010 geëvalueerd worden of er voldoende concreet zicht is op een Belgisch stookolietankfonds. Indien dit niet het geval is, zal in 2010 een concept uitgewerkt worden voor de oprichting van een Vlaams stookolietankfonds.

Daarnaast wordt actief verder gezocht naar middelen voor alternatieve financiering. Hierbij wordt prioritair aandacht besteed aan het stimuleren van ontwikkeling van brownfields. Wel zal rekening moeten gehouden worden met de budgettaire mogelijkheden.

Vanuit het beleidsthema bodem wordt een relanceplan uitgewerkt, dat kan bijdragen aan de economische relance in Vlaanderen.

4.7.3.5 Interageren met Europees beleid bodem

Er werd actief deelgenomen aan de discussies rond het ontwerp van een Europese Kaderrichtlijn Bodem onder het Tsjechische voorzitterschap. De nauwe opvolging blijft verzekerd, o.m. door de actieve deelname in het informele netwerk tussen diverse lidstaten (Common Forum).

De herziening van de IPPC-richtlijn (geïntegreerde preventie en bestrijding van verontreiniging) werd actief opgevolgd. Een politiek akkoord werd bereikt op de Raad van juni 2009 waarin verschillende Vlaamse bezorgdheden een passende oplossing kregen. Ook in de Raadsconclusies over Bioafval werden Vlaamse accenten opgenomen die van belang zijn voor het bodembeschermingsbeleid. In het kader van de toepassing van de Inspire-richtlijn werkt Vlaanderen mee aan een Europees project voor het aanbieden van bodemdata volgens beste praktijk (GS Soil).

In het Europese project SNOWMAN werden twee internationale onderzoeksprojecten met Vlaamse inbreng gefinaliseerd en zijn de onderhandelingen gestart voor het financieren van nieuwe onderzoeksprojecten.

Op 19 september 2009 werd het CityChlor projectvoorstel door het Europese Interreg IVB NWE goedgekeurd. Dit project heeft tot doel de verontreiniging met gechloreerde solventen in een stedelijke omgeving op een geïntegreerde manier te benaderen. De OVAM zal dit project de komende 3,5 jaar coördineren.

De ontwerp-kaderrichtlijn bodem wordt eventueel behandeld in 2010. Voor bodembescherming voorziet deze ontwerp-kaderrichtlijn onder meer in een verplichting van aanduiding van risicogebieden met overeenkomstige maatregelen. Het Vlaamse beleid wordt al in die zin verder uitgewerkt.

Ook het ontwerp van de richtlijn Industriële Emissies zal aandacht vragen. Het ontwerp stelt voorop dat exploitanten van een aantal risico-inrichtingen een nulonderzoek moeten uitvoeren. Vanuit efficiëntieoogpunt worden deze onderzoeken geïntegreerd in het grondeninformatieregister en behandeld conform de vigerende procedures. Implementatie is voorzien van de aanpak zoals bepaald in de richtlijn milieuschade (dit voor elementen betreffende milieuschade die nog niet zijn ingevuld via het bodemdecreet).

Verder wil Vlaanderen haar voorttrekkersrol voor bodembeleid blijven spelen via deelname aan internationale initiatieven (bv. Common Forum on contaminated land), Europese onderzoeksprojecten (bv. SNOWMAN) en samenwerkingsprojecten (bv. PROSENSOLS, CityChlor, BodemBreed en Biochar: climate saving soils).

Om te kunnen voldoen aan de vereisten voor internationale rapporteringen wordt de vertaling van het Belgische bodemclassificatiesysteem naar World Reference Base opgestart in samenwerking met de andere gewesten.

4.7.3.6 Erosiebestrijding door de landbouwers en door steden en gemeenten versterken

Op 8 mei 2009 werd een nieuw besluit betreffende de erosiebestrijding goedgekeurd. Naast de al bestaande subsidiemogelijkheden voor de opmaak van een gemeentelijk erosiebestrijdingsplan en de uitvoering van gemeentelijke erosiebestrijdingswerken, kan een gemeente nu ook een subsidie ontvangen voor de begeleiding door een erosiecoördinator.

Verder werd gestreefd naar het afsluiten van nieuwe beheersovereenkomsten met landbouwers om de doelstellingen opgenomen in het tweede Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling (PDPO 2007-2013) te realiseren.

De aanstelling van deze erosiecoördinatoren moet ertoe leiden dat in versneld tempo werk wordt gemaakt van de uitvoering van gemeentelijke erosiebestrijdingsprojecten. De overheid zal initiatieven ondernemen voor kennisoverdracht tussen en opleiding van deze erosiecoördinatoren.

Daarnaast wordt een aanpassing van het nieuwe Erosiebesluit voorbereid, die de administratieve procedure voor het aanvragen van subsidies voor erosiebestrijdingsmaatregelen zal vereenvoudigen en verkorten. Ook met deze aanpassing wordt beoogd het aantal gemeentelijke projecten te doen toenemen.

Het afsluiten van nieuwe beheersovereenkomsten erosiebestrijding zal verder worden gepromoot.

4.7.3.7 Preventieve aanpak van grondverschuivingen

Voor de uitbouw van de preventieve aanpak van grondverschuivingen werd de gevoeligheidskaart voor grondverschuivingen in Vlaanderen uitgebreid.

Het accent ligt op het verder inventariseren en onderzoeken van de grondverschuivingenproblematiek in Vlaanderen. Het doel van dit onderzoek is het uitwerken van een beleidskader voor het vermijden van schade door grondverschuivingen. Het onderzoeksproject 'Inventarisatie van ernstige schade door grondverschuivingen, oorzaken en remediërende maatregelen in zuidelijk Oost- en West-Vlaanderen' wordt opgestart.

4.7.3.8 Ruiming en sanering van waterbodems

In 2009 werd o.a. op volgende onbevaarbare waterlopen van eerste categorie geruimd: aan de zandvang te Egenhoven, het wachtbekken op de Beneden-Vliet te Schelle, de Vrouwvliet te Mechelen, de Handzamevaart te Ieper en de Mangelbeek te Lummen. In totaal zal er zo'n 150.000 m³ geruimd zijn (vooral hydraulisch). Op 19 maart 2009 werd de methodiek voor prioriteitsstelling van prioritair te onderzoeken waterbodems goedgekeurd. Twee pilootproeven werden opgevolgd.

In 2010 wordt er op de onbevaarbare waterlopen van eerste categorie minstens 150.000 m³ geruimd. Dit zijn vooral hydraulische ruiming met een ecologische meerwaarde.

4.7.3.9 Sedimentvangplan opmaken

Het sedimentvangplan heeft tot doel de prioritair te bouwen sedimentvangen aan te duiden. Het plan werd opgemaakt op basis van volgende gegevens: overgangszones van hellende naar vlakke gebieden, een overzicht van sedimentvrachten van onbevaarbare waterlopen, de inventarisaties van respectievelijk probleemzones voor slibaanwas, slibvangen (bestaande en geplande) en lozingspunten. In dit sedimentvangplan ligt de focus op de oplossing van de knelpunten van de onbevaarbare waterlopen van de eerste categorie. Dit sedimentvangplan werd voorgesteld op de waterschapsvergaderingen. In 2009 worden de werken voor de sedimentvang op de Vondelbeek te Dendermonde en de Molenbeek te Erpe-Mere aanbesteed.

In het sedimentvangplan ligt de focus op de oplossing van de knelpunten van de onbevaarbare waterlopen van de eerste categorie. In 2010 zal het bestaande sedimentvangplan in een samenwerking met de waterschapssecretariaten uitgebreid worden naar de onbevaarbare waterlopen van tweede en derde categorie. Ook in 2010 worden er twee sedimentvangen gebouwd.

4.8 Verontreiniging door afvalstoffen

4.8.1 Opvolging plandoelstellingen

	Indicatoren	doelstelling (2010)	Trend 2002-2007	Doelbereik (%)	
				(2006)	(2007)
1	De totale hoeveelheid primair geproduceerde bedrijfsafvalstoffen	Verminderen *	-	0	0
2	De totale hoeveelheid primair geproduceerde bedrijfsafvalstoffen per eenheid Bruto Regionaal Product	Ontkoppeling *		0	0
3	De hoeveelheid gestorte bedrijfsafvalstoffen	-20%**	++	132	112
4	De totale hoeveelheid geproduceerde huishoudelijke afvalstoffen (per inwoner)	Geen toename **	+/-	104	101
5	Productie huishoudelijke afvalstoffen per consumptie-eenheid	Ontkoppeling **		100	
6	De totale hoeveelheid gestorte en verbrande huishoudelijke afvalstoffen per inwoner	Maximaal 150 kg/inw	++	98	105

* t.o.v. 2002; ** t.o.v. 2000

De hoeveelheid primair geproduceerd bedrijfsafval schommelt boven de waarde van 2002 (19 miljoen ton), in 2007 bedroeg ze bijna 25 miljoen ton. Op basis van de huidige stijgende trend is het doel (afname t.o.v. 2002) niet in zicht.

Hoewel de hoeveelheid primair geproduceerde afvalstoffen in 2006 lager ligt dan in 2005 is er ten opzichte van 2002 nog geen ontkoppeling. De doelstelling wordt niet gehaald. De berekeningsmethode is echter sterk afhankelijk van de fluctuaties in de afvalproductie. Als bouw- en sloofafval buiten beschouwing wordt gelaten is er sprake van een lichte ontkoppeling.

De trend van de hoeveelheid gestorte bedrijfsafvalstoffen blijft zeer gunstig. Sinds 2005 is het doel bereikt en ondanks de lichte toename sindsdien (2,2 miljoen ton in 2007) blijft het doel behouden.

In 2007 bedraagt de huishoudelijke afvalproductie 555 kg per inwoner. De doelstelling blijft daarmee behouden. Momenteel is er geen duidelijke trend waarneembaar, sinds 2002 schommelt de huishoudelijke afvalproductie tussen 555 en 535 kg per inwoner.

Op basis van de beide waarden van de indicator wordt in 2004 een ontkoppeling gemeten t.o.v. het referentiejaar 2000. De doelstelling is hiermee behaald. De cijfers dienen echter nog met de nodige omzichtigheid geïnterpreteerd te worden en de ontkoppelingsgraad in 2004 is nog beperkt, maar lijkt bevestigd te worden in de daaropvolgende jaren.

De totale hoeveelheid gestorte en verbrande huishoudelijke afvalstoffen blijft afnemen. In 2007 was dit nog 157 kg/inwoner. Bij het aanhouden van deze positieve trend, zal het doel met zekerheid bereikt worden.

4.8.2 Doelstellingen Regeerakkoord

Milieu en hernieuwbare energie zijn een belangrijke motor van een nieuwe economische ontwikkeling. De afvalberg wordt verder gereduceerd, met maximaal benutten van de mogelijkheden om gerecycleerde materialen en secundaire grondstoffen nuttig toe te passen.

4.8.3 Maatregelen en instrumenten

4.8.3.1 Verruiming afvalstoffenbeleid naar een duurzaam materialenbeleid

zie 'Algemeen kader'.

4.8.3.2 Milieuverantwoorde productie en consumptie

Het Eco-efficiëntiescanprogramma is een subsidieprogramma dat Vlaamse kmo's wil stimuleren om te investeren in een eco-efficiënte bedrijfsuitvoering. Dit programma heeft tot doel 1.000 bedrijven te bereiken in 3 jaar tijd. In het najaar van 2009 zullen 1.000 scans gerealiseerd zijn waarbij de opvolging doorloopt t.e.m. 2010. De evaluatie-/effectmeting van dit programma en van het PRESTI-5 programma zal onder meer de basis vormen voor een heroriëntering van de beleidsinstrumenten ter bevordering van milieuverantwoorde productie en consumptie. De mogelijkheid van een meer geïntegreerde aanpak wordt hierbij nagegaan.

Er is specifieke aandacht voor de ontwikkeling van bioplastics. De verschillende materialen en hun milieu-impact bij de productie zijn onder de loep genomen. Om de potentiële meerwaarde van bioplastics in de Vlaamse context in te schatten, worden maatschappelijke initiatieven en vragen opgevolgd.

Het uitvoeringsplan "Milieuverantwoord beheer van huishoudelijke afvalstoffen" omvat een uitgebreid programma preventie en milieuverantwoorde consumptie en producthergebruik dat in 2009 op kruissnelheid draait. De uitvoering gebeurt in nauw overleg met vertegenwoordigers van de bedrijfswereld, consumenten en maatschappelijke organisaties. Het accent in 2009 lag op de samenwerking met de distributiesector, waarbij via proefprojecten kennis en ervaring wordt opgebouwd. Dit gebeurt bij voorkeur op plaatsen waar de consument als individu met het product in contact komt.

Verder werd er ook in het kader van de Vlaamse Strategie Duurzame Ontwikkeling een project voorbereid ter bevordering van duurzame productie en consumptiepatronen.

Om ecodesign meer te stimuleren bij de ontwerpers werd er, naast de al bestaande Ecodesign Award voor studenten, nu ook een Ecodesign award PRO voorzien voor ontwerpers. De Ecolizer, een instrument op basis van eco-indicatoren, dat het voor ontwerpers eenvoudig maakt om een milieu-evaluatie te maken tussen verschillende productvoorstellen of materialen, wordt geëvalueerd en uitgebreid. Daarnaast is verder gezocht naar andere instrumenten voor ecodesign op maat van ontwerpers.

4.8.3.3 De mogelijkheden voor meting van afvalpreventie/eco-efficiëntie werden verbeterd en uitgebreid.

De eco-efficiëntiescan wordt aangeboden onder de vorm van een on line webtoepassing waardoor kmo's en anderen geïnteresseerde organisaties zelf aan de slag kunnen. Een samenwerking met Vlajo (Vlaamse Jonge Ondernemingen) wordt opgezet om het begrip eco-efficiëntie bij de middelbare scholieren te introduceren. Daartoe wordt per provincie een Eco-efficiëntieprijs uitgereikt in 2010.

Integraal ketenbeheer wordt het focuspunt in 2010 voor wat betreft milieuverantwoorde productie en consumptie. Verschillende actoren uit de materiaalketen worden rond de tafel gebracht. Deze projecten zijn in een eerste fase te beschouwen als een leertraject voor de deelnemende partijen om kennis te maken met de mogelijkheden van integraal ketenbeheer, cradle-to-cradle en eco-innovatie. Gelet op de grote expertise van diverse productiebedrijven, afvalverwerkers en logistieke spelers kan het samenbrengen van expertises belangrijke synergieën creëren. In eerste instantie worden in samenwerking met de sectorfederaties proefprogramma's opgestart binnen de bouwsector, chemie- en kunststofindustrie, textiel- en tapijtindustrie en de papierindustrie.

Het onderzoek naar de ontwikkeling van product-dienst-combinaties die leiden tot een lagere milieubelasting, wordt afgerond met een set beleidsaanbevelingen waarmee we in de bedrijfsomgeving de meer innovatieve piste zoals product-dienstcombinaties kunnen promoten.

De distributie speelt een sleutelrol op het vlak van duurzame productie en consumptie. Ze bepalen in belangrijke mate mee het aanbod aan producten in de winkel en zijn ook ideaal geplaatst om de burger-consument te stimuleren deze producten aan te kopen. Daarom zal ook in 2010 de samenwerking met de distributie verder versterkt worden. Ondersteuning en sensibilisatie voor aankopers wordt voorzien, zodat zij meer aandacht hebben voor de milieu-impact van de producten die ze aankopen. Na een grondige evaluatie van de proefprojecten milieuverantwoorde consumptie wordt een vervolgtraject opgezet in overleg met alle betrokkenen.

De overheid zelf is met haar aankopen verantwoordelijk voor zo'n 13% van het BNP. Lokale overheden worden verder ondersteund om milieuverantwoord aan te kopen. Daartoe wordt ondermeer de Producttest, het berekeningsmodel voor milieuverantwoord productgebruik, uitgebreid met een extra productgroep. Bovendien wordt gewerkt aan de gebruiksvriendelijkheid van dit instrument en zullen de bestaande productgroepen geactualiseerd worden.

4.8.3.4 In het kader van de Vlaamse strategie duurzame ontwikkeling krijgt het project "duurzame productie en consumptiepatronen" meer uitwerking.

In 2010 wordt de Ecolizer 2.0 gelanceerd, een volledige update van indicatoren wordt in een vernieuwde lay-out aangeboden aan de doelgroep ontwerpers. Daarnaast wordt opnieuw een Ecodesign Award voor studenten en een Ecodesign Award PRO voor de professionele ontwerpers uitgereikt. Deze laatste wordt georganiseerd in samenwerking met Design Vlaanderen. Er wordt gewerkt aan de opmaak van een instrument naast de Ecolizer, waaruit de ontwerper/bedrijf kan putten om ecodesign toe te passen.

Om het beleid te blijven aansturen en evalueren wordt in 2010 opnieuw ingezet op indicatoren, meer bepaald met betrekking tot milieuverantwoord consumeren.

4.8.3.5 Optimalisatie geïntegreerde aanpak rond biomassa afval

Acties werden uitgewerkt vanuit een geïntegreerde beleidsvisie in functie van een verdere optimalisatie en een betere afstemming van enerzijds materiaalrecyclage en anderzijds energetische valorisatie uit afvalstoffen. Dit is ook op Europees niveau één van de discussiepunten naar aanleiding van de herziening van de kaderrichtlijn Afval. Op Vlaams niveau is voor bepaalde biomassa-afvalstromen een toetsingskader uitgewerkt in het kader van het Actieplan groene stroom van de Vlaamse Regering. Dit kader biedt een ondersteuning bij het afwegen van keuzes betreffende materiaalrecyclage en energetische valorisatie van bepaalde biomassastromen. Een taskforce duurzaam beheer van gft- en groenafval begeleidde de economische marktanalysestudie rond de verwerking van gft- en groenafval met voorstel van beleidsaanbevelingen rond o.m. een meer integrale benadering bij de steunverlening. Bovengenoemde resultaten zullen worden samengevat in de geactualiseerde inventaris van biomassa van eind 2009. Daarin worden ook prognoses opgenomen voor het potentieel aan biomassa(-afval) voor materiaalrecyclage en energetische valorisatie met het oog op een realistische invulling van de doelstellingen inzake hernieuwbare energie

In het kader van o.m. het Uitvoeringsplan milieuverantwoord beheer van huishoudelijke afvalstoffen wordt verder werk gemaakt van een bijdrage vanuit een geïntegreerd afval-, materialen- en bodembeleid tot het realiseren van de doelstellingen hernieuwbare energie. Hierbij wordt gefocust om de huidige gecomposteerde stromen optimaal te benutten, het aanbod van onbenutte biomassastromen te verhogen en het aanbod aan onbenutte gronden te valoriseren en dit in overleg met de betrokken beheerders-doelgroepen. Energie uit

hernieuwbare energiebronnen wordt best zo goed mogelijk gevaloriseerd, bij voorkeur via geïntegreerde projecten, via opwekking (vergisting/verbranding) en benutting van groene stroom en groene warmte, in het bijzonder de restwarmte. Vanuit deze optiek kan het bijvoorbeeld opportuun zijn dat geïnvesteerd wordt in het plaatsen van een vergistingsstap bij bestaande composteringsinstallaties om zo bij te dragen tot de energiedoelstellingen.

4.8.3.6 Milieuverantwoord materiaalgebruik en afvalbeheer in de bouw

In het kader van het sectoraal uitvoeringsplan “Milieuverantwoord materiaalgebruik en afvalbeheer in de bouw” wordt verder gewerkt rond de vijf projecten: duurzaam materialenbeheer, selectief slopen, een globaal beheersysteem, gebruik van steenachtige fracties en recyclage van specifieke bouwmaterialen. Concreet betekent dit onder meer het ontwikkelen van een expertenmodel om de materiaalgerelateerde milieu-impact van gebouwen af te wegen, de mogelijke opname van de sloopinventaris bij de aanvraag van een stedenbouwkundige vergunning, het vastleggen van een structuur voor een reglementering inzake het beheersen van puingranulaten, het aanwenden van puingranulaten in hoogwaardige toepassingen en tenslotte het verhogen van de betrokkenheid van de producenten van specifieke bouwmaterialen bij onderzoek naar mogelijkheden voor een integraal ketenbeheersysteem.

De vijf projecten in het plan worden verder geconcretiseerd, met name, project 1: het structureel omkaderen van een expertenmodel om de materiaalgerelateerde milieu-impact van gebouwen af te wegen, al dan niet binnen een te op te richten raad voor duurzaam bouwen, die zorgt voor een algemene maatstaf en certificatiesysteem voor duurzaam bouwen; project 2: de opvolging van de sloopinventaris binnen de nieuwe reglementering; project 3: het vastleggen van een structuur voor een eenheidsreglement om de milieuhygiënische kwaliteit van puingranulaten te beheersen; project 4: het aanwenden van de verschillende puinbreekfracties in hoogwaardige toepassingen; project 5: het verhogen van de betrokkenheid van de producenten van specifieke bouwmaterialen zowel bij het onderzoek naar mogelijkheden om bouwmaterialen binnen het principe van wieg tot wieg te gebruiken en te hergebruiken, dan wel de betrokkenheid van alle actoren bij de organisatiestructuur van het integraal ketenbeheer. De aandacht gaat vnl. naar volgende stromen: cellenbeton, dakbitumen, isolatiematerialen, kunststoffen, biobouwstoffen en glas.

4.8.3.7 Afzetmarkt voor gerecycleerde materialen verhogen

Selectieve inzameling en sortering worden verder gericht op het verhogen van de kwaliteit van de te recycleren afvalstoffen waardoor ze vlotter op de recyclagemarkt kunnen terechtkomen. In dit verband wordt verder nagegaan hoe de terughoudendheid ten aanzien van het gebruik van gerecycleerde materialen en producten kan worden weggewerkt. Er wordt gefocust op de stromen compost en digestaat, puingranulaten en kunststofgranulaten. De mogelijkheden zijn onderzocht om post consumer gemengde harde kunststoffen bestaande uit polyethyleen (PE) en polypropyleen (PP) te recycleren, waarbij ook de ophalers en verwerkers van deze kunststofafvalstroom zijn bevestigd.

Het geleverde studiewerk en terugkoppeling met de actoren moet de tweede fase van het project op gang trekken met het oog op het verder optimaliseren van het scheiden van post consumer gemengde harde kunststoffen en de mogelijkheden van het gebruik van harde kunststofrecyclaten in Vlaanderen. Samenwerking met de ophalers en verwerkers van deze kunststofafvalstroom, de potentiële gebruikers ervan en onderzoekscentra is voorzien.

4.8.3.8 Meer impact op Europese en internationale besluitvorming

Essentieel blijft het pro-actief behartigen van de Vlaamse belangen op het Europese en internationale forum. Prioritair voor 2009 is de bovengewestelijke aanpak betreffende biomassa (richtlijn bioafval, Europees actieplan groene stroom, richtlijn hernieuwbare energie, ...) en de herziening van de IPPC-richtlijn (geïntegreerde preventie en bestrijding

van verontreiniging), de AEEA-richtlijn (afgedankte elektrische en elektronische apparatuur) en de strategie over het slopen van schepen. Een zwaartepunt ligt verder op de voorbereiding van de omzetting van de kaderrichtlijn Afvalstoffen. Dit zal leiden tot een grondige wijziging van het Afvalstoffendecreet en uitvoeringsbesluiten. Bij de omzetting zal ook rekening gehouden worden met andere (beleids)ontwikkelingen zoals het duurzaam sluiten van kringlopen, duurzaam produceren en consumeren en materialenbeleid.

In de tweede helft van 2010 is België voorzitter van de Europese Raad. Een belangrijke cluster die in het milieulijk aan bod zal komen is duurzaam beheer van natuurlijke hulpbronnen. Hieronder vallen belangrijke dossiers zoals de evaluatie van de thematische strategieën afvalpreventie en -recyclage en duurzaam gebruik van natuurlijke hulpbronnen, de tweede lezing van de herziening van de AEEA-richtlijn. Het voorzitterschap zal aangegrepen worden om duurzaam materialenbeheer extra onder de aandacht te brengen op Europees en internationaal vlak en vormt het thema van de Informele Raad Leefmilieu.

4.8.3.9 Vereenvoudigen en toegankelijker maken van de afvalstoffenwetgeving

In het kader van de wijziging van het Afvalstoffendecreet en haar uitvoeringsbesluiten zal extra aandacht gaan naar de optimalisatie van de regelgeving voor secundaire grondstoffen, overbrengers en vervoerders van afval, het afvalstoffenregister en een normeringskader voor puingranulaten. Het geheel wordt ondersteund met de nodige communicatie en sensibilisering.

Alle ontwerp-wetteksten zijn voorzien in het voorjaar van 2010, met het oog op tijdige goedkeuring door de Vlaamse Regering en het Parlement. Streefdoel is om de bekrachtiging, vertaling en publicatie van het nieuwe Afvalstoffendecreet en de bijhorende uitvoeringsbesluiten voor het einde van 2010 af te ronden.

4.8.3.10 Optimaliseren van de producentenverantwoordelijkheid

Rekening houdend met eerder uitgevoerde evaluaties, wordt invulling gegeven aan de producentenverantwoordelijkheid onder andere via de opmaak van nieuwe milieubeleidsovereenkomsten (MBO). In 2009 worden voor afvalbatterijen, afvalbanden en afgedankte voertuigen de onderhandelingen afgerond en de goedkeuringsprocedure gestart. De onderhandelingen van de MBO autobatterijen en accu's en de MBO zaklampen is afgerond; de MBO's kunnen de goedkeuringsprocedure doorlopen. Ook het verbetertraject loopt verder, onder meer via een studie die moet toelaten om een norm ISO 17020 te ontwikkelen die nodig is voor de certificering van de cijfergegevens in het kader van de aanvaardingsplicht. Snelheid en timing van afronding van de MBO's zijn afhankelijk van de medewerking met de federaties en van de overeenstemming met de andere gewesten.

In 2010 worden de MBO's in onderhandeling of procedure verder afgewerkt. De ISO 17020 norm wordt verder ontwikkeld en geïmplementeerd. De decreetaanpassingen n.a.v. de implementatie van de kaderrichtlijn worden aangegrepen om een aantal verbeteringen en vernieuwingen in het instrumentarium decretaal te verankeren.

4.8.3.11 Optimaliseren handhaving

De uitvoering van het handhavingsdecreet in 2009 stimuleerde een actualisatie van de bestaande handhavingsaanpak en heeft voor een nieuw elan gezorgd.

In 2010 zal dit verder geconsolideerd worden en zullen nieuwe samenwerkingsmodaliteiten onderzocht worden. Deze samenwerking beoogt vooral een afstemming van de handhavingsinitiatieven op elk bestuursniveau zowel tussen politiediensten als tussen de bevoegde administraties op elk bestuursniveau. Waar mogelijk zullen de afspraken vastgelegd worden in samenwerkingsovereenkomsten.

4.9 Verstoring van watersystemen

4.9.1 Opvolging plandoelstellingen

Algemene bemerking: de plandoelstellingen zijn ondertussen voorbijgestreefd en worden nu vastgelegd in de stroomgebiedbeheersplannen.

	Indicatoren	doelstelling (2010)	Trend 2002-2008	Doelbereik (%)	
				(2006)	(2008)
1	% meetplaatsen oppervlaktewatermeetnet dat voldoet aan basiskwaliteit voor BZV	66%	+	68	83
2	% meetplaatsen oppervlaktewatermeetnet met een BBI-score van tenminste 7	40%	+	75	84
3	% goede meetplaatsen waar de biologische kwaliteit (BBI) niet is verslechterd	Minimum 75%			>100
4	Zuiveringsgraad van de huishoudens	80%	+	83	91
5	Aansluitingsgraad van rioleringen op RWZI	100%		82	87
6	Oppervlakte oeverzones via aankoop	Minstens 300 ha	n.v.t.	47	47
	Oppervlakte oeverzones via beheersovereenkomsten	Minstens 100 ha	n.v.t.	>100	>100
7	Waterpeil watervoerende lagen	Minstens status quo	n.v.t.	55	
8	Drinkwatergebruik huishoudens	Minstens 30 miljoen m ³	+/-*	52*	
9	Hemelwatergebruik huishoudens	Minstens +5 miljoen m ³ t.o.v. 2007	+/-*	86*	
10	Watergebruik industrie (exclusief koelwater)	Maximum 350 miljoen m ³	+/-*	160*	
11	Watergebruik landbouw	Maximum 43 mio m ³	+/-**	64**	

Doelbereik bepaald in/trend tot *2003, **2005

In 2008 voldoet 55% van de meetplaatsen aan de basiskwaliteit voor BZV. Ondanks de gunstige trend ligt het doel nog niet in bereik.

Het doel is niet in bereik. Momenteel halen 33% van de meetplaatsen de biologische kwaliteitsnorm. Het is onzeker of de huidige datareeks voldoet om de trend te bepalen, wegens schommelingen van het aantal meetpunten.

Door de wijziging van het BBI-meetnet (implementatie monitoringprogramma zoals voorzien in de kaderrichtlijn Water en het decreet Integraal Waterbeleid) is de vergelijking met de vorige jaren niet eenduidig. Wel kan met grote zekerheid worden gesteld dat het doel ook voor 2008 werd bereikt. Een exact percentage geven is evenwel onmogelijk.

Door de inspanningen van het Vlaamse Gewest om zich in regel te stellen met de Richtlijn Stedelijk Afvalwater en door de in gebruik name van een aantal grotere zuiveringsinstallaties was de zuiveringsgraad eind 2008 verder gestegen tot 73%.

De aansluitingsgraad 2008 is bepaald aan de hand van voorlopige gegevens. De aansluitingsgraad was 81,8% in 2007. In 2006 was dat 80,6%.

In 2006 zijn in totaal 421 ha beheerovereenkomsten perceelsranden langs waterlopen afgesloten. De doelstelling wordt dus verwezenlijkt voor het gedeelte oeverzones via beheerovereenkomsten. In 2006 zijn er slechts 47 ha oeverzones aangekocht. Dat gedeelte van de doelstelling wordt niet gehaald.

In 45% van de meetputten werd in de periode 2003-2006 een lichte daling van het grondwaterpeil opgetekend. Voor 2008 is een gedetailleerde herberekening lopend, rekening houdend met klimatologische omstandigheden. Momenteel is er bijgevolg geen status quo.

In 2003 gebruikte de bevolking ongeveer 222 miljoen m³ leidingwater (101 liter/inw.dag) Het drinkwaterverbruik toonde in de periode 2000-2003 geen duidelijke trend.

Het hemelwatergebruik bedroeg in 1999 ongeveer 19,3 miljoen m³. Voor 2003 werd dit op 26 miljoen m³ geschat.

In 1997 bedroeg het industriële watergebruik exclusief koelwater 452 miljoen m³. Sinds 2001 stabiliseert het gebruik zich rond 350 miljoen m³.

Het waterverbruik van de landbouwsector werd in 2005 op 67 miljoen m³ geschat.

4.9.2 Doelstellingen Regeerakkoord

Vlaanderen moet in 2020 ook op vlak van water- en luchtkwaliteit, bodembescherming en geluidshinder even goed scoren als andere economische topregio's. Tegen 2020 hebben de meeste Vlaamse waterlopen een goede ecologische toestand bereikt, zodat voldaan wordt aan de vereisten van de Kaderrichtlijn Water. Tevens wordt gestreefd naar een verdere ontkoppeling tussen de economische groei en de druk op milieu en natuur, en een substantiële verlaging van de absolute milieudruk. Rationeel watergebruik wordt verder gestimuleerd. We voorzien ook in voldoende ruimte voor water.

	Kernindicatoren (op te volgen in kader van het Pact 2020)	doelstelling (2020)
	Aandeel van de Vlaamse oppervlaktewaterlichamen met een goede toestand/potentieel (ecologische en chemische toestand)	Goede toestand
	Aandeel van de grondwaterlichamen in goede toestand	Goede toestand

4.9.3 Maatregelen en instrumenten: Integraal waterbeleid

4.9.3.1 De omzetting (en ontwikkeling) van (nieuwe) Europese richtlijnen water

Op 23 oktober 2007 werd de Europese Overstromingsrichtlijn goedgekeurd. De omzettingstermijn verstrijkt op 26 november 2009. De Overstromingsrichtlijn bouwt verder op de structuren en de plannen van de kaderrichtlijn Water. Ze verplicht de lidstaten om te

bekijken voor welke gebieden er risico op wateroverlast bestaat. Voor deze gebieden zullen er overstromingsgevaarkaarten en overstromingsrisicokaarten en -beheerplannen opgesteld worden. Een voorstel tot omzetting van deze richtlijn in het decreet Integraal Waterbeleid is klaar voor agendering op de Vlaamse Regering. Naast de integratie op het niveau van de wetgeving, wordt ook gekozen voor een integratie op het niveau van de uitvoering. Zo zullen de overstromingsrisicobeheerplannen geïntegreerd worden in de volgende generatie stroomgebiedbeheerplannen.

De Grondwaterrichtlijn is een dochterrichtlijn van de kaderrichtlijn Water en verscheen op 27 december 2006 (2006/118/EG). Een voorstel tot afbakening van de grondwaterlichamen, milieukwaliteitsnormen, drempelwaarden en achtergrondniveaus werd uitgewerkt ter omzetting van deze richtlijn.

De dochterrichtlijn Prioritaire stoffen dient tegen 13 juli 2010 omgezet te zijn in Vlaamse wetgeving. Dit gebeurt (grotendeels) via het besluit milieukwaliteitsnormen dat ook de invulling geeft van de goede toestand van de kaderrichtlijn Water (biologische parameters, fysische parameters en gevaarlijke stoffen), aan de milieukwaliteitsnormen voor waterbodems en aan de kwaliteits- en kwantiteitsnormen voor grondwater. Bovendien is een beperkte wijziging van het decreet Integraal Waterbeleid vereist. De milieukwaliteitsnormen zitten daarnaast vervat in de stroomgebiedbeheerplannen (zie verder).

De Europese Zwemwaterrichtlijn werd omgezet in Vlaamse wetgeving via een aanpassing van VLAREM. Deze richtlijn bevat nieuwe bepalingen voor de controle en beoordeling van de zwemwaterkwaliteit, het beheer van de zwemwaterkwaliteit en de informatieverstrekking naar het publiek. De nieuwe lijst met zwemwateren werd een eerste keer gepubliceerd in 2009 en wordt vanaf nu jaarlijks geactualiseerd. In 2010 zullen ook de zwemwaterprofielen via het internet beschikbaar gemaakt worden.

Tijdens het Belgische voorzitterschap zullen de nodige initiatieven worden genomen om het onderhandelingsproces voor de herziening van de drinkwaterrichtlijn op te starten. In 2010 staan bovendien de thema's waterschaarste, droogte en adaptatie mogelijk op de Europese agenda.

4.9.3.2 Verdere ontwikkeling van het juridisch & economisch instrumentarium voor integraal waterbeleid

Door de wijziging aan het decreet Integraal Waterbeleid door het verzameldecreet van 2007 werd het toepassingsgebied van de watertoets nader afgebakend. In dit kader werd een voorstel tot wijziging van het uitvoeringsbesluit voorbereid waarbij een positieve en negatieve lijst van vergunningen, plannen en programma's die dienen onderworpen te worden aan de watertoets werd opgenomen. Ook de kaart van overstromingsgevoelige gebieden werd geactualiseerd. Daarnaast werd een handleiding voor adviesverleners in het kader van de watertoets voor ruimtelijke plannen en planologische attesten opgemaakt en verspreid naar de adviesinstanties.

In 2010 wordt het instrument watertoets geëvalueerd en worden voorstellen tot verbetering geformuleerd. Daarnaast komt er een algemene leidraad ter ondersteuning van de adviesverleners in het kader van de watertoets.

Een uitvoeringsbesluit bij het decreet Integraal Waterbeleid voor de toepassing van de financiële instrumenten (onteigening, recht van voorkoop, aankoopplicht en vergoedingsplicht) binnen de in de bekkenbeheerplannen afgebakende overstromingsgebieden en oeverzones werd goedgekeurd door de Vlaamse Regering op 24 juli 2009.

Begin 2009 keurde de Vlaamse Regering een aangepast subsidiebesluit Rubiconfonds goed dat subsidie voorziet voor lokale overheden voor waterbeheersingswerken. Een nieuwe regeling wordt voorbereid, waarbij ook de mogelijkheid wordt voorzien om het Rubiconfonds aan te wenden voor de financiële instrumenten van het decreet Integraal Waterbeleid.

De Vlaamse Hydrografische Atlas (VHA) wordt steeds vaker als referentie gebruikt in o.a. uitvoering van de kaderrichtlijn Water, maar heeft tot op vandaag geen wettelijk statuut. In 2010 wordt verder gewerkt aan de opmaak van een juridisch statuut voor de VHA en verdere digitalisering van de waterlopen en watervlakken.

Vanuit de CIW wordt tegen midden 2010 een voorstel uitgewerkt met betrekking tot vereenvoudiging van de regelgeving, met aandacht voor vereenvoudiging op het werkveld. De procedures van het decreet en de werking van de structuren zullen geëvalueerd worden met het oog op de verhoging van de efficiëntie en de effectiviteit. Zo zal onder meer onderzocht worden of de voorziene openbare onderzoeken niet eenvoudiger kunnen. Het planproces voor (deel)bekken- en stroomgebiedbeheerplannen wordt geëvalueerd en verbetervoorstellen worden door de CIW voorbereid, zodat in 2010 concrete aanpassingsvoorstellen kunnen worden voorgelegd om de planlast te verminderen.

4.9.3.3 De waterbeleidsplanning vorm geven

De Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid (CIW) staat in voor de coördinatie van het integraal waterbeleid op Vlaams niveau. In 2008 en 2009 was de voorbereiding van de ontwerp-stroomgebiedbeheerplannen voor de Schelde en de Maas en het voeren van een openbaar onderzoek hierover een belangrijke taak voor de CIW. De acties uit de bekkenbeheerplannen werden doorvertaald naar het stroomgebiedniveau en leverden de input voor de basismaatregelen van de stroomgebiedbeheerplannen. Bijkomend worden aanvullende maatregelen geformuleerd die zullen bijdragen tot het realiseren van de goede toestand. Het gaat hierbij zowel om generieke maatregelen als specifieke inrichtings- en beheersmaatregelen. De uitwerking van het maatregelenprogramma gebeurde op basis van een kosteneffectiviteitsanalyse en een disproportionaliteitsanalyse. De milieubeoordeling werd geïntegreerd in de stroomgebiedbeheerplannen.

De Vlaamse Regering dient overeenkomstig de verplichting van de Kaderrichtlijn Water de stroomgebiedbeheerplannen goed te keuren tegen uiterlijk 22 december 2009. In 2010 dient hierover bovendien elektronisch gerapporteerd te worden aan de Europese Commissie.

Op het niveau van de internationale stroomgebieden faciliteren de Internationale Scheldec commissie (ISC) en de Internationale Maascommissie (IMC) de coördinatie van het waterbeheer tussen de oeverstaten. In beide commissies werden de overkoepelende delen van de stroomgebiedbeheerplannen voorbereid. Een nieuw Interreg-project in het Scheldedistrict werd opgestart (ScaldWIN) en is gestructureerd rond de pijlers: vismigratie en ecologisch herstel, sedimentbeheer, monitoring en modellering van grondwater, ontwikkeling van indicatoren voor de beoordeling van effecten en baten van maatregelen en communicatie.

Een nieuwe waterbeleidsnota wordt door de CIW voorbereid tegen 2010. In de waterbeleidsnota legt de Vlaamse Regering haar visie vast op het integraal waterbeleid voor Vlaanderen. Anticiperen en adaptatie aan klimaatverandering is hierbij een belangrijk item, alsook de uitwerking van een langetermijnvisie voor het waterbeheer.

Op bekkenniveau zijn de bekkenstructuren operationeel. De bekkenbeheerplannen en de bijhorende deelbekkenbeheerplannen werden op 30 januari 2009 door de Vlaamse Regering vastgesteld. De plannen werden ter inzage gelegd in de betrokken gemeenten, provincies en bekkensecretariaten. Op het geoloket bekkenwerking van de website van de CIW zijn de lokaliseerbare acties en projecten uit de bekkenbeheerplannen raadpleegbaar. De eerste bekkenvoortgangsrapporten werden door de bekkenbesturen goedgekeurd en geven een beeld van de voortgang van de acties van de bekkenbeheerplannen. De herzieningsprocedure van de bekkenbeheerplannen van het IJzerbekken, het bekken van de Brugse Polders, het Leiebekken en het Bovenscheldebekken in het kader van de aanvulling van deze plannen met de West-Vlaamse deelbekkenbeheerplannen werd opgestart.

De CIW en de bekkenstructuren zullen hun communicatie-inspanningen opvoeren met het oog op een verhoogde sensibilisatie en een verbeterd draagvlak voor integraal waterbeheer en het tegemoetkomen aan de informatiebehoeftes. Ook inzake crisiscommunicatie wordt er verder gewerkt aan een verdergaande afstemming door middel van een portaalsite.

4.9.3.4 Watersysteemkennis verder uitbouwen

Met het oog op meer interdisciplinair onderzoek naar watersystemen, worden de financiële mogelijkheden onderzocht om binnen de CIW in samenwerking met de Vlaamse water- en onderzoeksector een meerjarig onderzoeksprogramma water op te starten. De CIW werkt verder aan de uitbouw van een online toegankelijk informatiesysteem watersysteemkennis (portaalsite) ten dienste van de regionale en lokale waterbeheerders.

Voor de optimalisatie en uitbreiding van de waterbodembdatabank werd gestart met de uitwerking van een module voor de kwantitatieve bepaling van baggerspecie en een module voor het meetnet zwevend stof. Er werd begonnen met de integratie van de nieuwe index voor invertebraten in uitvoering van de kaderrichtlijn Water in de meetdatabank oppervlaktewater.

4.9.4 Maatregelen en instrumenten: Verontreiniging van oppervlaktewater

4.9.4.1 Investeringsprogramma's voor de bovengemeentelijke waterzuiverings-infrastructuur opmaken

Om -na de veroordeling in 2004- de richtlijn Stedelijk Afvalwater versneld te kunnen uitvoeren, definieerde het Vlaamse Gewest een aantal prioritaire projecten in de agglomeraties groter dan 10.000 inwonerequivalent (IE) en in de agglomeraties tussen 2.000 en 10.000 IE. Tevens werden een aantal acties ondernomen om de resterende doorlooptijd voor deze projecten tot een minimum te beperken. De uitvoering wordt nauwgezet opgevolgd zodat projecten die meerdere jaren geblokkeerd waren de afgelopen jaren konden aanbesteed worden. Begin 2009 werd met de ingebruikname van de RWZI van Tervuren de laatste RWZI gelegen in een agglomeratie groter dan 10.000 IE operationeel. Tevens werden in 2009 de ontbrekende leidingprojecten in de agglomeratie groter dan 10.000 IE opgestart zodat volledige conformiteit met de richtlijn kan worden bereikt einde 2011.

Voor wat betreft de agglomeraties tussen 2.000 en 10.000 IE (deadline 2005) werden in de loop van 2009 6 bijkomende RWZI's in gebruik genomen. In 2010 zal versneld gewerkt worden aan het bereiken van de conformiteit voor deze agglomeraties.

Bovendien blijft Vlaanderen via de Optimalisatie- en Subsidiëringsprogramma's verder investeren in de optimalisatie en renovatie van de bovengemeentelijke en gemeentelijke saneringsinfrastructuur. Sinds het Optimalisatieprogramma 2010-2014 neemt het Vlaamse Gewest in het kader van het Lokaal Pact met de gemeenten 100 miljoen euro aan gemeentelijke investeringsinspanningen ten laste. Het optimalisatieprogramma 2010-2014 werd op 19 december 2008 goedgekeurd door de Vlaamse Regering. Dit programma omvatte al voor 73,5 miljoen euro aan projecten in het kader van het lokaal pact. Op 29 mei 2009 werden bijkomende projecten ten laste van het lokaal pact goedgekeurd. Deze projecten vertegenwoordigden een bedrag van 26,6 miljoen euro.

Via het Optimalisatieprogramma 2011-2015 dat door de Vlaamse Regering in het najaar van 2009 zal worden goedgekeurd, zal het Vlaamse Gewest opnieuw in het kader van het Lokaal Pact met de gemeenten 100 miljoen euro aan gemeentelijke investeringsinspanningen ten laste nemen. Op die manier zal een investeringspakket van 250 miljoen euro ter uitvoering worden opgedragen aan Aquafin NV. In het najaar van 2010 zal een gelijkaardig pakket aan investeringsprojecten via het Optimalisatieprogramma 2012-2016 worden voorgesteld.

4.9.4.2 Uitvoering van de gebiedsdekkende uitvoeringsplannen

Met het zoneringsbesluit van 10 maart 2006 kregen de zoneringsplannen een wettelijke grondslag. De laatste zoneringsplannen werden op 27 juli 2009 bij uittreksel gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad. Alle gemeenten beschikken daarmee over een goedgekeurd zoneringsplan.

In 2009 werd gestart met de opmaak van de gebiedsdekkende uitvoeringsplannen voor de gemeenten. Hiertoe werden in het voorjaar provinciale infosessies georganiseerd. Een eerste stap in de opmaak van een gebiedsdekkend uitvoeringsplan is het opstellen van een projectenkorf. Medio september 2009 werden, met het oog op de opmaak van een projectenkorf, 75 gemeenten bezocht. In de eerste helft van 2009 werden 2 studies over de opmaak van een gebiedsdekkend uitvoeringsplan (GUP) afgerond. Het betreft enerzijds een studie over het bindend karakter van het GUP en anderzijds de opstelling van een normenkader betreffende het al dan niet aanleggen van een gescheiden rioleringsstelsel.

In 2010 wordt verder gewerkt worden aan de opmaak van de gebiedsdekkende uitvoeringsplannen. Na afwerking van de projectenkorven kan gestart worden met de toepassing van het prioriteringsalgoritme. Tevens zal gewerkt worden aan de noodzakelijke decreetswijziging en het opstellen van een uitvoeringsbesluit om de GUP's de nodige rechtsgrond en afdwingbaarheid te bezorgen.

4.9.4.3 Bijsturing subsidiebesluit voor gemeentelijke rioleringen

In 2009 werd het beschikbare budget voor de aanleg van gemeentelijke saneringsinfrastructuur verhoogd tot meer dan 110 miljoen euro.

Op 23 februari 2009 werd het gecombineerde derde en vierde kwartaalprogramma 2009 (99 projecten voor 103 miljoen euro) goedgekeurd. Dit programma omvatte voor de eerste keer ook projecten voor de aanleg en het beheer van IBA's. 25 IBA's werden opgenomen op het programma. Op 5 juni 2009 werd het eerste kwartaalprogramma 2010 (102 projecten voor 138,4 miljoen euro) goedgekeurd. Op dit programma werd eveneens de subsidiering van IBA's opgenomen.

Om het subsidiebesluit in overeenstemming te brengen met de gebiedsdekkende uitvoeringsplannen en de gevraagde meerjarenfinanciering zal een herziening noodzakelijk zijn.

4.9.4.4 Kostentoerekening saneringskosten

De kaderrichtlijn Water vraagt dat alle watergebruikers tegen eind 2010 een redelijke bijdrage leveren in de kosten voor waterdiensten. In 2008 werd een methodologie ontwikkeld om het aandeel van de watergebruikers in de bovengemeentelijke saneringskosten te bepalen die tevens toegepast werd op de beschikbare gegevens. Hierbij wordt rekening gehouden met het driejaarlijks voortschrijdend gemiddelde. In 2009 werden de gegevens geactualiseerd. Bovendien werd een gelijkaardig onderzoek opgestart om ook de gemeentelijke saneringskosten te spreiden over de betrokken doelgroepen. Het resultaat van deze studie wordt verwacht begin 2010. In 2009 werd eveneens de kostprijs van drinkwater in Vlaanderen vergeleken met het Waalse en Brusselse Gewest, alsook met verschillende Europese landen. Vertrekkend van de bevindingen van deze analyse en gecombineerd met de resultaten van de kostentoerekening op gemeentelijk en bovengemeentelijk vlak wordt in 2010 een tariefstructuur ontwikkeld voor de correcte aanrekening van de saneringskosten. Hierbij zullen ook de uitzonderingsmaatregelen zoals mogelijk gemaakt in de kaderrichtlijn Water in beschouwing genomen worden.

Jaarlijks worden de kosten van de Aquafin nv beoordeeld op hun redelijkheid. Om de redelijkheid van de exploitatiekosten te kunnen evalueren, werden in de afgelopen 2 jaar o.a. de eerste stappen gezet naar een vergelijking van de verschillende RWZI's. In 2010 wordt een globale financiële vergelijking van de bedrijfsvoering van de RWZI's door de Aquafin nv

opgezet. Hierbij werd tevens onderzoek gevoerd naar de wijze waarop de resultaten van deze benchmark omgezet kunnen worden naar de vergoeding van Aquafin nv.

Op gemeentelijk vlak werd het gemeentelijk rapporteringsinstrument ontwikkeld waarbij de gemeente bevestigd wordt over de inkomsten en de uitgaven op vlak van afvalwatersanering. Het rapport werd een eerste maal in 2008 verspreid naar de gemeenten met inkomsten/uitgaven 2007 als basis. In 2009 werd een eerste analyse gemaakt van de ontvangen data. Tevens werden de gemeenten bevestigd over de inkomsten/uitgaven 2008. Daarnaast werd een gemeentelijk financieringsplan opgesteld dat, uitgaande van een aantal ramingen en scenario's, een inschatting maakt van de middelen die nodig zijn om de gemeentelijke saneringsinfrastructuur te realiseren alsook over welke inkomsten de gemeenten beschikken op vlak van sanering. Een verdere optimalisatie van het rapporteringsinstrument in 2010 is voorzien o.a. door de koppeling met het gemeentelijk uitvoeringsplan. Daarenboven zullen de resultaten van het rapporteringsinstrument 2008 geëvalueerd worden en gekoppeld worden aan dit financieringsplan met het oog op het verwerven van transparantie in het gemeentelijk saneringsgebeuren.

Een correcte kostenaanrekening bestaat niet enkel uit een eenduidige kostentoerekening over de verschillende doelgroepen. Ook de aanrekening op zich maakt hiervan een belangrijk onderdeel. Eind 2009 werd een rapport met aanbevelingen opgesteld over de aanrekening van de saneringsbijdrage. In 2010 zal de mate waarin de drinkwatermaatschappijen uitvoering geven aan deze aanbeveling opgevolgd worden. Ook wordt de basis gelegd voor het benchmarken van de drinkwatermaatschappijen op dit vlak.

In het kader van de heffingen grootverbruikers werden de omzettingcoëfficiënten herbepaald voor de sectoren natwasserijen en textiel. De herberekening voor de groenteconservenbedrijven, de zuivelindustrie en de cacao-, chocolade-, suikerwerk- en honingfabrieken worden momenteel afgerond. Daarnaast worden de voorbereidingen getroffen voor het herbepalen van de omzettingcoëfficiënten voor de voedingsbedrijven die niet in een specifieke heffingssector zijn ingedeeld.

In 2009 werd een wetenschappelijke basis uitgewerkt voor een regulerende heffing. Een voorstel tot aanpassing van de huidige wetgeving mag verwacht worden in 2010.

4.9.4.5 Verder uitwerken nieuwe beheersovereenkomst Aquafin NV

Aquafin NV is 100% eigendom van het Vlaamse Gewest. Dit biedt de mogelijkheid om wijzigingen aan of nieuwe evaluatiemethoden in de overeenkomst een zekere proeftijd te laten doorlopen en te evalueren alvorens ze in te voeren.

Het indicatorenkader voor de evaluatie van de bovengemeentelijke saneringsinfrastructuur bevindt zich in de operationele fase en wordt jaarlijks uitgebreid. Momenteel is al de evaluatie mogelijk van het transport en de behandeling van 60% van de aan te sluiten huishoudelijke vuilvracht. In de volgende jaren zal de beoordeling verder uitgebreid worden in de breedte (toepassing op meer zuiveringsgebieden) en in de diepte (meer opgevolgde infrastructuur onderdelen, bv. de pompstations in het stelsel). Op basis van de resultaten van dit project, is het mogelijk om de draagwijdte van verschillende scenario's van aanpassing van de overeenkomst in te schatten. Op basis van deze inschatting kan dan een concreet voorstel worden opgesteld.

4.9.4.6 Optimalisatie werking RWZI's

Sinds 2004 worden aan de RWZI's naast de effluentconcentraties ook minimale verwijderingspercentages opgelegd (de zogenaamde kleine VLAREM-trein). Voor 200 RWZI's die de minimale verwijderingspercentages voor één of meerdere parameters niet zonder meer kunnen halen, werden in de periode tot begin 2007 de te behalen verwijderingspercentages tijdelijk (meestal voor vijf jaar) aangepast in de milieuvergunning van de RWZI. Hierbij werden de voorgestelde herstelprogramma's in de vergunningen

geïmplementeerd, zodat via gerichte ingrepen wordt gestreefd naar een meer optimale werking van de RWZI's om op termijn te kunnen voldoen aan de VLAREM-effluentnormering.

Aansluitend op het indicatorenkader voor de bovengemeentelijke infrastructuur (cf. beheersovereenkomst Aquafin NV) werd een indicatorenkader voor het beheer van de gemeentelijke saneringsinfrastructuur uitgewerkt. Dit kader werd in 2009 operationeel op Vlaams niveau. Na uitvoerige communicatie werden de enquête naar de gemeenten verstuurd en werden de ontvangen formulieren doorgelicht en verwerkt. Hierna zal een terugkoppeling naar de gemeenten voorzien worden. Deze bevraging zal de VMM ook in staat stellen om de gemeenten op maat te ondersteunen.

Het is de bedoeling de bevragingen periodiek te herhalen zodat de gemeenten van nabij hun evolutie kunnen opvolgen.

Tenslotte komt er een verdere uitbouw van het economisch en het ecologisch toezicht (VMM) via o.a. normering, indicatoren en benchmarking teneinde de kostenefficiëntie van de verschillende actoren (gemeentelijk en bovengemeentelijk) te beoordelen. De verdunningsproblematiek werd gericht aangepakt. Daarnaast blijft de CIW het forum om een beleidsdomeinoverschrijdende aanpak voor de relevante hydraulische knelpunten in het rioleringsstelsel uit te werken.

Het Afvalwater Informatie Systeem (AWIS), voor de opvolging van de afvalwaterzuiveringsinfrastructuur in Vlaanderen, is sinds het najaar van 2008 in productie. Aansluitend wordt voorzien in de uitbreiding van AWIS met modules voor de opvolging van gewestelijke en gemeentelijke investeringsprojecten voor de zuiveringsinfrastructuur.

4.9.4.7 Vergunningen lozing afvalwater

De omzendbrief afvalwater van 23 september 2005 zoekt naar een evenwicht tussen de afkoppelingskosten voor bedrijven en de te realiseren verbetering van de waterkwaliteit zonder dat de lozing van bedrijfsafvalwater de werking van de zuiveringsinfrastructuur hypothekeert. Binnen de CIW hebben de waterbeheerders en diverse afvalwateractoren een gezamenlijke visie op het afvoeren van hemelwater en gezuiverd afvalwater uitgewerkt. Deze moet zorgen voor uitvoerbare saneringsscenario's voor de afkoppeling van hemelwater en/of gezuiverd afvalwater van de riolering waarbij de bestaande infrastructuur zoveel mogelijk wordt ingeschakeld.

Er wordt verder prioriteit gegeven aan de uitvoering van het Reductieprogramma Lozing Gevaarlijke Stoffen 2005, meer bepaald aan een concrete uitwerking van de individuele aanpassingen van de vergunningen en aan het verder gebruik van ecotoxiciteitsparameters in complexe vergunningsdossiers, samen met het op punt stellen van andere effectgerichte screeningmethodieken.

Het emissieregister water werd afgestemd op het geïntegreerde formulier van het Integraal Milieu Jaarverslag en voorzien van een datawarehouse om te kunnen voldoen aan de rapporteringsverplichtingen. In het kader van de Europese PRTR-verordening (Pollutant Release and Transfer Register-verordening) werd gestart met de uitwerking van een geïntegreerd rapporteringsloket tegen eind 2009.

4.9.5 Maatregelen en instrumenten: Verdroging

4.9.5.1 Aanpakken van de wateroverlast en ecologisch herstellen van watersystemen

Bij de aanpak van wateroverlast werd het concept vasthouden-bergen-afvoeren verder toegepast, met aandacht voor de afstemming tussen de verschillende functies van het valleigebied en het ecologische herstel van watersystemen. Dit herstel omvat o.m. hermeandering, structuurherstel van de waterloop en het oplossen van vismigratieknelpunten. In 2009 zijn volgende projecten in uitvoering: gecontroleerd

overstromingsgebied op de Jeker (Lauw), gecontroleerd overstromingsgebied op de Zwalm (Brakel), oeverzone en visdoorgang Poperingevaart en de hermeandering van de Dommel. Het project 'gecontroleerd overstromingsgebied op de Herk in Stevoort' loopt vertraging op.

In 2010 gebeurt een herinrichting van de Woluwe te Diegem en wordt de recreatieve verbinding langs de Kleine Nete te Herentals gerealiseerd.

De bouw van twee pompstations op de Schijn, één aan het Churchilldok en één aan het Delwaidedok, passen binnen het strategisch plan Antwerpse haven rechteroever en vormen het sluitstuk om het noorden van Antwerpen tegen wateroverlast te beschermen. De opmaak van het voorontwerp is opgestart en de bespreking met de partners loopt.

In 2009 werd een intensieve bestrijding van de exoten via intensieve nazorg opgestart. Dit loopt verder in 2010. Ook werd in 2009 een INTERREG-project opgestart rond de exotenbestrijding. In dit project is kennisuitwisseling over een efficiënte aanpak van de exotenproblematiek voorzien. Er wordt hiervoor samengewerkt met waterbeheerders in Vlaanderen en Nederland.

4.9.5.2 Operationeel beheer van de waterlopen

De gedetailleerde voorspellingssystemen voor IJzer- en Demerbekken zijn opgemaakt en doorlopen in september-oktober 2009 hun laatste testen. De ingebruikname is voorzien voor eind november. Voor een bijkomende radartoren werd geen budget gevonden zodat dit dossier enkel kon geagendeerd worden op het Bekkenbestuur van de Maas dat de bevoegde federale instanties (Wetenschapsbeleid, KMI) zal aanschrijven. Een lastenboek werd opgesteld om in het Waasland de nodige modelaanpassingen en scenarioberekeningen te kunnen laten uitvoeren.

Het modelinstrumentarium voor de onbevaarbare waterlopen zal geactualiseerd worden voor een 25-tal waterlopen voor aanwending binnen real-time toepassingen en risicoanalyses. Voor een drietal waterlopen wordt de opmaak van een nieuw model voorzien. Modelgebaseerde analyses voor bestaande en ontworpen toestand zullen uitgevoerd worden voor wat betreft de interne vragen. Modelanalyses verricht door externen zullen eveneens ondersteund worden door het hiertoe uitgebouwde Centraal Rekenplatform.

De operationele meetnetten werden in de loop van 2009 gemoderniseerd. Voor een 120-tal meetpunten werd gewerkt aan het vervangen van alle dataloggers alsook aan het plaatsen van extra veiligheidsuitrustingen. Ook de installatie van een 20-tal bijkomende peilmeters op de onbevaarbare waterlopen zal eind 2009 voltooid zijn. In 2010 wordt de slotfase voorzien in de modernisering van de operationele meetnetten. Een programma ter verbetering van de meetkwaliteit via verhoogd preventief en correctief onderhoud, ijkingsmetingen, meetcontroles, (real-time)validaties e.d. zal geïmplementeerd worden.

4.9.5.3 Risicoanalyse van extreme overstromingen

De aanvang van dit 4 jaar durende project werd gegeven in april 2009. De eerste zes maanden werd voornamelijk gespendeerd aan het verder uitwerken van de methodiek rond risicospreiding bij het beheer van (extreme) overstromingen. Voor het stroomgebied van de Poperingevaart werden modelaanpassingen, extra simulaties en statistische extrapolaties tot herhalingsperiodes van 1.000 jaar uitgewerkt. Een samenwerkingsovereenkomst met MOW staat toe om gebruik te kunnen maken van de software ontwikkeld voor het Waterbouwkundig Laboratorium betreffende overstromingsschades. De opmaak van de risicokaarten voor dit stroomgebied en een bijgestelde selectie van maatregelen (rekening houdend met optimale kostenbaten ratio's, invloed van klimaatverandering en risicospreiding tussen de actoren) zal uitgewerkt zijn in het najaar 2009. Parallel hiermee start de gelijkaardige analyse voor 4 andere stroomgebieden.

In 2010 wordt voorzien dat voor een 15-tal stroomgebieden met onbevaarbare waterlopen gelijkaardige risicoanalyses zullen gebeuren.

4.9.5.4 Verdere uitwerking van het gebiedsgericht grondwaterinstrumentarium

In 2009 werd het laatste grondwatersysteem (Centraal Vlaams Systeem) gemodelleerd. De volgende stap is de verdere uitwerking van lokale grondwatermodellen ten behoeve van de advisering grondwatervergunningen, het schadefonds grondwater en het beheer van de onbevaarbare waterlopen. Op basis van de toestandsbepaling van de grondwaterlichamen werd de advisering van grondwatervergunningen gebiedsgericht verder ontwikkeld.

Op basis van grondwatermodelleringsen en de huidige grondwaterpeilen wordt het Sokkelbeleid onverminderd voortgezet. Voor de meest bedreigde grondwaterlichamen in ontoereikende kwantitatieve toestand worden herstelprogramma's opgesteld om het vergunningen- en heffingenbeleid verder te onderbouwen en om een goede afstemming tussen vraag en aanbod te verzekeren. Tevens wordt, in samenspraak met de landbouworgansiateis, werk gemaakt van de uitwerking van een wateraudit voor individuele land- en tuinbouwbedrijven.

In 2009 werden stappen gezet om het subsidiebesluit grijswater uit te breiden (principiële goedkeuring op 29 mei 2009) zodat ook landbouwbedrijven in aanmerking komen voor subsidie. Ook hier geldt een afbouw van de grondwaterwinning uit een bedreigde watervoerende laag als voorwaarde. In 2010 kunnen de eerste subsidieprojecten voor landbouwbedrijven ingediend worden.

4.9.5.5 Opvolgen kwaliteit water bestemd voor menselijke consumptie

In het najaar 2008 startte het validatieprogramma water bestemd voor menselijke consumptie. Dit houdt in dat de overheid in openbare gebouwen een controlestaal neemt om de resultaten die de drinkwatermaatschappijen rapporteren te valideren. Over een periode van 3 jaar worden alle leveringsgebieden bemonsterd. De eerste staalnamecampagnes in openbare gebouwen vonden plaats in mei en november 2009. Alle drinkwaterstalen die werden geanalyseerd voldeden aan de kwaliteitseisen. In mei 2010 en november 2010 zijn de staalnames voor 2010 gepland.

De koppeling met de resultaten van de drinkwatermaatschappijen gebeurt vanaf april 2010.

4.9.5.6 Regulator drinkwatersector oprichten

De VMM zal in 2010 de reguleringsinstantie verder operationaliseren. Een belangrijke eerste output wordt de prestatievergelijking van exploitanten van openbare waterdistributienetwerken, met het oog op een marktconforme prijszetting.

4.10 Hinder

4.10.1 Opvolging plandoelstellingen

	Indicatoren	doelstelling (2010)	Trend 2000-2007	Doelbereik (%)	
				(2006)	(2007)
1	Aantal potentieel ernstig gehinderden door geluid	Max. 15%	+/-	11	
2	Oppervlakte stiltegebied	Min. 300 km ²		9	
3	% door geur gehinderde burgers	Max. 15%			93
4	% van de bevolking ernstig tot extreem gehinderd door geur	Max. 3%			0

Het aantal potentieel ernstig gehinderden door geluid schommelt rond 17%. Er is geen duidelijke trend waar te nemen. Het doel is niet in bereik.

Het oppervlakte stiltegebied is sinds 2001 gelijk gebleven en bedraagt 28 km².

Het aantal door geur gehinderde burgers is in de periode 2003-2007 nagenoeg ongewijzigd gebleven (15,3% in 2007). Ten opzichte van de situatie in 2000 (19% gehinderden) is de toestand wel verbeterd. Het doel (15%) werd nog niet bereikt. In 2012 streven we naar 12%.

Het aantal ernstig tot extreem gehinderden door geur is licht gestegen in 2007 (5,5%) ten opzichte van 2003 (5,2%), terwijl we streven naar een afname tot maximaal 3% van de bevolking en geen ernstig tot extreem gehinderden in 2012. Het doel is niet in bereik.

4.10.2 Doelstellingen Regeerakkoord

Vlaanderen moet in 2020 ook op vlak van water- en luchtkwaliteit, bodembescherming en geluidshinder even goed scoren als andere economische topregio's. Tegen 2020 verminderen we het aantal ernstig gehinderden door verkeerslawaaï met 15%. Specifiek voor de luchthaven van Zaventem moet het aantal potentieel ernstig gehinderden verder dalen, waarbij we streven naar een billijke en evenwichtige verdeling van de hinder over de inwoners in het Vlaamse Gewest en deze in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest.

	Kernindicatoren (op te volgen in kader van het Pact 2020)	doelstelling (2020)
	Aandeel van de bevolking dat potentieel ernstig gehinderd wordt door verkeersgeluid	-15%

4.10.3 Maatregelen en instrumenten: Hinder

Meldingen van milieuhinder bij gemeenten worden nu consequent in MKROS ingebracht. Het gaat jaarlijks over bijna 8.000 meldingen. Een uploadmodule is uitgewerkt waardoor dit aantal de komende jaren nog gevoelig zal kunnen stijgen. De resultaten worden beschreven in een jaarrapport dat ter beschikking wordt gesteld op www.milieuhinder.be.

In 2009 werden twee codes van goede praktijk opgemaakt. De ene code behandelt de problematiek van luchtafvoersystemen van commerciële keukens, waarin wordt gefocust op geluids-, geur- en stofhinder. De code zal een nuttig instrument kunnen worden voor al wie met deze problematiek wordt geconfronteerd. De andere code geeft inhoudelijke invulling aan het instrument milieuzonering, dat een plaatsje verdient in het ruimtelijke planningsproces.

4.10.3.1 *Versterken instrument milieuzonering binnen plan-MER en RUP processen*

In samenwerking met het beleidsdomein RWO zal op basis van de beschikbare code van goede praktijk in 2010 worden geëvalueerd hoe het instrument milieuzonering op bedrijventerreinen binnen het ruimtelijke ordeningsproces geïntegreerd kan worden.

4.10.4 Maatregelen en instrumenten: Verstoring door geluid

4.10.4.1 *Geluidskaarten en geluidsactieplannen omgevingslawaai opmaken*

In uitvoering van de Europese richtlijn 2002/49 aangaande omgevingslawaai werden geluidskaarten opgemaakt voor wegen met meer dan 6 miljoen voertuigen per jaar, voor spoorwegen met meer dan 60.000 passages per jaar en voor de luchthaven Brussels Airport. De geluidskaarten voor de agglomeraties (Antwerpen en Gent) worden in 2009-2010 afgewerkt. Op basis hiervan en na raadpleging van het publiek worden de actieplannen vastgesteld en worden met de resultaten van een aantal voorbereidende studies de maatregelen nader uitgewerkt.

4.10.4.2 *Ontwikkeling stille gebieden*

De verdere bescherming van stille gebieden (o.a. via het kwaliteitslabel) kadert binnen de doelstellingen van bovengenoemde richtlijn en vindt aansluiting bij een bredere aanpak vanuit plattelandsbeleid (IPO), lokaal cultuurbeleid (o.a. stilte als onroerend erfgoed) en welzijn.

4.10.4.3 *Beleid voorkoming gehoorschade en –overlast door muziek*

De geluidsproductie bij bepaalde muziekactiviteiten veroorzaakt overlast en is oorzaak van blijvende gehoorschade. In samenspraak met de verantwoordelijken voor de gezondheidssector, wetenschappers, lokale overheden en mensen uit de sector wordt het probleem in kaart gebracht en worden indien nodig maatregelen uitgewerkt.

4.10.5 Maatregelen en instrumenten: Verstoring door geur

4.10.5.1 *Uitwerken geurbeleidsmaatregelen*

In 2010 wordt effectief gestart met de uitvoering van een geurbeleid. De basis hiervoor wordt gevormd door het visiedocument en het advies van de MiNa-raad erop.

4.10.6 Maatregelen en instrumenten: Verstoring door licht

De voorbije jaren zijn een aantal sensibiliserende acties ondernomen (brochure wegverlichting, DULOMI-project, databank lichthinder). In 2009 werd een beleidsonderbouwende studie afgerond die tot doel heeft een beter zicht te geven op de noden voor het voeren lichthinderbeleid. Op basis van de resultaten van deze studie wordt een beleidsvisie ontwikkeld waarbij milieukwaliteitsnormen een aandachtspunt zijn.

4.11 Versnippering

4.11.1 Opvolging plandoelstellingen

	Indicatoren	doelstelling (2010)	Trend 2002-2008	Doelbereik (%)	
				(2007)	(2008)
1	% gesaneerde knelpunten op het netwerk van prioritaire waterlopen door vismigratie	100%	++	14,5	15,4

Het doel is niet in bereik, ondanks de gunstige trend. In 2008 werden 7 vismigratieknelpunten op onbevaarbare waterlopen opgeheven. Het gaat om onbevaarbare

waterlopen 1^e categorie, mogelijk zijn er meer knelpunten opgeheven als alle onbevaarbare waterlopen zouden worden opgenomen.

4.11.2 Maatregelen en instrumenten

4.11.2.1 *Ontsnippering door ecologische inpassing van infrastructuur*

In 2009 is extra ingezet op integratie van ontsnipperende maatregelen bij sectoren die tot nu toe minder werden benaderd. Zo zijn de landbouw- en de natuursector en de plaatselijke bevolking betrokken bij de inrichting van het ecoduct De Munt en de E19/HSL met parallel fietspad. De bouw van het ecoduct De Munt is op 3 augustus gestart. Een ander aandachtspunt is de internationale samenwerking, waarbij aan beide zijden van de Nederlands-Vlaamse grens ontsnipperingsinitiatieven (E34-A67) op elkaar worden afgestemd. Daarbij is gekozen voor de bouw van een gezamenlijk ecoduct op de grens in Mol-Postel. Onder de E19 ter hoogte van het Hallerbos is een bestaande tunnel (Pipaenshoek) met beperkt menselijk gebruik ingericht als natuurverbinding. De ontsnipperingsmogelijkheden voor de Ring rond Brussel in het Zoniënwoud worden in een technische studie uitgewerkt. Het agentschap Wegen en Verkeer heeft een ontsnipperingsstudie van de E40/A10 afgewerkt en heeft tevens het procesmatig werken rond de ontwikkeling en verspreiding van milieu- en natuurkennis verder uitgewerkt via een intra- en extranettoepassing.

De herbestemming van niet meer functionele transportinfrastructuur om de natuurwaarden te verhogen is een vernieuwend idee dat in 2009 via een concreet voorbeeld is uitgewerkt. Langs het kanaal Dessel-Turnhout-Schoten zijn 4 in onbruik geraakte zwaaikommen ingericht als paaiplaats. Daarnaast is de natuurvriendelijke inrichting in natte sfeer van 2 restgronden en oevers langs het kanaal Bocholt-Herentals aanbesteed.

Binnen de coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid is sinds 2008 een werkgroep rond NTMB operationeel. De uitbouw van de ecologische infrastructuur binnen het Antwerpse havengebied is in 2009 versterkt door een procesmatig landschapsmodel dat ook in andere (haven)gebieden natuur en infrastructuur kan laten samengaan.

De inplanting van pomp- en waterkrachtinstallaties langs het Albertkanaal is ook in 2009 verder gezet. Het milieueffectrapport en de kosten-batenanalyse werden afgerond en zorgen voor een visvriendelijke en energieoptimale realisatie. Bovendien werd een stap vooruit gezet in de energetische valorisatie van beheerresten (o.a. bermmaaisel) bij de Vlaamse overheid.

2010 wordt een erg belangrijk jaar voor de ecologische inpassing van infrastructuur, want een aantal grote ontsnipperingsprojecten zullen in 2010 verder uitgewerkt worden.

De landschappelijke inpassing en de uitbouw van het plaatselijk draagvlak van het ecoduct De Munt (over E19/HSL) wordt geconcretiseerd via een samenwerkingsovereenkomst met de provincie Antwerpen en het Regionaal Landschap De Voorkempen. Ook wordt een studie opgestart om de werking van dit ecoduct te monitoren. Eveneens is de afronding van de ontsnippering van het Meerdaalwoud door de voorbereiding van een tweede ecoduct over de N25 voorzien in 2010.

De ecovallei onder de E314 ter hoogte van de Mechelse Hei en de ecoduct over de E34/A67 op de grens met Nederland worden verder voorbereid. De uitvoering is gepland in 2011 en in 2012.

Uiteraard wordt ook verder gewerkt aan de integratie van natuurmaatregelen in diverse reguliere investeringsprojecten van het agentschap Wegen en Verkeer.

De ontsnippering van de Kempense kanalen wordt voortgezet met als objectief de basisontsnippering van het kanaal Dessel-Turnhout-Schoten af te werken in 2010. Bovendien wordt de aanleg van fauna-uitstapplaatsen geïntegreerd bij de reguliere werken van nv. De Scheepvaart. Langs het kanaal Kortijk-Bossuit wordt een inrichtingsproject

buitendijkse natte natuurontwikkeling uitgevoerd in samenwerking met Waterwegen en Zeekanaal nv. Bovendien wordt een monitoringsstudie voor fauna-uitstapplaatsen opgestart.

Het multifunctioneel vademecum rond het beheer en de inrichting van trage wegen wordt afgewerkt in 2010 en het landschapsmodel voor de ecologische infrastructuur in de Antwerpse haven wordt operationeel.

Tenslotte wordt er ook verder gewerkt aan de energetische valorisatie van beheerresten (o.a. bermmaaisel) en aan de visvriendelijke energiewinning uit waterkracht.

4.11.2.2 Vismigratieknelpunten oplossen

Op 16 juni 2009 keurde de Benelux een nieuwe beschikking vismigratie goed. De bedoeling van de nieuwe beschikking is om de vrije vismigratie in de Benelux te herstellen door knelpunten weg te werken in de ecologisch belangrijke waterlopen. De beschikking voorziet in de opmaak van een strategische prioriteitenkaart die de ecologisch belangrijke waterlopen aanduidt. Voor het wegwerken van deze knelpunten is de timing afgestemd op de Europese Kaderrichtlijn Water (verschillende deadlines in 2015, 2021 en 2027). De beschikking besteedt speciale aandacht aan grensoverschrijdende trajecten d.m.v. een gemeenschappelijk uitvoeringsprogramma, en wil bij de uitvoering van werken aan hinderende infrastructuur, deze voor vissen passeerbaar maken. In dit kader loopt er een onderzoek in Vlaanderen naar de vispasseerbaarheid van pompgemalen.

In 2009 werd de visdoorgang op de Dijle te Florival afgewerkt. Op de Velpe te Halen werden 2 knelpunten opgelost. Ook de realisatie van de visdoorgang op de Kleine Nete te Grobbendonk is opgestart. De visdoorgang van de Poekebeek te Nevele, de visdoorgang op de Dijle te Rotselaar en de vishelling te Kievermont zijn in 2009 voorbereid. Ook de plannen voor de visdoorgangen op de Maarkebeek en Poekebeek zijn klaar.

De Benelux-beschikking voorziet in de opmaak van een strategische prioriteitenkaart die de ecologisch belangrijke waterlopen aanduidt. Deze zal in 2010 opgemaakt worden.

In 2010 zullen 2 knelpunten op de Velpe gesaneerd worden. Ook de realisatie van de visdoorgang op de Kleine Nete te Grobbendonk is opgestart. De visdoorgang van de Poekebeek te Nevele, de visdoorgang op de Dijle te Rotselaar en de vishelling te Kievermont zullen in 2010 gerealiseerd worden. Ook de uitvoering van de visdoorgangen op de Maarkebeek en Poekebeek starten in 2010.

4.12 Verlies aan biodiversiteit

4.12.1 Opvolging plandoelstellingen

	Indicatoren	doelstelling (2010)	Trend 2002-2008	Doelbereik (%)	
				(2007)	(2008)
1	Het % van de oppervlakte speciale beschermingszones in uitvoering van de Habitatrichtlijn waarvoor instandhoudingsdoelstellingen bepaald werden	100%			
2	Totale oppervlakte natuurverwevingsgebieden	150.000 ha		1	1

	Totale oppervlakte VEN	125.000 ha	+/-	70	70
3	Totale oppervlakte extra bos- en bosuitbreidingsgebied op de gewestplannen of de gewestelijke ruimtelijke uitvoeringsplannen	10.000 ha	++	20	23
	Totale oppervlakte extra natuur- of reservaatgebied op de gewestplannen of de gewestelijke uitvoeringsplannen	38.000 ha	++	30	32
	Totale oppervlakte extra park- en buffergebieden op de gewestplannen en de gewestelijke uitvoeringsplannen	Niet verminderen	+/-	0	0
4	Totale oppervlakte onder effectief natuurbeheer	50.000 ha	++	79	
5	Totale oppervlakte domeinbos met goedgekeurd beheerplan	18.000 ha	++	46	
	Totale oppervlakte ander openbaar bos en privébos met goedgekeurd beheerplan	toenemen			
6	Oppervlakte bos en te bebossen gronden gekocht door het Vlaamse Gewest	1.000 ha/jaar	--	38	
	Oppervlakte natuurgebied gekocht door verenigingen	1.000 ha/jaar	+/-	59	
	Oppervlakte natuurgebied gekocht door het Vlaamse Gewest	1.000 ha/jaar	++	51	
7	Oppervlakte inrichting voor natuur	20.000 ha		31	
8	% oppervlakte met overschrijding kritische lasten verzuring in bos, heide en graslanden	/	+		
	Gemiddelde overschrijding van kritische lasten vermesting in bos, heide en graslanden	/	+		
	% meetplaatsen oppervlaktewatermeetnet met duurzame BBI	/	++		
9	Aantal soortenbeschermingsplannen in uitvoering				
10	Oppervlakte met beheerovereenkomsten natuur	16.750 ha	++	70	
1	Aantal erkende bosgroepen	19		63	80
1	Aantal erkende WBE's	200	++	87	91
1	Totaal aantal gemeenten met goedgekeurd project voor natuurlijke entiteiten				
2	Oppervlakte natuurverwevingsgebied dat werd afgebakend en waarvoor een natuurrichtplan is goedgekeurd				

Het proces ter bepaling van de instandhoudingsdoelstellingen werd opgestart.

De totale oppervlakte VEN is sinds 2003 licht toegenomen, en bedraagt 87.025 ha in 2008. In 2008 is er 1.529 ha oppervlakte natuurverwevingsgebied afgebakend. De doelstelling is niet in bereik.

De oppervlakte natuur- en bosgebied is er respectievelijk met 12.300 ha en 2.300 ha toegenomen (toestand 2008) t.o.v. het referentiejaar 1994. Hoewel de beide indicatoren gunstig evolueren is voor geen van beide het doel in bereik. De oppervlakte overig groen ligt daarentegen 1.000 ha lager dan in het referentiejaar. Er is geen duidelijke trend waarneembaar.

De totale oppervlakte onder effectief natuurbeheer is gestegen tot 39.365 ha. Het doel zal vermoedelijk bereikt worden indien deze gunstige trend wordt aangehouden.

Eind 2007 beschikte 8.564 ha domeinbos over een beheerplan. De trend is gunstig en het doel is in bereik.

In 2007 werd door het Vlaams Gewest 383 ha bos en 515 ha natuur aangekocht. Door de natuurverenigingen werd 587 ha natuurgebied gekocht. De doelstelling om het aankoopritme te verhogen tot jaarlijks 3.000 ha ligt nog niet in bereik.

Sinds 1994 werd 6.109 ha effectieve inrichting gerealiseerd. Door het niet volledig in kaart brengen van de oppervlaktes natuurontwikkeling en bosuitbreiding die deel uitmaken van de effectieve inrichting gaat het om een onderschatting.

Met betrekking tot het bereiken van natuurgerichte milieukwaliteit worden 3 indicatoren opgevolgd. Enkel de trend wordt opgevolgd gezien er geen doelwaarde werd vastgelegd. De oppervlakte bos, heide en grasland met overschrijding van de kritische lasten voor verzuring viel in 2004 terug op 59%; in 1990 was dat nog 91%. De oppervlakte met overschrijding van de kritische lasten van vermisting ligt enkel voor graslanden onder 100%; ze varieerde in de periode 1990-2004 tussen 72 en 98% van de oppervlakte. Voor de BBI is de trend zeer gunstig maar de percentages blijven erg laag, 2,1% in 2004.

Van de 10 soortenbeschermingsplannen zijn er 8 in uitvoering.

Eind 2006 waren in totaal 11.600 ha beheerovereenkomsten natuur gesloten.

In 2007 waren er 15 erkende bosgroepen, en 182 wildbeheerseenheden.

Geen wijzigingen in vergelijking met vorig jaar.

4.12.2 Doelstellingen Regeerakkoord

Inzake biodiversiteit wil Vlaanderen in 2020 even goed scoren als andere economische topregio's. Hiervoor werken we ambitieus aan het behoud, het herstel en de versterking van de biologische diversiteit. Er wordt naar gestreefd om de biodiversiteit zowel in stad als op platteland te bevorderen, en de toestand van kritische soorten en soortengroepen te verbeteren. We betrachten dat alle Vlamingen kunnen beschikken over een basisnatuurkwaliteit in hun directe omgeving. Investeren in het verhogen van natuur- en landschapsbeleving geeft mee vorm aan een warm Vlaanderen en draagt op die manier bij tot het versterken van het welzijn van alle Vlamingen. Meer concreet wordt hiervoor een instandhoudingsbeleid gevoerd dat moet leiden tot een toename van het aantal habitats en soorten van Europees belang die zich in een goede staat van instandhouding bevinden, van het aantal beschermde gebieden waarin de milieukwaliteit verbeterd is, en van het aantal gebieden/habitats met een betere onderlinge verbinding. We zorgen ervoor dat het grootste deel van de maatregelen die nodig zijn om de instandhoudingsdoelstellingen te realiseren, effectief in uitvoering zijn. Tegen 2020 is 70% van de instandhoudingsdoelstellingen van de Europees te beschermen soorten en habitats gerealiseerd. Tevens is er een betekenisvolle uitbreiding van de gebieden onder effectief natuurbeheer (erkende, Vlaamse of bosreservaten, andere natuurgebieden onder vergelijkbaar beheersplan). Hiertoe ambiëren we een uitbreiding van dit type gebieden met 3.000 ha/jaar. Zo beschikt tegen 2020 minstens de helft van de stedelijke of kleinstedelijke gebieden over een stadsbos of heeft er

een opgestart. Bij het beoogde natuur- en bosbeleid krijgen de overheid, de natuurverenigingen, de landgoedeigenaars en bosbeheerders, de landbouwers, de jagers en vissers en ook het bedrijfsleven elk een aangemeten rol en ondersteuning, op grond van hun respectieve sterkten en in functie van effectiviteit en draagvlak.

	Kernindicatoren (op te volgen in kader van het Pact 2020)	doelstelling (2020)
	Europese broedvogel-, vlinderindex en index overwinterende watervogels	Even goed als EU topregio's
	Staat van instandhouding van soorten en habitats van Europees belang	70% in goede staat
	Aandeel stedelijke of kleinstedelijke gebieden met een stadsbosproject	50%

4.12.3 Maatregelen en instrumenten

4.12.3.1 Evaluatie instrumentenmix

Het financiële instrumentarium bij het bos- en natuurbeleid wordt verder geoptimaliseerd, met specifieke aandacht voor de nieuwe juridische bepalingen m.b.t. het gebiedsgericht en het soortgericht beleid en m.b.t. de uitvoering van instandhoudingsdoelstellingen.

4.12.3.2 Integratie en vereenvoudiging van de regelgeving en procedures binnen het beleidsveld Natuur

Ter voorbereiding van de stroomlijning van de wetgeving en de opmaak van een geïntegreerde visie werden de knelpunten geïnventariseerd. In 2010 wordt de onderlinge afstemming en integratie van de bestaande regelgeving inzake natuur, bos, groen, jacht en visserij verder gezet. Hiertoe wordt een gefaseerd plan van aanpak opgesteld en een eerste fase tot integratie van regelgeving opgestart.

Het nieuwe soortenbesluit dat in voege is gegaan op 1 september 2009 omvat al een integratie van alle wetgeving betreffende soortenbescherming.

Voor de opmaak en goedkeuring van de instandhoudingsdoelstellingen voor soorten en habitats van Europees belang, werden de aanpak en procedures vastgelegd in een nieuw uitvoeringsbesluit. In het kader van dit besluit werd een toelichting gegeven over de bepalingen en de voorbereiding van een handleiding voor de passende beoordeling. De screeningfiches die hiervoor werden ontworpen worden verder verfijnd. In samenwerking met het INBO wordt een voorafgaand toetsingsinstrument (zgn. voortoets) uitgewerkt en een webapplicatie ontwikkeld, die in 2010 opgestart wordt. Via deze initiatieven wordt actief ondersteuning gegeven aan initiatiefnemers in de effectenbeoordeling. Er wordt ook vorming voorzien om de expertise van de aanspreekpunten te verhogen en een uniforme behandeling van de dossiers te verzekeren.

Voor de adviesverlening m.b.t. kapmachtigingen en stedenbouwkundige vergunningen werden de processtappen geïnventariseerd en een plan van aanpak uitgetekend voor een geïntegreerde toepassing van procedures uit zowel het Natuurdecreet als het Bosdecreet. Een eerste concept werd uitgewerkt voor het bommenbeheerplan. Voor de ontbossingregeling

werd op basis van een evaluatie van de bestaande regeling, een reguleringsimpactanalyse uitgevoerd en een ontwerp van nieuw uitvoeringsbesluit m.b.t. ontheffing en boscompensatie voorgelegd. Een nieuwe regeling rond natuurvergunningen werd van kracht, met belangrijke vereenvoudigingseffecten zoals het sterk inperken van de verplichting van een openbaar onderzoek. In 2010 wordt de adviesverlening verder vereenvoudigd om enerzijds de administratieve last te verminderen en anderzijds de dossierbehandeling en -opvolging te optimaliseren.

In de ondersteuning van tewerkstelling in de groene sector, dringt zich een aanzienlijke vereenvoudiging op. Zo kan een herziening en vereenvoudiging van het wetgevend kader van twee subsidietelsels ter ondersteuning van de sociale tewerkstelling in het natuur-, bos-, groen en milieubeheer, te weten de Groenjobs en de Mina-werkers, zowel verwarring als onduidelijkheid bij de doelgroepen wegwerken, alsmede een aanzienlijke administratieve vereenvoudiging voor de subsidieverstrekker realiseren. In 2010 wordt de voorbereiding van een geïntegreerde regeling met de maximale afstemming met het Decreet Sociale Diensten Economie opgestart.

4.12.3.3 *Afbakenen en invullen van de natuur- en bosstructuur*

Van 4 regio's (Waasland, Klein-Brabant-Antwerpse Gordel, Vlaamse Ardennen en Zenne-Dijle-Pajottenland) werden de gewenste ruimtelijke structuur, de herbevestiging van de agrarische structuur en het operationeel uitvoeringsprogramma goedgekeurd. G-RUPs werden definitief vastgesteld in de regio's Kust-Polders-Westhoek, Haspengouw-Voeren en Schelde-Dender. Voor de eerste helft van 2009 komt de teller van de effectieve bosuitbreiding op 23 ha door bebossing van landbouwgronden.

De VEN en Natuurverwevingsgebieden (NVWG), afgebakend in de goedgekeurde RUP's, werden opgenomen in een specifieke GIS-laag. Voor 254 ha werd echter de afbakening door arresten van de Raad van State vernietigd. Hierdoor komt de teller voor NVWG op 2.521 ha te staan, voor Grote Eenheden Natuur (GEN) op 84.648 ha en Grote Eenheden Natuur in Ontwikkeling (GENO) op 3.580 ha.

Voor Natuurverwevingsgebieden is een bijsturing van de regelgeving voorgelegd.

Bij de verdere afbakeningsprocessen en bij de ontwikkeling van een nieuwe visie voor ruimtelijke ordening wordt rekening gehouden met de IHD en aan de ecologische structuren om invulling te geven aan de ontwikkeling van een groen stedengewest.

4.12.3.4 *Het ontwikkelen en realiseren van instandhoudingsdoelstellingen (IHD)*

Het proces en te volgen procedure voor de opmaak en goedkeuring van de instandhoudingsdoelstellingen werd vastgelegd in een uitvoeringsbesluit.

Een gekwantificeerde G-IHD rapport werd in juli door de Vlaamse Regering goedgekeurd en vormt het kader voor de opmaak van de gebiedsspecifieke S-IHD. Er is een uitvoerig consultatie- en communicatieproces opgestart en formele overlegstructuren opgezet. De betrokken doelgroepen in de IHD-overleggroep ondertekenden een intentieverklaring waarin ze zich samen achter dit project schaarden. Er is een planning uitgewerkt om de ontwerprapporten voor de gebiedsspecifieke IHD (S-IHD) in consultatie te brengen vanaf het voorjaar van 2010.

Naar aanleiding van de evaluatie van de goedgekeurde natuurrichtplannen (totale opp. van ca 11.400 ha) en de noden die ontstaan uit het IHD-proces, wordt in 2010 een nieuw concept uitgewerkt voor deze gebiedsspecifieke uitvoeringsplannen. Deze uitvoering zal zoveel als mogelijk gebeuren via bestaande instrumenten en in samenwerking met de lokaal aanwezige partners.

4.12.3.5 Duurzaam beheer van natuur- en bosgebieden uitvoeren en ondersteunen

Als basis voor de verdere planning van het beheer van domeinen van Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) werd de functionaliteit van de domeinen uitgeklaard en omschreven voor de verschillende domeinstatuten. Bij de opmaak van beheerplannen en de verhoging van de effectiviteit van het beheer wordt in eerste instantie geïnvesteerd in het realiseren van de habitattypes volgens de IHD. Voor het beheer van de versnipperde privé-bossen blijven bosgroepen het speerpunt van het beleid en worden zij ook betrokken in het IHD-proces.

In de eerste helft van 2009 werden 8 uitgebreide beheerplannen van domeinbossen, in totaal 610 ha, goedgekeurd. Voor 116 ha bosreservaten werd een beheerplan voorgelegd, waarvan 34 ha (bosreservaat Muizenbos) al is goedgekeurd. Voor de Vlaamse natuureservaten werd voor een totale oppervlakte van 224 ha het beheerplan goedgekeurd.

Op 15/09/2009 is 11.645,1 ha bos in Vlaanderen onder het groepscertificaat FSC gecertificeerd (8 % van de totale bosoppervlakte in Vlaanderen). 70,3 % van deze bossen worden beheerd door het Agentschap voor Natuur en Bos, 28,9 % is in handen van andere openbare besturen dan de Vlaamse overheid en 0,8% is privé-bos.

In 2010 wordt de beheerplanning van domeinen gericht ingezet op de realisatie van IHD en de participatie van partners versterkt voor het beheer van grote projectgebieden zoals Scheldeproject, het Zwin, project Rivierherstel Leie, Demervallei,....

Het project 'Bosland' is gestart vanuit het gemeenschappelijke bospatrimonium van de partners met een gezamenlijke oppervlakte van 4.500 ha binnen de gemeenten Hechtel-Eksel en Overpelt. In uitvoering van de globale structuurvisie werd al voor 75% van de bossen een uitgebreid bosbeheerplan opgemaakt. Voor nog eens 20% is een bosbeheerplan in voorbereiding. In het voorjaar 2010 zal bijna de volledige oppervlakte van Bosland onder een goedgekeurd beheerplan vallen. Er werd een uitvoerig communicatieprogramma opgestart, een samenwerking met de recreatiesector opgezet en natuurinrichting in diverse deelgebieden in uitvoering gebracht.

In uitvoering van het nieuwe besluit inzake toegankelijkheid van natuur- en bosgebieden dient de ontvangstinfrastructuur in de domeinen aangepast te worden. Het project dat hiervoor werd opgezet evolueerde tot het integrale project ADAGIO (agentschapsdomeinen als goede gastheer inrichten en onderhouden) dat in 2010 in uitvoering zal gaan. Voor de grotere, geïntegreerde projecten met meerdere partners wordt een eigen aanpak ontwikkeld op basis van dat partnerschap. Deze aanpak wordt in 2010 in uitvoering gebracht voor vijf pilootcases. In 2010 wordt ook de focus gelegd op het realiseren van toegankelijke natuur-, bos- en groengebieden in de standsrand waarbij hoogwaardige sociaal-recreatieve, landschappelijke en ecologische functies op evenwichtige wijze worden geïntegreerd. De recreatieve activiteiten in de groene ruimte worden samen met de diverse actoren in kaart gebracht en op elkaar afgestemd om het aanbod te verhogen maar tevens de ecologische draagkracht van de gebieden in acht te houden.

Voor de terreinen beheerd door derden wordt een herziening van het subsidiesysteem voor openstelling opgestart om de middelen gericht in te kunnen zetten zodat het aanbod afgestemd wordt op de noden van de bezoekers en bovendien compatibel is met de instandhoudingsdoelstellingen en de bijhorende instandhoudingsmaatregelen.

Er werden twee nieuwe natuurinrichtingsprojecten ingesteld, Zoerselbos te Zandhoven en Zoersel en Osbroek-Gerstjens te Aalst, waarvoor het projectrapport wordt uitgewerkt. Voor 2 projecten loopt een onderzoek naar draagvlak en haalbaarheid. De projecten Bourgoyen-Ossemers, Stropers en Uitkerkse Polder werden definitief beëindigd (totale oppervlakte van deze projecten is 1.088 ha).

In 2010 loopt de uitvoering verder van 12 projecten met een totale oppervlakte van een 6.450 ha en wordt het voorbereidend onderzoek van 4 nieuwe projectgebieden afgerond.

4.12.3.6 *Inrichting en beheer van natuur- en bosgebieden met Europese co-financiering*

Natuurinrichting en grootschalig natuurherstel i.k.v. de LIFE-projecten werden verder gezet. Er wordt een LIFE-project opgestart voor natuurherstel in het Vijvergebied Midden-Limburg i.s.m. de landeigenaars. Er werden 2 nieuwe INTERREG-projecten opgestart nl. 'REECZ' (Recreatie en Ecotoerisme van de Zwinstreek) en 'Forten en Linies' voor inrichting van fort en verbindingzones gericht op natuur, recreatie en cultuur.

Specifieke begeleiding voor projectaanvragen wordt verder versterkt om het aandeel van cofinanciering voor terreinwerk te verhogen en samenwerking met andere actoren uit te breiden.

4.12.3.7 *Valoriseren van het duurzame beheer*

Er worden mogelijkheden onderzocht om houtresten en maaisel op ecologisch, landschappelijk en economisch verantwoorde wijze in te zetten voor groene energiewinning of compostering. Hiervoor zal een samenwerking opgezet worden met andere terreinbeherende verenigingen, WBE's en beheerders van wegbermen.

Er werden 5 projecten m.b.t. de valorisering van biomassa opgestart in 2009.

Dergelijke voorbeeldprojecten en samenwerkingsverbanden worden in 2010 uitgebreid. Er worden voorbeelden uitgewerkt voor de valorisering van natuur- en bosgebieden en inzichten verzameld voor een concrete omschrijving van de economische functie van het bos.

Specifieke aandacht zal besteed worden aan de inschatting van beschikbare houtvolumen in de toekomst en van de impact van het beheer op de economische potenties/kwaliteiten/kwantiteiten (Simfortreeproject); verder optimaliseren en uniformiseren houtverkoop; houtstromen nagaan en in kaart brengen; positie van korte rotatie houtteelten. Via dergelijke initiatieven zoeken we het evenwicht tussen de verschillende functies en geven we ook de economische functie een niet te verwaarlozen plaats.

4.12.3.8 *Harmonisch park en groenbeheer stimuleren*

In kader van de beheervisie Harmonisch Park- en Groenbeheer (HPG) werd in 2009 bijzondere aandacht besteed aan de verdere ontwikkeling van ondersteunende producten, de introductie en promotie van de verschillende HPG-producten en aan de operationalisering van een netwerk en een centraal informatiepunt en kenniscentrum.

Het vademecum Modelbeheerplan bomen werd afgewerkt en toegelicht op een studiedag. Het vademecum Infrastructuur en het vademecum Kruidachtigen zijn in opmaak en zullen najaar 2010 klaar zijn. Daarnaast is ook gestart met de bouw van een bomendatabank waarbij ervaringsgerichte informatie afkomstig van Vlaamse beheerders over het gebruik van bomen in een stedelijke context wordt samengebracht.

De visie die uitgewerkt is voor de groenstructuur wordt in 2010 als kader aangewend voor de opmaak van uitvoeringsplannen. Door de realisatie van groene verbindingen tussen stad en buitengebied wordt bijgedragen aan de uitbouw van een Groen stedengewest.

In een eerste fase wordt in overleg met de partners deze visie vertaald in concrete doelen en verdere uitvoeringsmaatregelen in bestaande projecten met een belangrijk potentieel.

4.12.3.9 *Voorzien in voldoende natuur en bossen*

Er werd een geïntegreerd afwegingskader uitgewerkt betreffende het aankoopbeleid van terreinen. Deze oefening moet eind 2009 leiden tot een praktische handleiding voor het actualiseren van de aankoopgebieden waarbij meteen ook aandacht gegeven wordt aan de functionaliteit van domeinen en de doelstellingen voor de verschillende statuten. In een

centrale patrimoniumdatabank die ontwikkeld werd worden de gegevens van de terreinen in eigendom en/of beheer van het ANB samengebracht wat zowel een globale als gebiedspecifieke opvolging zal toelaten.

Het instrument verwerving wordt verder ingezet voor gebieden waar bijzondere waarden een specifiek en duurzaam beheer vereisen; waar de schaalgrootte van projecten een duurzame aanpak vereist en waarbij een hoge versnipperingsgraad contraproductief werkt op het te voeren beheer; waar de complexiteit van projecten initiatief van de overheid vereist; waar het particulier belang het behalen van doelstellingen van algemeen belang in de verdrukking brengt en waar internationale verplichtingen dit noodzaken, zoals voor de realisatie van de IHD. Taakverdeling i.k.v. het aankoopbeleid tussen ANB en andere actoren wordt in 2010 verder uitgewerkt met specifieke aandacht voor de realisatie van een Groen stedengewest.

Voor het Scheldeproject werden de project-MERs en GRUPs mbt de geïntegreerde gebiedsvisies voor de projecten Kalkense Meersen en Durmewetlands in consultatie gebracht en zijn de studies voor natuurinrichting en recreatieve ontsluiting lopende. De planning voor het flankerende landbouwbeleid is in uitvoering gebracht. In het gebied Kruibeke - Bazel - Rupelmonde werd voor de recreatieve ontsluiting een INTERREG-project ingediend.

In 2010 wordt de proactieve en participatorische aanpak in hoogdynamische gebieden zoals havens, riviervalleien en ontginningsgebieden, verder gezet om realisatie van natuurdoelstellingen (in bijzonder van de IHD) en van de doelstellingen van betrokken sectoren te laten samenspannen.

4.12.3.10 Soortenbeleid versterken

In kader van de goedkeuring van de nieuwe soortenwetgeving werden verscheidene info- en overlegmomenten georganiseerd. In 2010 worden richtlijnen en actieplannen voor de uitvoeringsmaatregelen opgesteld.

In uitvoering van nieuwe verplichtingen m.b.t. de opvolging van ziekten bij wilde dieren werd i.s.m. de WBE's een plan van aanpak uitgewerkt voor het nemen van de vereiste stalen bij wilde dieren. In 2010 wordt i.s.m. de betrokken administraties een operationeel kader uitgewerkt voor praktische uitvoering van ondermeer monitoring en bewakings- en vaccinatieprogramma's. De gebieden voor akkervogels werden herzien om de inzet van deze beheerovereenkomsten te optimaliseren. In samenspraak met de landbouwers werd het hamsterbeheer aangepast. Om de genetische diversiteit te vergroten werden 60 hamsters bijgeplaatst in de leefgebieden van Leefdaal en Widooie. Impact hiervan op de populaties wordt in 2010 geëvalueerd.

In uitvoering van het LIFE-project BatAction werden leefgebieden van vleermuizen in en rond forten ingericht, een uitgebreid communicatieplan uitgevoerd en samenwerking opgezet met lokale verenigingen en besturen. Voor de bruine vuurvlieder werd het soortbeschermingsplan in uitvoering gebracht via een beheerovereenkomst die al voor 10 ha operationeel is.

Specifieke herstelprogramma's voor stroomminnende vissoorten werden uitgevoerd. Voor het herstel van de Europese paling in uitvoering van de Europese palingverordening is een Belgisch palingbeheerplan opgemaakt, dat werd ingediend bij Europa. In 2010 worden de aangegeven maatregelen verder in uitvoering gebracht.

Voor de bever werd een beleidsvisie goedgekeurd en wordt het uitvoeringsplan opgesteld.

Met betrekking tot de exotenproblematiek wordt vanaf 2010 ingezet op bewustmaking en preventie en een beleidsvisie met plan van aanpak voorbereid om bij te dragen aan de EU strategie. Eind 2009 is een INTERREG-project Invasieve exoten en een LIFE-project Horticultuur en uitheemse plantensoorten opgestart.

4.12.3.11 Samenwerking verder stimuleren voor een ecologische inpasbaarheid van menselijke activiteiten

In het kader van het Integraal Waterbeleid, de ruimtelijke planningsprocessen, recreatieve ontsluiting, inrichting en beheer van gebieden blijft de aandacht gaan naar versterking van samenwerking met andere sectoren om een gepaste integratie van natuur en bos te verzekeren. Via diverse themaspecifieke overlegstructuren (IHD-proces, passende beoordeling, Scheldeproject,...) en via de LIFE-projecten zoals DANAH, Turnhouts Vennegebied, ZENO, BatAction,... wordt de samenwerking met andere overheden of organisaties versterkt. Deze worden als voorbeeldprojecten gebruikt om verdere samenwerking te stimuleren..

4.12.3.12 Internationale samenwerking

Voor het Schelde-estuarium is de samenwerking gericht op de realisatie van de projecten uit de Ontwikkelingsschets 2010 aangevuld met het geactualiseerde Sigmaphan.

Voor het Grenspark De Zoom-Kalmthout lag in 2009 de focus op de uitbreiding Grenspark+. Dit leidde tot een voorstel van aanpassing van de grenzen, dat nog verder verfijnd en gefinaliseerd zal worden. Een ander aandachtspunt was de afstemming van de IHD voor NATURA-2000 aan beide zijden van de grens. In 2010 wordt de voorbereiding van een gemeenschappelijke beheervisie verder gezet.

Voor de Grensmaas ging aandacht naar de werken die Vlaanderen uitvoert in functie van het bereiken van veiligheid aan Nederlandse zijde in de zogenaamde Boertien locaties, de opvolging van de mitigatiemaatregelen die Nederland dient uit te voeren in functie van het milderen van betekenisvolle aantasting van de Vlaamse SBZ-gebieden, en de verdere uitwerking van het beleid op langere termijn m.b.t. de kaderrichtlijn Water, Natura 2000, aanleg van winterdijken, onderzoek naar grindbalans in de Gemeenschappelijke Maas.

Voor de uitvoering van het goedgekeurde actieplan 2008 - 2009 van het Drielandenpark werden 3 projectvoorstellen voorbereid voor cofinanciering voor de concrete uitvoering via INTERREG nl. AQUADRA, SCHAKELS en SLOW TRAVEL.

Voor het Grensoverschrijdend ecologisch basisplan (GEB) werd een verfijning uitgewerkt van de maatregelen uit het plan van aanpak om de doelstellingen van de Natura 2000-gebieden te realiseren. Voor de 2 meest kansrijke gebieden, Achelse Kluis/Groote Heide/Leenderbos en Altembroek/Noor/ Voer/ Hoogbos is een projectgroep opgezet en werden maatregelen voor natuurinrichting en beheer opgestart. Voor de 4 overige gebieden wordt het draagvlak verder uitgebouwd en terreinonderzoek verder gezet. In samenwerking met de provincie West-Vlaanderen en Nederland is een plan voor het Zwin uitgewerkt voor grootschalige natuurontwikkeling en aanleg van infrastructuur voor grensoverschrijdende natuurgerichte toeristisch-educatieve doeleinden. Concrete uitvoering wordt opgestart in 2010. Voor de grootschalige natuurontwikkeling is tevens een LIFE-project opgesteld.

De mid-term evaluatie van het Vlaams Fonds Tropisch Bos (VFTB) leidde tot de verderzetting ervan voor twee jaar, maar met duidelijkere koppeling met het klimaatbeleid. De eindevaluatie van het programma is voorzien voor eind 2009-begin 2010 en zal het kader aanleveren voor een mogelijke nieuwe projectplanning. Tot op heden werden 57 projecten ondersteund vanuit het VFTB.

In het kader van het Europees voorzitterschap in 2010 waarbij biodiversiteit een van de prioritaire thema's is, gaat aandacht gegeven worden aan de waardering van ecosysteemdiensten, synergie met het klimaatbeleid, integratie in andere beleidsdomeinen. Tijdens het Belgische Voorzitterschap wordt aan deze thematiek een koepelevent gewijd. Bij uitvoering op Vlaams niveau wordt het accent gelegd op maatregelen die bijdragen tot behoud van biodiversiteit, de realisatie van de IHD, en tevens ten goede komen aan het klimaatbeleid en duurzame ontwikkeling. Daarnaast wordt 2010 als het internationaal jaar van de biodiversiteit gebruikt om het draagvlak voor biodiversiteitsbehoud bij maatschappij

en bedrijfsleven te versterken en een positief imago van de Vlaamse inzet voor het biodiversiteitsbeleid kracht bij te zetten. Voortbouwend hierop worden interregionale en grensoverschrijdende samenwerkingsverbanden versterkt en uitgebreid.

4.12.3.13 Uitvoering van monitoringsprogramma's

Voor de stroomlijning van monitoringsactiviteiten werd een project opgestart i.s.m. het INBO. Het project beoogt de opmaak van een monitoringsplan voor IHD's en beheer eigen domeinen. Dit zal gebeuren op basis van de leidraad voor het ontwerp en de evaluatie van meetnetten voor het milieu- en natuurbeleid.

De tweede bosinventarisatie van het Vlaamse Gewest is opgestart. Een nieuwe boskaart is in voorbereiding en wordt in de loop van 2010 verwacht.

Het monitoringsplan dat werd opgestart voor het Antwerpse Linkerscheldeoevergebied is uitgebreid naar het volledige projectgebied onder de Ontwikkelingsschets 2010 en wordt opgevolgd i.k.v. het MONEOS-monitoringsprogramma.

4.12.3.14 Wetenschappelijk onderzoek

Via modellering werd verkend en berekend wat de effecten zijn van alternatieve beleidsscenario's op de biodiversiteit, en beschreven in het NARA-scenariorapport. De website natuurindicatoren wordt regelmatig geactualiseerd en verbeterd. Zo wordt verder afgestemd met het Europese niveau (SEBI) en zullen er nieuwe indicatoren voor het MINA-plan 4 worden uitgewerkt. Het wetenschappelijk onderzoek wordt verder toegespitst op specifieke beleidsvragen.

4.12.3.15 Synergieën tussen biodiversiteit & maatschappij realiseren

In het kader van de studie over de ecosysteemdiensten in Vlaanderen werd een eerste ontwerp van de algemene beschrijving van ecosysteemdiensten in Vlaanderen samengebracht en worden deze ook verder in kaart gebracht i.s.m. het INBO. Beschrijvende fiches werden voorbereid over een eerste reeks ecosysteemdiensten waarvan gegevens over goederen en diensten beschikbaar zijn. Op basis hiervan zal dan met de relevante actoren een eerste analyse worden gemaakt van de vraag en aanbod van ecosysteemdiensten, en zal een eerste lijst worden gemaakt van potentiële beleids- en marktinstrumenten om de ecosysteemdiensten beter te beschermen en benutten.

Aandachtspunten voor 2010 zijn de valorisering van ecosysteemdiensten van Natura 2000-gebieden en het in kaart brengen van ecosysteemdiensten i.k.v. het klimaatbeleid.

4.12.3.16 Verbreden van de dialoog

Er is per sector een thematisch overleg opgestart rond natuur, bos, het jacht, landbouw, riviervisserij. Minstens één maal per jaar wordt een gezamenlijk overleg georganiseerd met alle voornoemde sectoren (= koepel). De Vlaamse Hoge Raad voor Natuurbehoud, Vlaamse Hoge Bosraad, Vlaamse Hoge Jachtraad en Vlaamse Hoge Raad voor Riviervisserij werden opgeheven op 1 september, tot dan werd het overleg op dat niveau ook verder gezet.

Voor elk thema werd een aanspreekpuntennetwerk opgezet met de centrale en provinciale diensten om de rechtstreekse dialoog en samenwerking met de doelgroepen te bevorderen. In 2010 worden vormingsessies opgezet om de expertise van de aanspreekpunten te verhogen.

4.12.3.17 Ontwikkelen communicatiestrategie en -planning

Een ontwerp van communicatiestrategie is in de zomer van 2009 goedgekeurd door het Managementcomité. Voor zowel interne als externe communicatie wordt in een volgende fase een communicatieplan uitgewerkt, gekoppeld aan een transitieperiode. Vanaf begin

2010 kan zowel op korte, middellange als lange termijn worden gewerkt binnen de lijnen van de communicatiestrategie en het communicatieplan.

De nieuwe website van ANB ging van start begin 2009 en wordt voortdurend aangepast en aangevuld.

In 2010 zal specifieke aandacht gaan naar 'biodiversiteit 2010' –doelstelling.

4.12.3.18 Agro-milieumaatregelen

Er wordt een gerichte campagne gevoerd rond het nieuwe besluit m.b.t. bebossing van landbouwgronden om deze steunmaatregel met EU-cofinanciering actief in te zetten.

Via een front-office systeem van bedrijfsplanners investeert Vlaanderen samen met landbouwers in het behoud, de verdere ontwikkeling van de natuur en het landschap en de verbetering van het leefmilieu op het platteland.

4.12.3.19 Handhaving inzetten om een respectvolle houding tegenover natuur te bekomen

Bij de uitvoering van het milieuhandhavingsdecreet is het voorkomen van overtredingen een doelstelling en dit wordt onder meer gerealiseerd door meer in te zetten op sensibilisatie en preventie. De uitvoering van het milieuhandhavingsdecreet en het milieuschadedecreet worden maximaal op elkaar afgestemd. De handhaving zelf wordt uitgevoerd op basis van de prioriteiten van het handhavingsplan. Er werden interne procedures voorbereid om tot een uniforme aanpak te komen en een samenwerking met de bijzondere veldwachters geconcretiseerd.

Er werden initiatieven ontwikkeld om tot een structureel overleg met politie en parketten te komen.

In het jaarplan 2010 wordt op basis van de ervaren knelpunten de aanpak en uitvoering verder structureel uitgewerkt.

5 Deel 3 Gebiedsgericht beleid

5.1 Maatregelen en instrumenten

5.1.1 Optimalisatie van de inrichting van de open ruimte

Een tekstvoorstel m.b.t. het voorontwerp decreet landinrichting werd uitgewerkt. Dit werd besproken en becommentarieerd door de vorige minister van Leefmilieu. Het voorontwerp decreet stelt een zgn. instrumentenkoffer ter beschikking die kan worden ingezet voor de uitvoering van een landinrichtingsplan maar eveneens voor de realisatie van andere Vlaamse plannen, projecten en programma's.

In 2009 werden de volgende plattelandsprojecten opgezet: Gooik, de Merode, Wijers, Schelde Landschapspark en Schelde-Leie. In de Merode werd geëxperimenteerd met zgn. quick wins, kortlopende projecten die snel concrete resultaten kunnen opleveren.

Er zijn in 2009 24 lokale grondenbanken operationeel. Deze werken alle via hetzelfde principe: ter ondersteuning van projecten roepen entiteiten van de Vlaamse overheid, maar ook lokale besturen, de hulp in van de Vlaamse grondenbank om eigenaars en gebruikers uit deze projectgebieden alternatieve gronden aan te bieden. Met de bouw van het e-voorkooploket is niet van start kunnen gegaan worden, wegens gebrek aan middelen.

De inrichting van het buitengebied dient nog verder geoptimaliseerd te worden door een betere decretale onderbouwing en financiële omkadering. In 2010 kan het voorontwerp van decreet landinrichting verder met de betrokken instanties uitgewerkt en zo mogelijk ingeleid

voor besluitvorming. Hierin worden modules voor inrichting en grondmobiliteit op vraag en op maat van een project omschreven. Het voorontwerp laat toe deze modules in te zetten in uitvoering van een landinrichtingsplan maar ook in uitvoering van andere projecten waarover de Vlaamse Regering beslist, bv. ruimtelijke uitvoeringsplannen of bekkenbeheerplannen.

In de lopende projecten worden de bestaande mogelijkheden flexibel ingezet. Door een grotere inzet van middelen kunnen de ruilverkavelings-, landinrichtings- en natuurinrichtingsprojecten zo efficiënt mogelijk en binnen aanvaardbare termijnen worden afgerond. Binnen de projecten worden quick-wins mogelijk in samenspraak met de betrokken actoren uitgewerkt en ingezet. Tegen eind 2010 realiseren we in minstens 5 plattelandprojecten zulke quick wins die tot stand komen via een bottom-up benadering, gericht op realisaties op het terrein via een projectoproep. Daarnaast wordt bv. voor het Schelde-Landschapspark een participatief inspraakproject opgestart ter onderbouwing van de planvorming. In 2010 zullen in twee provincies comités opgericht worden die ruilen overeenkomstig de procedure van ruilverkaveling in der minne kunnen doorvoeren; dit ter ondersteuning van het Limburgplan (grove groententeelt) en de Merode (kleinschalige ruilen).

Sinds het decreet Vlaamse Grondenbank van 2007 kunnen alle overheden van het beleidsdomein Leefmilieu beroep doen op de Grondenbank. Overeenkomstig de timing van het decreet zijn alle opdrachten van de Vlaamse Grondenbank in 2009 in werking. Ook de opdrachten in uitvoering van het decreet integraal waterbeleid zullen in werking treden. Indien budget beschikbaar wordt de bouw van het e-loket recht van voorkoop voorzien. In 2010 zullen 24 lokale grondenbanken operationeel zijn. 7 ervan worden ingezet ter ondersteuning van de realisatie van NATURA 2000-doelstellingen (o.m. Blankaart, Dijlevallei).

5.1.2 Insteek van leefmilieu op verschillende niveaus consolideren en vergroten

De implementatie van het Vlaams programma voor plattelandontwikkeling 2007-2013 (PDPO II) liep in 2009 door. Bij het PDPO II is het beleidsdomein LNE in grote mate verantwoordelijk voor de uitvoering van de maatregelen voorzien bij landbeheer, leefkwaliteit van het platteland, de horizontale Leader-projecten en in beperkte mate bij competitiviteit van land- en bosbouw.

De tekst "Naar een Vlaams plattelandsbeleidsplan" werd besproken op het bestuurlijk overleg van het Interbestuurlijk Plattelandsoverleg en in mei 2009 meegedeeld aan de Vlaamse Regering.

In totaal hebben 660 landbouwers in 2009 een nieuwe beheerovereenkomst gesloten. Voor 22 ha zijn overeenkomsten akkervogelbeheer gesloten; 193 poelen kennen sinds 2009 een bescherming via een beheerovereenkomst; 64,5 km heg of haag worden onderhouden en/of aangeplant; 1.600 are houtkant of houtwal zijn in 2009 aangeplant of onderhouden. Aan botanisch beheer wordt in 2009 43,6 ha extra in contract genomen. Maatregelen ter bestrijding van erosie worden via beheerovereenkomsten voor 709,61ha ondernomen. De beheerovereenkomsten perceelsrandenbeheer worden voor 110 ha oppervlakte aangegaan. Tot slot is een overeenkomst weidevogelbeheer gesloten voor 67,24 ha.

De implementatie van het Vlaams programma voor plattelandontwikkeling en de verdere uitwerking en concretisering van het actieprogramma uit het Vlaamse plattelandsbeleidsplan (VPBP) zijn prioritair voor het Vlaams geïntegreerd plattelandsbeleid.

Specifieke aandacht gaat naar beheerovereenkomsten voor soortenbescherming, perceelsrandenbeheer, erosiebestrijding en naar bosbouwmaatregelen (landbeheer). In 2010 zullen 500 nieuwe dossiers van start gaan en wordt een toename van circa 1.750 ha aan netto oppervlakte onder beheerovereenkomst beoogd. Speciale aandacht gaat in 2010 naar de opstart van een 5-tal gebiedsgerichte projecten in het kader van akkervogelbeheer.

Tenslotte zal actief ingespeeld worden op opportuniteiten bij de Europese cofinanciering van inrichtings- en plattelandsmaatregelen. Er wordt vanuit gegaan dat in 2010 voor 5 initiatieven Europese medefinanciering verworven wordt via EFRO, INTERREG en andere subsidiekanalen.

6 Deel 4 Actoren

6.1 Doelgroepen

Plandoelstellingen

De doelstellingen zijn aangegeven in het MINA-plan 3+. Ze worden opgevolgd met behulp van onderstaande kwalitatieve toelichting gepaard met een inschatting van de trend over de planperiode heen.

Trend: +

Sinds 2002 loopt in dit kader een gestructureerd overleg met de Vlaamse voedingsnijverheid. Uit het gedetailleerde beeld van de milieudruk van deze sector dat de Integrale Milieuanalyse Voedingsnijverheid 2007 geeft, blijkt dat voor de meeste milieuthema's deze sector even goed of beter doet dan de Vlaamse industrie in het algemeen. De eco-efficiëntie van deze sector blijft stijgen. Voor de andere prioritaire sectoren voor doelgroepenbeleid van het beleidsdomein LNE (basischemie en akkerbouw) waarmee een soortgelijke samenwerking wordt opgestart, wordt een nulmeting van hun actuele milieudruk uitgevoerd.

Trend: +

De plandoelstelling werd verder verfijnd tot volgende praktische doelstellingen voor doelgroepenbeleid:

- de overheidsinterne samenwerking is verhoogd met het oog op een eensgezinde benadering van de doelgroep;
- de doelgroep is optimaal betrokken bij de milieubeleidsvoorbereiding, -uitvoering en -evaluatie;
- de milieuoverheid vergroot en ontsluit kennis m.b.t. de doelgroep en het milieubeleid;
- de milieuoverheid verbetert de integratie en afstemming van het beleid op maat van de doelgroep.

Deze doelstellingen maken het kader uit van het Actieprogramma Doelgroepenbeleid, waarbij voor de hoofddoelgroepen landbouw en industrie doelgroepspecifieke subdoelstellingen werden geformuleerd. Elke subdoelstelling wordt gerealiseerd via een aantal concrete acties. De uitvoering hiervan is voorzien tussen 2006 en 2010. Jaarlijks wordt aan de leidinggevendenden van het beleidsdomein LNE gerapporteerd over de voortgang van uitvoering van deze acties. In 2009 werd deze rapportering uitgesteld tot na de aanstelling van een nieuwe Vlaamse Regering. Andere maatschappelijke actoren worden waar nuttig op de meest efficiënte manier betrokken binnen de specifieke benadering van de hoofddoelgroepen (industrie en landbouw). Om organisatorische redenen en omwille van prioriteiten werden vooralsnog geen gecoördineerde acties voorzien naar de doelgroep consumenten in het kader van doelgroepenbeleid. Naar de doelgroep landbouw is ingezet op een versterkte en structurele samenwerking tussen de beleidsdomeinen LNE en LV. Daarnaast werd verder werk gemaakt van draagvlakverbreding, tussen de sectoren landbouw, milieu en natuur, met aandacht voor begrip en respect voor elkaars situatie.

Trend: +

Het opzetten van gestructureerd doelgroepenbeleid naar bepaalde sectoren (doelgroepenprogramma) vraagt extra inspanningen van de milieuoverheid. Met het oog op een zo efficiënt mogelijke inzet van middelen worden die inspanningen gericht op die doelgroepen die een belangrijk deel van de actuele milieudruk veroorzaken. Binnen de

hoofddoelgroepen industrie en landbouw zijn de voedingsnijverheid, de basischemie en de akkerbouw als prioritaire sectoren geïdentificeerd. Met deze sectoren wordt een structurele samenwerking of actief doelgroepenbeleid opgezet. Voor deze sectoren wordt via dit proces een grotere responsabilisering en verinnerlijking van de milieuverantwoordelijkheden nagestreefd. Daarnaast gaat specifieke aandacht naar de voorbeeldrol van voorlopersectoren of -bedrijven naar andere sectoren of bedrijven binnen de doelgroepen landbouw en industrie.

Maatregelen en instrumenten

Ondertekening en start uitvoering van themaoverschrijdende convenanten

Het milieubeleid op maat (cf. DGP Voedingsnijverheid) wordt verder geconcretiseerd naar een prioritaire subsector van de industrie (basischemie) en van de landbouw (akkerbouw). De samenwerking met deze sectoren moet leiden tot de opmaak van een themaoverschrijdende convenant of sectorovereenkomst. Een analyse van de milieudruk van de sector vormt hierbij de eerste stap, daarnaast worden ook de socio-economische context en initiatieven rond milieumanagement bekeken. Bij het proces worden zowel de sectorvertegenwoordigende organisatie als de verschillende entiteiten van het beleidsdomein LNE (en LV voor landbouw) betrokken.

In 2009 werd de samenwerking met de voedingsnijverheid in het kader van het doelgroepprogramma (2006-2011) tussentijds geëvalueerd en de afspraken geactualiseerd. Een integrale milieuanalyse van het sinds eind 2008 opgestarte samenwerkingsproces met de basischemie wordt eind 2009 gepubliceerd en is de basis voor doelstellingen en acties in de convenant. Het overleg met de akkerbouwsector werd door organisatorische omstandigheden pas opgestart in september 2009. In 2010 wordt werk gemaakt van de ondertekening van themaoverschrijdende convenanten met concrete acties en een haalbaar tijdspad.

Voor de initiatieven naar de akkerbouwsector is een verdere uitbouw en verdieping van de structurele samenwerking tussen de beleidsdomeinen LV en LNE en het werken aan draagvlakverbreding bij de sectoren landbouw, milieu en natuur cruciaal.

Concretiseren van doelgroepinvalshoek in het MINA-plan

Initieel was het de bedoeling om in de loop van 2008 en 2009 een methodologie te ontwikkelen en uit te testen om de decretale milieubeleidsplanning doelgroepspecifieker te maken. Omwille van het feit dat ook na onderhandeling in het kader van een overheidsopdracht niet gekomen werd tot gemeenschappelijke uitgangspunten werd deze piste beëindigd. Het opzet is nu via een aangepast onderzoekskader in de loop van 2009 en 2010 te komen tot een methodologie die beleidsmakers voor hun milieubeleidsthema kunnen aanwenden om uit te maken welke doelgroepen en deelsectoren kunnen bijdragen aan vastgelegde of vast te leggen doelstellingen. Tevens biedt het een verdere basis om het gestructureerd doelgroepenbeleid naar een aantal specifieke sectoren op te zetten. Naast criteria over aandeel in de milieudruk wordt ook rekening gehouden met o.a. mogelijkheden tot (milieu-)innovatie (o.a. eco-efficiëntie en technische haalbaarheid), de socio-economische situatie en billijkheid (o.a. historische verantwoordelijkheid).

7 Deel 5 Geïntegreerd overheidsbeleid

7.1 Interne en externe integratie: Organisatie

7.1.1 Maatregelen en instrumenten

7.1.1.1 Uitvoeren van de projecten van de Vlaamse strategie duurzame ontwikkeling

De Algemene diensten van het regeringsbeleid coördineren de uitvoering en opvolging van een Vlaamse strategie duurzame ontwikkeling. Vele DO-thema's hebben een expliciete milieu-invalshoek. Leefmilieu voert de strategie mee uit. Voor vijf van de twaalf projecten (Duurzaam bouwen en wonen, Duurzaam omgaan met water, Educatie voor duurzame ontwikkeling, Duurzame productie- en consumptiepatronen en Milieu en Gezondheid) uit de strategie is het beleidsdomein LNE de (mede)trekker. In september 2009 heeft de Vlaamse Regering echter nog steeds deze projecten niet goedgekeurd.

In tussentijd is er wel een Pact 2020 en zijn er een reeks doorbraken in het kader van ViA goedgekeurd door de Vlaamse Regering. Inhoudelijk overlappen die met de projecten uit de VSDO.

7.2 Externe integratie: Voorbeelden

7.2.1 Maatregelen en instrumenten

7.2.1.1 Begeleiden en sturen van het Steunpunt Milieu en Gezondheid

In het kader van het tweede Steunpunt Milieu en Gezondheid 2007-2011 wordt het vervolg van het humaan biomonitoringsprogramma uitgevoerd. Hierbij wordt op een brede basis de gemiddelde blootstelling aan en effecten van polluenten in Vlaanderen bepaald. De staalnames zijn afgerond en de analyses zijn lopende. De resultaten zullen begin 2010 beschikbaar zijn. Een dergelijk onderzoek loopt ook verder in de zogenaamde hot spots. In het najaar 2009 wordt gestart in Genk Zuid. In de loop van 2010 zullen de andere hot spots worden bemonsterd. Het wetenschappelijk onderzoek over gezondheidseffecten van endocriene verstoorders en fijn stof wordt verder gezet in 2010. De eerste resultaten voor fijn stof worden in de loop van 2010 gepubliceerd.

7.2.1.2 Beleidsvertaling van humane biomonitoringresultaten (faseplan)

De concrete beleidsacties in het kader van het geïntegreerde faseplan werden in 2009 verder uitgewerkt en gebundeld in twee actieplannen voor respectievelijk gechloreerde verbindingen in landelijke gebieden en astma in stedelijke agglomeraties. In de tweede helft van 2009 en tijdens 2010 zal gefocust worden op de uitvoering van de uitgewerkte actieplannen. Tevens wordt gestart met de voorbereiding van de beleidsvertaling van de humane biomonitoringresultaten, verkregen in het kader van het Steunpunt Milieu en Gezondheid 2007-2011.

7.2.1.3 Versterken van wetenschappelijke onderbouwing en optimaliseren van meetinspanningen in functie van de volksgezondheid

In 2009 werd verder toegespitst op het binnenhuismilieu in scholen. Op basis daarvan zal in 2010 een horizontaal beleid voor het binnenhuismilieu in scholen worden opgesteld. Ook werd in 2009 gestart met de inschatting van de blootstelling aan PAK's in het binnenmilieu en zullen humane biomerkers voor PAK's geoptimaliseerd worden. Dit loopt verder in 2010.

7.2.1.4 Aandacht voor milieuvriendelijke mobiliteit bij bedrijven

In navolging van de Vlaamse Klimaatconferentie wordt er een CO₂-footprint uitgewerkt (berekenningswijze van CO₂-emissies vloot, rijgedrag en verplaatsingen). Dit wordt niet beperkt tot CO₂-emissies, maar uitgebreid naar alle emissies van wagens. Daarnaast wordt ook concreet advies gegeven over de wijze waarop bedrijven deze footprint kunnen verbeteren. Alle mogelijke maatregelen rond vlootbeheer, rijgedrag en verplaatsingen komen hierbij aan bod, met de nadruk op vlootbeheer.

8 Deel 6 Internationaal beleid

8.1 Plandoelstellingen

De doelstellingen zijn aangegeven in het MINA-plan 3+. Ze worden opgevolgd met behulp van onderstaande kwalitatieve toelichting gepaard met een inschatting van de trend over de planperiode heen.

Trend: +

De Vlaamse milieuoverheid heeft zich de voorbije jaren ingespannen om binnen Vlaanderen en België (verbeterde) structuren op te zetten om te komen tot een meer gedragen en gecoördineerde insteek ten behoeve van het mondiaal en Europees milieubeleid.

8.2 Maatregelen en instrumenten

8.2.1 Voorbereiden van het Belgisch EU-voorzitterschap

In het kader van de voorbereiding van het EU-voorzitterschap werd in 2009 overlegd met de Europese Commissie om zicht te krijgen op de Europese agenda tijdens het Belgische voorzitterschap. Ook werden intra-Belgische afspraken gemaakt om het voorzitterschap optimaal te kunnen laten verlopen, werden extra budgetten vrijgemaakt, werd vorming voor piloten en experts opgezet, werden evenementen voorbereid, enz. Er werd tevens samengewerkt met Spanje en Hongarije rond de opmaak van een gemeenschappelijk werkprogramma tijdens het trio-voorzitterschap van de EU.

In het najaar van 2009 worden de prioriteiten voor het Belgische voorzitterschap bepaald. Na intra-Belgisch overleg hierover volgt afstemming met de Europese Commissie. Op 1 januari 2010 bijt Spanje de spits van het trio-voorzitterschap af. Het zwaartepunt voor Vlaanderen valt in de tweede helft van 2010 wanneer België voorzitter zal zijn van de EU.

8.2.2 Opvolgen van Europese milieudossiers

Na de Europese verkiezingen in juni 2009 werd een nieuw Europees Parlement samengesteld. Later in 2009, of begin 2010, zal een nieuwe Europese Commissie worden samengesteld, die een nieuw werkprogramma zal initiëren. Tot zolang wordt er op Europees niveau vooral de lopende agenda afgewerkt.

Verschillende voor Vlaanderen prioritaire dossiers verschenen begin 2009 op de agenda's van de Raden Leefmilieu. Het gaat hier o.a. over: het actieplan duurzame consumptie en productie en de bijhorende voorstellen voor herziening van bestaande Europese wetgeving (EMAS- en ecolabel-verordening), het witboek over de aanpassing aan klimaatverandering, de richtlijn industriële emissies (o.a. herziening van de IPPC-richtlijn), de mid-term herziening van het Actieplan Biodiversiteit, de bodemrichtlijn en het groenboek over bioafval.

In het najaar van 2009 wordt er gewerkt aan de wetgevende voorstellen rond elektrisch en elektronisch afval, biociden en de mededeling over de ontmanteling van schepen en wordt er gediscussieerd over een eco-efficiënte economie. Via de aanneming van raadsconclusies over biodiversiteit, bereidt de EU zich in 2009 ook al voor op de multilaterale besprekingen inzake biodiversiteit in 2010.

8.2.3 Verschaffen van woordvoerderschap

In 2009 werd er verder gestreefd naar een volwaardige implicatie van de gewestattachés in de werking van de Permanente Vertegenwoordiging (woordvoerderschap voor gewestattachés in de raadswerkgroepen leefmilieu). De verdere afwikkeling van de afspraken hierover is thans in handen van de bevoegde Vlaamse diensten en de minister belast met de institutionele aangelegenheden in relatie met de Europese Unie en dit mede in het licht van enerzijds, de aangekondigde herziening van de samenwerkingsakkoorden tussen de gewesten en de federale overheid betreffende de samenwerking op het EU-niveau, en anderzijds, de voorbereiding van het nakend EU-voorzitterschap en de besprekingen over de taakverdeling tussen alle horizontale beleidsniveaus.

8.2.4 Omzetten van richtlijnen

Het Europees Hervormingsverdrag van Lissabon treedt vermoedelijk in de loop van 2009 in werking waardoor de mogelijkheid van snellere dwangsommen en boetes wegens te late omzetting van richtlijnen erg waarschijnlijk wordt. De tijdige opstart en afronding van het wetgevingsproces voor omzetting van richtlijnen worden daarom absolute prioriteiten in de regelgevingsagenda. De Commissie legt de klemtoon op de correcte omzetting van bestaande richtlijnen, wat wellicht kan leiden tot bijsturing van de Vlaamse omzettingsteksten. De Vlaamse overheid zal naar aanleiding van het EU-voorzitterschap de mogelijkheden voor de stroomlijning van procedures die voortvloeien uit het EU-milieurecht exploreren en de verbetering en de vereenvoudiging ervan, ook in de toepassingsfase, onder de aandacht brengen.

9 Deel 7 Instrumenten

9.1 Beleidsvoorbereiding, -evaluatie en -opvolging

9.1.1 Plandoelstellingen

De doelstellingen zijn aangegeven in het MINA-plan 3+. Ze worden opgevolgd met behulp van onderstaande kwalitatieve toelichting gepaard met een inschatting van de trend over de planperiode heen.

Trend: +

De voorbije jaren werd bijkomende vooruitgang geboekt m.b.t. de afstemming binnen de beleidscyclus. De koppeling met indicatorensets werd sterk verbeterd, alsook de afstemming met de begroting. De volledige afstemming met beleidsnota en beleidsbrieven en met de meer operationele plannen is nog geen feit, maar er is vooruitgang. Bovendien werden via de wijziging van het decreet (DABM) afspraken gemaakt over de toekomstige samenhang tussen de regeer- en de planningscyclus. In 2010 (procedure MINA 4) zal moeten blijken of dit ook op het terrein gerealiseerd kan worden.

9.1.2 Maatregelen en instrumenten

9.1.2.1 Het MINA-plan 4 opstellen

De voorbereidingen voor het opstellen van het MINA-plan 4 werden in 2008 aangevangen. Een aantal uitgangspunten over proces, vorm en inhoud werd overeengekomen en een eerste ontwerp van inhoudstafel gelanceerd. Alle betrokkenen werden gecontacteerd en schrijversgroepen werden geïnstalleerd. In 2009 werd een eerste discussietekst opgesteld. Een samenvatting daarvan werd als bijdrage van de leefmilieu-administratie aan de nieuwe Vlaamse Regering bezorgd. Die bijdrage bevat voor het onderdeel milieu en natuur een evaluatie van het MINA-plan 3, een aanzet tot een langetermijnvisie en concrete voorstellen voor de volgende legislatuur. In functie van het MINA-plan 4 werd ook een onderzoek

uitgevoerd naar de vergelijkbaarheid van Vlaanderen met andere regio's en werden binnen het beleidsdomein LNE de belangrijkste beleidseffecten in kaart gebracht.

De komende periode wordt het ontwerp MINA-plan 4 gefinaliseerd op basis van de beleidsnota, zodat er, na het openbare onderzoek, eind 2010 een milieubeleidsplan voor de periode 2011-2015 kan worden vastgesteld. De daarin opgenomen langetermijndoelstellingen, meetbare doelstellingen voor de planperiode en een aantal innoverende projecten worden vooraf afgetoetst met alle betrokkenen. De afstemming met andere plannen, in het bijzonder het Ruimtelijk Structuurplan en het Mobiliteitsplan Vlaanderen, is hierbij een bijzonder aandachtspunt.

9.2 Beleidsonderbouwing: Kennisverwerving

9.2.1 Plandoelstellingen

De doelstellingen zijn aangegeven in het MINA-plan 3+. Ze worden opgevolgd met behulp van onderstaande kwalitatieve toelichting gepaard met een inschatting van de trend over de planperiode heen.

Trend: ++

De voorbije jaren werden de geplande onderzoeksvoorstellen ex ante op hun beleidsrelevantie en -prioriteit beoordeeld via een gestructureerd thematisch overleg. Dit resulteert jaarlijks in een inhoudelijk coherent (en tevens financieel sluitend) onderzoeksprogramma waarbij zowel strategische als meer operationele onderzoeksvragen aan bod komen. Een uitgebreid intern databeheersysteem bevat alle beleidsrelevante onderzoeksprojecten die binnen het beleidsdomein Leefmilieu de afgelopen jaren werden geprogrammeerd en opgestart.

Trend: +/-

Intern worden de geplande onderzoeksvoorstellen en de onderzoeksresultaten van afgeronde studies via het daarvoor ontworpen databeheersysteem beschikbaar gemaakt voor alle beleidsmedewerkers. Extern worden de belangrijkste onderzoeksgegevens (o.m. het doel en de resultaten van het onderzoek) via het internet verspreid. Met uitzondering van enkele kleine (bilaterale) acties, werden nog geen concrete initiatieven opgestart om de kloof te verkleinen tussen producenten en gebruikers van wetenschappelijke kennis. Zowel een gebrek aan middelen en capaciteit, als het ontbreken van (een draagvlak voor) een globale langetermijnvisie rond onderzoek liggen hier aan de basis. Het programmeren en plannen van onderzoek gebeurt nog hoofdzakelijk op ad hoc basis.

9.3 Beleidsonderbouwing: Informatiebeheer

9.3.1 Plandoelstellingen

De doelstellingen zijn aangegeven in het MINA-plan 3+. Ze worden opgevolgd met behulp van onderstaande kwalitatieve toelichting gepaard met een inschatting van de trend over de planperiode heen.

Trend: +

Er werden al heel wat informatiesystemen ontwikkeld of de ontwikkeling ervan werd geïnitieerd. Het volledig operationaliseren van deze systemen vergt evenwel bijkomende en blijvende inspanningen.

9.3.2 Maatregelen en instrumenten

9.3.2.1 CBB volledig operationaliseren

In 2009 werd vooral aandacht besteed aan het optimaliseren van het Centraal Bedrijvenbestand (CBB) in functie van de verschillende doelgroepen en toepassingen bij de partners (VMM, OVAM, afdeling Centaal Databeheer,...). De CBB-databank werd stapsgewijs aangevuld en een kwaliteitsverbetering werd doorgevoerd, zoals de integratie van de VMM-bedrijvendatabank in het CBB, een voorbereidende dataconversie voor integratie van de milieuvergunningendatabank in het CBB, het uitvoeren van databankacties ter voorbereiding van het IMJV (integraal milieujaarverslag) 2009, enz.

Verder werd werk gemaakt van de uitbouw van de communicatiemodules van het CBB, met name de implementatie van de module voor communicatie met VMM, optimalisatie van de communicatie tussen IMJV en CBB en het opvolgen van een projectvoorstel voor de uitbouw van de communicatie met het vKBO (Vlaamse Kruispunt-databank Ondernemingen).

De koppeling met het vKBO dient nog te worden gerealiseerd, maar is afhankelijk van de ontwikkelingen bij het KBO en vKBO.

9.3.2.2 Digitaal loket milieuvergunningen realiseren

Begin 2009 werd de ontwikkeling van het onderdeel digitale milieuvergunningsaanvraag afgerond. De volgende stap naar het digitaal indienen van een milieuvergunningsaanvraag is nu technisch mogelijk, doch nog niet geïmplementeerd omdat de backoffice nog uitgetekend moet worden. Hierbij zal de grootste uitdaging erin bestaan om alle betrokken actoren op één lijn te krijgen, voor zowel de werkwijze, als de technische uitwerking ervan. Belangrijk hierbij is ook de uitwerken van een gemeenschappelijke semantiek en schema om gegevens van milieuvergunningen uit te kunnen wisselen tussen de verschillende systemen die vandaag operationeel zijn, zowel bij de lokale besturen als de gewestelijke overheden.

De milieuvergunningenwegwijzer wordt momenteel aangepast aan de nieuwe VLAREM. Ook worden er testen uitgevoerd met het digitaal opslaan en opzoeken van de milieuvergunningsbesluiten via het internet. De interne clientserver toepassing om de milieuvergunningendatabank te bevragen en besluiten bij te voegen, is omgevormd naar een webtoepassing.

In tegenstelling tot het verleden is de techniek dermate geëvolueerd dat realisatie van de milieuvergunningendatabank technisch binnen afzienbare tijd mogelijk is, doch er moeten nog zeer veel afspraken en afstemming gebeuren tussen de verschillende actoren. Hiervoor zal eind 2009 een projectleider aangesteld worden die dit hele proces zal ondersteunen en faciliteren.

9.4 Beleidsonderbouwing: Rapportering

9.5 Plandoelstellingen

De doelstellingen zijn aangegeven in het MINA-plan 3+. Ze worden opgevolgd met behulp van onderstaande kwalitatieve toelichting gepaard met een inschatting van de trend over de planperiode heen.

Trend: +

Naast de interne optimalisatie wordt meer overleg gepleegd om de rapporteringen beter af te stemmen op elkaar, en deze beter te laten aansluiten bij de beleidsplanning, -opvolging en -evaluatie.

9.6 Maatregelen en instrumenten

9.6.1 Scenariorapporten opmaken (MIRA-S en NARA-S)

De MIRA-S en NARA-S rapporten worden in 2009 afgewerkt. In deze rapporten wordt een beschrijving gegeven van de verwachte ontwikkelingen van het milieu en de natuur bij ongewijzigd en gewijzigd beleid. Deze rapporten zijn gebaseerd op de in 2008 uitgewerkte beleidsscenario's, en moeten ondersteuning bieden bij het maken van strategische keuzes voor het toekomstig milieu- en natuurbeleid in het algemeen en het MINA-plan 4 in bijzonder. Voor dit schrijfproces wordt beroep gedaan op een reeks van auteurs en lectoren. De scenariorapporten worden onderbouwd door een reeks van wetenschappelijke rapporten die gepubliceerd zullen worden op het internet. Bovendien zal tegelijkertijd een webapplicatie gelanceerd worden (de zogenaamde milieu- en natuurverkenner) waarin de uitgebreide resultaten (kaarten) op een interactieve manier kunnen geraadpleegd worden.

In de eerste helft van 2010 zullen activiteiten ontwikkeld worden om de doorwerking van de scenariorapporten verder te bewerkstellingen (bv. brochure, workshops).. In de tweede helft van 2010 zal een natuurindicatorenrapport uitgebracht worden in functie van het Jaar van de Biodiversiteit (2010). Eind 2010 wordt een nieuwe editie van het jaarlijkse MIRA-T Indicatorrapport gepubliceerd.

9.7 Beleidsuitvoering: Sociale instrumenten

9.7.1 Maatregelen en instrumenten

9.7.1.1 Voorbeeldrol van de Vlaamse overheid uitbouwen

Acties van de actieplannen Energiezorg in Vlaamse overheidsgebouwen en Milieuzorg in het voertuigenpark van de Vlaamse overheid worden voor de periode 2009-2010 samen met de betrokkenen uitgevoerd en gerapporteerd. Op basis van de bereikte resultaten van de actieplannen, wordt het vervolg van de actieplannen met de betrokkenen bekeken en uitgewerkt. In 2010 wordt gestart met de uitwerking van een methodologie als opstap naar een CO₂-neutrale Vlaamse overheid, waarin de herwerkte actieplannen aansluiting kunnen vinden.

Acties zoals vorming, verspreiden en ontwikkelen van instrumenten en communicatieacties op vlak van milieuzorg en milieuregelgeving worden verder gezet. Zo wordt de ontwikkeling van een digitale wegwijzer milieuzorg afgewerkt en wordt werk gemaakt van het verkleinen van de kloof tussen beleid en het werkveld op vlak van milieuverantwoorde aankopen (o.m. door ontwikkeling en promotie van instrumenten, advies op bestekken, uitvoer van acties cf. het Vlaams actieplan Duurzame Overheidsopdrachten dat inmiddels werd goedgekeurd). Specifieke aandacht gaat ook in 2010 naar milieuvriendelijke aspecten van de organisatie van het Europese voorzitterschap. Het Departement LNE neemt in 2010 nog steeds haar voorbeeldrol als milieuadministratie op door werk te maken van de invoering van een energie- en milieuzorgsysteem.

9.7.1.2 Vlaams Implementatieplan Educatie voor Duurzame Ontwikkeling (EDO) uitvoeren

In het kader van het VN-decennium (2005-2014) voor EDO (Educatie voor Duurzame Ontwikkeling) en de Vlaamse Strategie Duurzame Ontwikkeling (cf. operationeel project EDO) wordt uitvoering gegeven aan de acties uit het Vlaamse EDO-Implementatieplan voor wat betreft het beleidsdomein LNE. Er wordt gefocust op het integreren met andere beleidsdomeinen en op het stimuleren van EDO in zowel het formele onderwijs als in niet-formele en informele leercontexten. Een actieonderzoek wordt uitgevoerd teneinde bij te dragen aan visieontwikkeling en professionalisering van EDO.

9.7.1.3 Schoolse en niet-schoolse jeugd sensibiliseren

De Ecocampus-begeleiders ondersteunen en begeleiden hogescholen en universiteiten om elke campus te laten evolueren naar een eco-campus. Een expo rond het thema lokale en seizoensgebonden voeding (Eigen Kweek) reist sinds april 2009 langs de studentenrestaurants om studenten en personeel van het hoger onderwijs te sensibiliseren. Een leidraad helpt bij het oprichten van milieuwerggroepen. Voorts worden docenten en personeel van het hoger onderwijs via lerende netwerken (i.s.m. DHO Vlaanderen) en via de tweede Markt Duurzaam Hoger Onderwijs (op 5 maart 2010) met elkaar in contact gebracht om duurzame ontwikkeling verder te integreren in het hoger onderwijs.

Uiteraard blijft ook MOS (Milieuzorg op school) doorlopen. 70% van de scholen doet al mee en het aantal stijgt. In het kader van de verbreding van NME naar niet-schoolse doelgroepen worden binnen de werking vergroening en de werking JeROM met het project 'Vergroening van jeugdlokalen' jongeren ertoe aangezet de omgeving van hun jeugdlokaal met meer natuur in te richten.

9.8 Beleidsuitvoering: juridische instrumenten

9.8.1 Maatregelen en instrumenten

9.8.1.1 Optimaliseren milieuvergunningen en erkenningen

In 2009 wordt een meerjarenplan vastgesteld voor een nieuwe evaluatieronde van de milieuvergunningen van de GPBV-bedrijven en werd reeds gestart met de eerste reeks van GPBV-evaluaties conform dit meerjarenplan. Ook het voorstel van herziening van de IPPC-richtlijn (voorstel richtlijn Industriële Emissies) van eind 2007 van de Europese Commissie, zal blijvend van kortbij worden opgevolgd en bewaakt tot de definitieve goedkeuring ervan, met bijzondere aandacht voor het verloop van het dossier tijdens het Europese voorzitterschap. In het kader van de uitvoering van de dienstenrichtlijn zullen de erkenningsprocedures worden aangepast aan de eisen van de dienstenrichtlijn en geharmoniseerd in het uitvoeringsbesluit van het erkenningendecreet dat gepubliceerd werd in het Belgisch Staatsblad op 4 mei 2009.

9.8.1.2 Uitvoeren van het Milieuhandhavingsdecreet

Als laatste stap in het project milieuhandhaving werd op 30 april 2009 het uitbreidingsdecreet Milieuhandhaving goedgekeurd. Het uitbreidingsdecreet brengt de handhavingbepalingen uit heel de milieubeheerswetgeving, het Mestdecreet en het Oppervlaktedelfstoffendecreet onder het toepassingsgebied van het Milieuhandhavingsdecreet. Het uitvoeringsbesluit dat uitvoering geeft aan het uitbreidingsdecreet werd eveneens goedgekeurd op 30 april 2009.

Aangezien het project 'Milieuhandhaving' voorziet in de oprichting van enkele nieuwe instellingen die instaan voor het opleggen van geldboeten en het coördineren van het optreden van de verschillende milieuhandhavers op het terrein, heeft de Vlaamse Regering de inwerkingtreding van het basispakket milieuhandhaving bepaald op 1 mei 2009. Het uitbreidingsdecreet en het uitvoeringsbesluit ervan traden in werking op 30 juni. Ondertussen zijn ook de verschillende nieuwe instellingen operationeel.

9.8.1.3 Ontwikkelen van een beleid voor externe veiligheid van vervoer van gevaarlijke stoffen

Tot hertoe kan met het aspect externe veiligheid van vervoer van gevaarlijke stoffen niet of onvoldoende rekening worden gehouden bij beleidsafwegingen over vervoersinfrastructuren, zoals autowegen, spoorwegen, waterwegen en pijpleidingen. In 2010 zal onderzocht worden hoe de zorg voor externe veiligheid van het vervoer van gevaarlijke stoffen juridisch

verankerd kan worden. Dit zal gebeuren op basis van uitgevoerd extern onderzoek en van overleg met de bedrijfssectoren, met Vlaamse, lokale en federale overheden. De haalbaarheid van het afwegingskader staat hierbij centraal. Ten vroegste vanaf 2011 kan er uitvoering gegeven worden aan de genomen beleidsinitiatieven.

10 Deel 8 Kosten en financiering

10.1 Maatregelen en instrumenten

10.1.1 Beleid onderbouwen met kostenefficiëntie

In 2009 hebben we veel aandacht besteed aan kosteneffectiviteitanalyses met het Milieukostenmodel Vlaanderen (MKM): voor de onderbouwing van een kosteneffectief beleid van broeikasgasreducties, van de inzet van hernieuwbare energiebronnen en voor de berekeningen van een mogelijke heffing op NO_x emissies met terugsluizing van de ontvangsten. Eind 2009 zal dit onder andere een kostencurve hernieuwbare energie opleveren. In 2010 zal verder gewerkt worden aan de gemeenschappelijke optimalisatie voor lucht-, klimaat- en hernieuwbaar energiebeleid, rekening houdend met de interacties van maatregelen en effecten.

In 2009 zijn de resultaten van het MKM Water gebruikt in de stroomgebiedbeheersplannen ter ondersteuning van het opstellen van kosteneffectieve maatregelenprogramma's voor 2015. Het MKM Water wordt in de komende jaren verder uitgebouwd tot een beslissingsondersteunend instrument, dat geraadpleegd kan worden door de administraties bij de verdere uitwerking van de economische aspecten van de Kaderrichtlijn Water (kosteneffectiviteit, kosten vs. baten en budget) in de volgende generatie bekkenbeheersplannen en stroomgebiedbeheersplannen.

In de laatste maanden van 2009 gaan we de mogelijkheden van de inzet van het MKM voor natuurbeleid en de verdere uitwerking van de instandhoudingdoelstellingen verkennen.

In 2009 wordt gewerkt aan de kosteneffectiviteitanalyse van maatregelenpakketten voor de vermindering van geluidshinder, in het kader van de op te maken geluidsactieplannen. De resultaten van de studie hierover worden in de loop van 2010 verwacht.

10.1.2 Baten van milieubeleid waarderen

Niet alleen de kosten, ook de baten van het milieubeleid verdienen aandacht en het waarderen van deze baten levert belangrijke beleidsonderbouwing. In 2009 zijn we gestart met de monetaire waardering van natuur, via een studie over de waardering van natuurlandschappen en hun ecosysteemdiensten. Eind 2009 zal deze studie waarderingsfuncties en kengetallen opleveren die gebruikt kunnen worden in o.a. maatschappelijke kosten-batenanalyses (MKBA's) van infrastructuurprojecten. Verder hebben we in 2009 gewerkt aan een raming van de gezondheidskosten door luchtverontreiniging en aan de monetaire waardering van geurhinder. In 2010 zal verder aandacht gaan naar de waardering van de baten van het milieubeleid via MKBA's van ecologisch bermbeheer en van natuurvriendelijke oevers. Ook plannen we de waardering van geluidshinder.

10.1.3 Economisch impact van milieubeleid

Om een beeld te krijgen van het economisch belang en de kenmerken van de milieusector in Vlaanderen maken we een inventaris van de milieubedrijven en de bedrijven actief in de hernieuwbare energiesector. Begin 2010 verwachten we hiervan de resultaten.

We plannen ook om in 2010 verkennende input-outputanalyses uit te voeren voor de raming van de macro-economische impact van bepaalde milieubeleidsmaatregelen (op BBP, tewerkstelling etc).

Bijlage 1**Overzicht van de lopende onderzoeksprojecten**

Lange titel	Hoofdt thema	Vastgelegd bedrag €
Gemeenschappelijk en geïntegreerd kader voor beleidsopvolging en prestatiemeting	Beleidsvoorbereiding en -planning	90483,8
Uit- en doorwerking van het MINA-plan 4; bevraging	Beleidsvoorbereiding en -planning	82822,08
Onderzoek naar de kwaliteit van de binnenlucht in scholen: invloed van het buitenmilieu, van ventilatie en van klasinrichting	Gezondheidsaspecten	149258,97
Het gebruik van genexpressieprofielen als biomarker in humane biomonitoring	Gezondheidsaspecten	165045,21
Opstellen van geïntegreerde risicobeoordeling voor blootstelling aan PAKs in Vlaanderen	Gezondheidsaspecten	179776,96
Inventarisatie van sensibilisatie/communicatie-initiatieven omtrent binnenmilieu voor de algemene bevolking, grondige herwerking van de inhoud van de brochure "Gezond wonen? Bouw of verbouw gezond" en inventarisatie van de bestaande initiatieven	Gezondheidsaspecten	78521,16
Cohortestudie Milieu & Gezondheid in Vlaanderen: onderzoek van de haalbaarheid met de opmaak van een plan van aanpak en kostenanalyse van dergelijke werkwijze	Gezondheidsaspecten	48400
Transitieproces Duurzaam Materialenbeheer - het ontwikkelen van een praktisch toepasbare aanpak voor het opzetten en begeleiden van 'transitie-experimenten'	Innovatie, eco-efficiëntie en grondstoffengebruik	90235,75
Potentieel voor productdienstcombinaties in Vlaanderen	Innovatie, eco-efficiëntie en grondstoffengebruik	83925,6
Vorbereiding & begeleiding proefsetting milieuverantwoorde consumptie in Vlaanderen	Innovatie, eco-efficiëntie en grondstoffengebruik	89637
Proefproject "realiseren van samenwerking in de keten"	Innovatie, eco-efficiëntie en grondstoffengebruik	89128,6
Ontwikkeling van een basis Vlaams Milieu Input-Output-model	Innovatie, eco-efficiëntie en grondstoffengebruik	75867
Ontwikkelen en opstellen van een tabel met eindgebruikgegevens van producten geproduceerd in Vlaanderen voor toevoeging aan een Vlaams milieu-Input-Output-model.	Innovatie, eco-efficiëntie en grondstoffengebruik	65000
Vervolledigen en aanvullen van milieu-gegevens die nodig zijn voor de uitbouw van een Vlaams Milieu-IO-model.	Innovatie, eco-efficiëntie en grondstoffengebruik	90716,6
Een geïntegreerd afwegingskader voor de residentiële sector	Innovatie, eco-efficiëntie en grondstoffengebruik	78650
Onderzoek naar de mogelijkheden voor inzet en potentieel van uitgegraven bodem als alternatief ter vervanging van primaire oppervlaktedelstoffen.	Innovatie, eco-efficiëntie en grondstoffengebruik	10990
Onderzoek duurzame bevoorrading : gebruik lokale oppervlaktedelstoffen of import van minerale grondstoffen.	Innovatie, eco-efficiëntie en grondstoffengebruik	78625,8
Onderzoek naar stabiliteitsrisico's voor milieuvergunningsplichtige inrichtingen waarvoor ALBON in het kader van de Vlarem-reglementering adviesbevoegdheid heeft voor wat het gevaar voor grondverschuivingen en/of instortingen betreft.	Innovatie, eco-efficiëntie en grondstoffengebruik	281801,74
Onderzoek naar de mogelijkheden voor ontwikkeling van de afzetmarkt van bagger-, ruimings- en infrastructuurspecie als alternatief voor oppervlaktedelstoffen.	Innovatie, eco-efficiëntie en grondstoffengebruik	88707,52
Educatie inzake duurzaam wonen en bouwen als hefboom in het noorden in het kader van de globale klimaatverandering en (mondiale) duurzame ontwikkeling	Innovatie, eco-efficiëntie en grondstoffengebruik	90614,48

Lange titel	Hoofdthema	Vastgelegd bedrag €
Bepalen van het maximale ambitieniveau voor duurzaam bouwen, renoveren en huren door de Vlaamse overheid op basis van een marktstudie van bestaande vergelijkbare voorbeelden en van onderzoeken	Innovatie, eco-efficiëntie en grondstoffengebruik	81045,8
Operationalisering van economische instrumenten	Instrumenten	118161
Richtlijnen mer: chemie	Instrumenten	143578,6
Participatie in de eerste (intereuropese) SKEP-call (duurzaam bouwen en wonen)	Instrumenten	24092
Richtlijnen voor veeteeltbedrijven	Instrumenten	54401,6
Richtlijnen mer: elektriciteit	Instrumenten	71559,4
Nulmeting en ontwikkeling van opvolgsysteem voor indicatoren in het kader van het Actieplan 2007-2010 Milieuzorg in het voertuigenpark van de Vlaamse overheid	Instrumenten	88345,13
Onderzoek naar verwachtingen en mogelijkheden w.b. het invullen van de voorbeeldfunctie van de overheid op vlak van milieu: prioriteiten, aanpak en communicatie	Instrumenten	86491
Ontwikkelen van een economisch beoordelingskader voor de beoordeling van disproportionaliteit in het kader van het maatregelenprogramma voor de kaderrichtlijn Water	Integraal Waterbeleid	168350,93
Actualisatie en extrapolatie van hydrologische parameters in de studie 'Herziening van de code van goede praktijk voor het ontwerp van rioleringsystemen'	Integraal Waterbeleid	45819,68
Grondige toetsing van de Vlaamse reglementering inzake exploitatie van hinderlijke inrichtingen aan de EU-Dienstenrichtlijn	Internationaal	58936
Uitvoeren van een economische waarderingsstudie van natuur, landschap en leefbaarheid voor kosten-batenanalyses van projecten in Vlaamse zeehavens	Kosten en financiering	197680,17
QRA en veiligheidsmaatregelen voorj transport van gevaarlijke stoffen	Risicobeleid	8885916
Evaluatie van lagedrempel Seveso-inrichtingen inzake voldoen aan risicocriteria voor externe mensrisico's	Risicobeleid	78450,35
Integratie van het omgevingsveiligheidsrapport en het veiligheidsrapport in het kader van het samenwerkingsakkoord (betreffende de beheersing van zware ongevallen waarbij gevaarlijke stoffen betrokken zijn) in één veiligheidsrapport.	Risicobeleid	50676
Versterking milieubeleidskader lokale besturen (deelproject DULO): randvoorwaarden voor een slagkrachtig milieubeleid	Samenwerking met overheden	81796
Verfijnen van kostenkurves hernieuwbare energie voor het Vlaamse Gewest dmv een technische upgrade van het MKM	Verandering van het klimaat door broeikaseffect	74803,94
Model voor de beschrijving van het toekomstige landgebruik in Vlaanderen in functie van verschillende scenario's	Verlies aan biodiversiteit	76593
Ontwikkeling van klimaatmodel voor de beschrijving van toekomstige milieuveranderingen in Vlaanderen en omgeving in functie van verschillende scenario's	Verlies aan biodiversiteit	82500
Sleutelfactoren en -processen voor herstelmaatregelen van intergetijdengebieden. Opbouwen technische know-how herstel getijdengebieden om zo een wezenlijke bijdrage te leveren	Verlies aan biodiversiteit	100000
Bepalen van procesfactoren voor oppervlaktewater en voor grondwater aan de hand van de nitraatstikstofresidu-metingen en de metingen van de waterkwaliteit met het oog op het evalueren en differentiëren van de huidige nitraatstikstofresidu-norm	Vermesting	399800,28
Opzet en opvolging van een monitoringsnetwerk van landbouwbedrijven ter evaluatie van de waterkwaliteit tengevolge van derogatie	Vermesting	426349,82

Lange titel	Hoofdthema	Vastgelegd bedrag €
Evaluatie selectieve inzameling van huishoudelijk afval: analyse vervolgstromen	Verontreiniging door afvalstoffen	211750
Ontwikkelen van de ISO 17020 norm, nodig voor de certificering van de cijfergegevens die in kader van de aanvaardingsplicht worden verstrekt	Verontreiniging door afvalstoffen	20267,5
Onderzoek naar de verdere operationalisering en sortering van gemengd en ongedifferentieerd afval	Verontreiniging door afvalstoffen	90592,7
Geïntegreerde verwerkingsmogelijkheden (incl. energetische valorisatie) van bermmaaisel	Verontreiniging door afvalstoffen	131200,3
Inventarisatie en doorlichting van de wijkcompostering in Vlaanderen (vervolgstudie 2001)	Verontreiniging door afvalstoffen	57011
Verdere optimalisatie van de kwaliteitsopvolging van (co)vergistingsinstallaties zoals voorzien in VLAREA, partim chemische verontreinigingen	Verontreiniging door afvalstoffen	36784
Opportuniteit en randvoorwaarden voor dierenbegraafplaatsen in Vlaanderen	Verontreiniging door afvalstoffen	58469,2
LCA drankverpakkingen	Verontreiniging door afvalstoffen	16866
Ontwikkeling internationaal websapplicatie kostprijsberekenningsmodel containerparken	Verontreiniging door afvalstoffen	18150
Lokale projecten voor de aanpak van het zwerfvuil	Verontreiniging door afvalstoffen	19251
Zwerfvuil van recreanten aanpakken in toeristische zones	Verontreiniging door afvalstoffen	39869,5
Implementatie van Verordening 1893/2006 (NACE Rev. 2) en de effecten van het gebruik van de nieuwe Nacebel op de steekproeftrekking en kwaliteit van afvalstatistieken	Verontreiniging door afvalstoffen	64555
Ruimtelijke interpretatie van de luchtkwaliteit - 2008	Verontreiniging door fotochemische stoffen	35000
SMOGSTOP 2008	Verontreiniging door fotochemische stoffen	25000
Actualisering en optimalisering van de inschatting van de verbrandingsemissies door de collectief geregistreerde bedrijven	Verontreiniging door fotochemische stoffen	96229
Ontwikkeling model voor de berekeningen luchtkwaliteit langs (snel)wegen	Verontreiniging door fotochemische stoffen	106150,15
Model voor emissies door niet voor de weg bestemde mobiele machines in het kader van emissie-inventaris en internationale rapportering	Verontreiniging door fotochemische stoffen	59137,74
Modellering van de luchtkwaliteit langs (water)wegen en belangrijke gewestwegen	Verontreiniging door fotochemische stoffen	147649,04
Verdere ontwikkeling tweetalige Ecoscore databank	Verontreiniging door fotochemische stoffen	46153,03
Actualisatie van het stratenmodel CAR Vlaanderen	Verontreiniging door fotochemische stoffen	65067,75
Verdere analyse van de implicaties voor Vlaanderen van beleidsmaatregelen voor de internationale scheepvaart inzake klimaat en verzurende emissies	Verontreiniging door fotochemische stoffen	74899
Beheer van bodemverontreiniging	Verontreiniging en aantasting van de bodem	47444,1
Bodemverontreiniging als gevolg van de eerste wereldoorlog	Verontreiniging en aantasting van de bodem	49610
Integratie gegevens grondverzet	Verontreiniging en aantasting van de bodem	23407,45

Lange titel	Hoofdthema	Vastgelegd bedrag €
Afbakening van gebieden gevoelig aan winderosie in Vlaanderen	Verontreiniging en aantasting van de bodem	68519,88
Verkennde studie naar de oorzaken van bodemverdichting in Vlaanderen en afbakening van gebieden gevoelig aan verdichting	Verontreiniging en aantasting van de bodem	90024
Ontwikkelen en uittesten van een methodiek voor het actualiseren van de drainageklasse van de bodemkaart voor Vlaanderen	Verontreiniging en aantasting van de bodem	112400,37
Uitbreiding (fase 3) van de gevoeligheidskaart voor grondverschuivingen in Vlaanderen.	Verontreiniging en aantasting van de bodem	63222,5
Onderzoek naar een geschikte techniek voor het continu bemeten van bodemtransport in onbevaarbare waterlopen	Verontreiniging en aantasting van de bodem	113135
Vaststellen van het maximaal ecologisch potentieel/goed ecologisch potentieel voor kunstmatige en/of sterk veranderde Vlaamse waterlichamen (5 delen: kanalen en sterk veranderde rivieren, oppervlaktewater in het bekken van de Gentse kanalen, de kusthaven	Verontreiniging van oppervlaktewater	14818
Ontwikkeling van een ruimtelijk model voor de inventarisatie van emissies in water	Verontreiniging van oppervlaktewater	47547,64
Kenmerkenanalyse van de lokale waterlichamen van de categorie rivieren (implementatie Decreet Integraal Waterbeleid).	Verontreiniging van oppervlaktewater	78529
Evaluatie, bijsturing en vervollediging van de evaluatiemethoden voor biologische kwaliteitskenmerken (cf. uitvoering KRW), met bijzondere aandacht voor kwaliteitsborging en (Europese) interkalibratie.	Verontreiniging van oppervlaktewater	44000
Voortzetting wetenschappelijk onderzoek oc's grootverbruikers	Verontreiniging van oppervlaktewater	25000
Opmaak en uitwerking van een modelmatig beheersinstrument voor het ecologische landschapsmodel voor de Antwerpse Haven (in relatie tot de uitgewerkte Ecologische Infrastructuur)	Versnippering	54156,49
Operationeel model voorspelling luchtkwaliteit - 2008	Verspreiding van milieugevaarlijke stoffen	35000
Bruikbaarheid Calux voor depositiemetingen van dioxines en PCB's	Verspreiding van milieugevaarlijke stoffen	49881,68
De geografische distributie van de atmosferische depositie van probleemstoffen (bestrijdingsmiddelen, metalen, nutriënten, PAK)	Verspreiding van milieugevaarlijke stoffen	59892,22
Evaluatie van chroom Cr (VI) versus totaal Cr in PM10-stof in hotspot(s) in Vlaanderen.	Verspreiding van milieugevaarlijke stoffen	74993,86
Optimalisatie emissie-inventaris lucht: zware metalen	Verspreiding van milieugevaarlijke stoffen	96086,58
Modellering zware metalen rond industriële vestigingen 2008	Verspreiding van milieugevaarlijke stoffen	74693,79
Mogelijkheden integratie lokale luchtverontreiniging door verkeer in ruimtelijke instrumenten	Verspreiding van milieugevaarlijke stoffen	49736,25
Opmaak en uitvoeren van een draaiboek voor het uitvoeren van een moedermelkcampagne voor de gevalstudie 'Gechloreerde verbindingen in landelijke gebieden' in het kader van het geïntegreerde faseplan	Verspreiding van milieugevaarlijke stoffen	64572,6
Verdere optimalisatie van luchtmodellen (o.a. het BeEUROS model)	Verspreiding zwevend stof	45000
Verdere ontwikkeling en uitbreiding van de emissie-preprocessor van BeEUROS/OPS	Verspreiding zwevend stof	66906

Lange titel	Hoofdthema	Vastgelegd bedrag €
Onderzoek naar het gebruik van AOD "Aerosol Optical Depth" kaarten voor een verbeterde interpolatie van fijn stof (PM10 en PM2.5) metingen, voorspellingen en modelberekeningen.	Verspreiding zwevend stof	55000
Handleiding voor inschatting van diffuse emissies door bedrijven	Verspreiding zwevend stof	49681,83
Onderzoek naar maatregelen omgevingslawaaï	Verstoring door geluidshinder	91955,16
Opstellen van een handreiking voor gebruik van de principes van milieuzonering	Verstoring door geurhinder	70067,2
Opstellen van een code van goede praktijk voor dampafvoersystemen van grootkeukens, frituren en restaurants	Verstoring door geurhinder	74536
Beleidsontwikkeling lichthinder	Verstoring door lichthinder	59895
Verdere toepassing en ontwikkeling van kritische lasten en target loads	Verzuring	45979
Actualisatie van de technisch-economische informatie van het Vlaamse Milieukostenmodel voor luchtpolluenten	Verzuring	78135

Bijlage 2

Uitleg bij tabel milieuverdragen

(stand bijgehouden tot augustus 2009)

De in de tabel vervatte informatie is, naar goede gewoonte, grotendeels geput uit het zeer nuttige “repertorium” bijgehouden door Internationaal Vlaanderen (IV), de opvolger van de vroegere administratie Buitenlands Beleid. Betrokken repertorium is onder meer elektronisch consulteerbaar op het intranet van de Vlaamse Overheid, als onderdeel van de bijdrage van IV.

De keuze van de opname, of niet-opname, van een bepaald verdrag onder deze tabel hing af van heel wat elementen – sommige meer structureel van aard, sommige meer toevallig van aard. De tabel heeft dan ook niet de pretentie, om voor eens en voor altijd uit te maken welke MILIEUverdragen zijn en welke niet. Het gaat hier om een richtsnoer of een hulpmiddel, niet om de strikte vaststelling van een werkveld.

Hierna volgt een aanduiding van de vindplaats van betrokken akten in het repertorium :

Vindplaats in het repertorium

Nr. Verdrag	Vindplaats / kwalificatie in repertorium
1	II. Exclusief - Bilateraal
2	idem
3	idem
4	idem
5	idem
6	II. Exclusief - Multilateraal
7	idem
8	idem
9	idem
10	III.4.C.Gemengd - EU
11	III.5.Gemengd - RVE
12	idem
13	III.6.Gemengd - I.A.O.
14	III.8.B.Gemengd - Multilateraal Milieu
15	idem
16	idem
17	idem
18	idem
19	idem
20	idem
21	idem
22	idem
23	idem
24	idem
25	idem
26	idem
27	idem
28	idem

Nr. Verdrag	Vindplaats / kwalificatie in repertorium
29	idem
30	idem
31	idem
32	idem
33	idem
34	idem
35	idem
36	idem
37	idem
38	idem
39	idem
40	idem
41	idem
42	idem
43	idem
44	idem
45	idem
46	idem
47	idem
48	idem
49	idem
50	idem
51	idem
52	idem
53	idem
54	idem
55	idem
56	idem
57	III.8.D. Gemengd - Multilateraal Vervoer
58	idem
59	III.8.G. Gemengd - Multilateraal Wapens

	PRELIMINAIRE FASE	ONDERTEKENING VERDRAG	INSTEMMINGSDECREET		INTERNATIONALE RATIFICATIE	OPMERKINGEN
			Goedkeuring ontwepdecreet door Vlaamse Regering	Goedkeuring ontwepdecreet door Vlaams Parlement		
1.	Overeenkomst met Nederland inzake de verdediging van de oevers langs de Westerschelde tegen inscharing	6/01/93 - Brussel	29/09/1998	31/03/1999	13/04/99 - (BS 26/05/99)	Inwerkingtreding 01/04/00
2.	Verdrag inzake verruiming vaarweg Westerschelde (Vlaanderen, Nederland)	17/01/95 - Antwerpen	28/07/1995	21/12/1995	22/12/95 - (BS 06/03/96)	27/06/1996 In werking getreden op 01/07/1996. HYMEDIS- overeenkomst in uitvoering van art. 9 van het verdrag verruiming vaarweg Westerschelde. 15/12/1998 : VR keurt goed en machtigt te ondertekenen. 30/04/2004; VR hecht goedkeuring aande wijziging van de Bijlagen B-E
3.	Verdrag inzake afvoer Maaswater (Vlaanderen, Nederland)	17/01/95 - Antwerpen	28/07/1995	21/12/1995	22/12/95 - (BS 06/03/96)	In werking getreden op 01/07/96
4.	Verdrag tussen het Vlaams Gewest het Koninkrijk der Nederlanden betreffende de uitvoering van de Ontwikkelingsschets 2010 Schelde-estuarium	25/11/2005: VR keurt goed en machtigt tot ondertekening	21/12/2005 - Middelburg	29/09/2006	28/02/2007	Besluit van de Vlaamse Regering tot ratificatie van het verdrag goedgekeurd op 18/07/2008
5.	Verdrag tussen de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaams Gewest , enerzijds, en het Koninkrijk der Nederlanden , anderzijds, inzake de samenwerking op het gebied van het beleid en beheer in het Schelde-estuarium	25/11/2005: VR keurt goed en machtigt tot ondertekening	21/12/2005 - Middelburg	29/09/2006	28/02/2007	Besluit van de Vlaamse Regering tot ratificatie van het verdrag goedgekeurd op 18/07/2008

PRELIMINAIRE FASE	ONDERTEKENING VERDRAG	INSTEMMINGSDECREET		INTERNATIONALE RATIFICATIE	OPMERKINGEN
		Goedkeuring ontwerpdecreet door Vlaamse Regering	Goedkeuring ontwerpdecreet door Vlaams Parlement	Bekrachtiging en afkondiging door Vlaamse Regering	
6.	UNESCO-conventie inzake de bescherming van het cultureel en natuurlijk erfgoed in de wereld (16/11/1972, Parijs).	16/11/72 - Parijs	12/01/1994	01/06/1994 - (BS 05/08/94)	Inwerkingtreding 24/10/96
7.	Overeenkomst ter bescherming van vleermuizen in Europa (04/12/1991, Londen)	04/12/91 - Londen	31/03/2000	14/03/2001	Inwerkingtreding : 13/06/2003 Mededeling VR over notificatie: BS 02/06/2003
8.	Verdrag inzake bescherming Waterkwaliteit Maas (Vlaams, Brussels Hoofdstedelijk en Waals Gewest, Frankrijk, Nederland)	17/01/95 - Antwerpen	15/11/1995	16/04/96 - (BS 29/05/96)	Wordt opgeheven en vervangen door Maasverdrag vanaf 01/12/2006
9.	Verdrag inzake bescherming Waterkwaliteit Schelde (Vlaams, Brussels Hoofdstedelijk en Waals Gewest, Frankrijk, Nederland)	17/01/95 - Antwerpen	15/11/1995	16/04/96 - (BS 29/05/96)	Wordt opgeheven en vervangen door Scheldeverdrag vanaf 01/12/2005
10.	Verdrag inzake het Europees Energiehandvest + amendementen + protocol i.v.m. energie- efficiëntie	Gemengd karakter vasigelegd via een schriftelijke procedure	3/06/1997	18/12/1997	Federale Instemmingswet 16/4/1998 Inwerkingtreding 6/8/1998. Dit verdrag zet de principes van het Europees Energiehandvest (= een politieke verklaring, ondertekend in Den Haag op 17/12/1991) om in juridisch afdwingbare regels.
11.	Conventie inzake de bescherming van het leefmilieu door het strafrecht (4/11/1998, Straatsburg) (ETS 172)	WGV op 20/06/96 + 14/10/98: Gemengd verklaard	07/05/99 - Straatsburg		

PRELIMINAIRE FASE	ONDERTEKENING VERDRAG	INSTEMMINGSDECREET		INTERNATIONALE RATIFICATIE	OPMERKINGEN
		Goedkeuring ontwerpdecreet door Vlaamse Regering	Goedkeuring ontwerpdecreet door Vlaams Parlement		
12. Europees verdrag inzake landschappen (ETS 176)	WGV 20/09/2000 : gemengd verklaard	20/10/00 - Florence	14/03/2003	18/07/03 - (BS 05/09/03)	Federale instemmingswet: 15/06/2004. Inwerkingtreding: 01/02/2005.
13. Verdrag nr. 174 inzake voorkoming van zware industriële ongevallen	WGV 25/03/96: Gemengd verklaard	22/06/93 - Genève	1/06/2001	1/03/2002 - (BS 12/04/2002)	Federale instemmingswet: 06/09/1996. Inwerkingtreding: 09/06/2005
Protocol tot wijziging van de overeenkomst inzake watergebieden van internationale betekenis (i.h.b. als verblijfplaats voor watervogels) (03/12/1982, Parijs)					
14. Amendement op de overeenkomst inzake watergebieden van internationale betekenis (i.h.b. als verblijfplaats voor watervogels) (28/05/1987, Regina)	03/12/82 - Parijs	13/01/1998	8/07/1998	14/07/98 - (BS 22/08/98)	Federale instemmingswet: 10/05/1994. Inwerkingtreding: 28/10/1998.
15. Protocol inzake de beheersing van emissies van stikstofdioxide of van hun stromen bij het verdrag inzake grensoverschrijdende luchtverontreiniging over lange afstand(Genève, 1979)	28/05/87 - Regina	13/01/1998	8/07/1998	14/07/98 - (BS 22/8/98)	Federale instemmingswet: 10/05/1994. Inwerkingtreding: 01/02/1999.
16. Verdrag inzake milieueffectrapportage in grensoverschrijdend verband (25/02/1991, Espoo)	31/10/88 - Sofia	19/05/2000	5/07/2000	17/07/00 - (BS 12/08/00)	Federale instemmingswet: 25/03/1999. Inwerkingtreding: 06/02/2001.
17. Verdrag inzake milieueffectrapportage in grensoverschrijdend verband (25/02/1991, Espoo)	25/02/91 - Espoo	25/03/1997	9/07/1997	15/07/97 - (BS 01/10/97)	Federale instemmingswet 09/06/1999. Inwerkingtreding : 30/9/1999

PRELIMINAIRE FASE	ONDERTEKENING VERDRAG	INSTEMMINGSDECREET		INTERNATIONALE RATIFICATIE	OPMERKINGEN
		Goedkeuring ontwerpdecreet door Vlaamse Regering	Goedkeuring ontwerpdecreet door Vlaams Parlement	Bekrachtiging en afkondiging door Vlaamse Regering	
18. Protocol betreffende milieubescherming bij het Antarctica – verdrag (04/10/1991, Madrid)	4/10/91 - Madrid	15/11/1995	21/12/1995	22/12/95 - (BS 06/03/96)	Federale Instemmingswet 19/05/1995. Inwerkingtreding : 14/01/1999
Protocol inzake beheersing van emissies van vluchtige organische koolwaterstoffen of hun grensoverschrijdende stromen 19. (Genève, 18/11/1991) bij het verdrag inzake grensoverschrijdende luchtverontreiniging over lange afstand (Genève, 1979)	WGV 17/12/1997: Gemengd verklaard	11/03/1997	9/07/1997	15/07/97 - (BS 29/08/97)	Federale Instemmingswet 24/06/2000. Inwerkingtreding : 06/02/2001
Verdrag inzake de grensoverschrijdende gevolgen van industriële ongevallen (17/03/1992, Helsinki)	WGV 17/12/97: Gemengd verklaard	1/06/2001	6/02/2002	1/03/02 - (BS 12/04/02)	Federale Instemmingswet 22/03/2006. Inwerkingtreding : 05/07/2006
Verdrag inzake de bescherming en het gebruik van grensoverschrijdende waterlopen en internationale meren (17/03/1992, Helsinki)	WGV 25/03/96: Gemengd verklaard	28/02/1996	19/06/1996	8/07/96 - (BS 13/08/96)	Federale Instemmingswet 29/09/2000. Inwerkingtreding : 06/02/2001
VN-raamverdrag inzake klimaatverandering (09/05/1992, New York)	04/06/92 - Rio de Janeiro	22/02/1995	4/04/1995	19/04/95 - (BS 07/07/1995)	Federale Instemmingswet 11/05/1995. Inwerkingtreding : 15/04/1996
Verdrag inzake biologische diversiteit (05/06/1992, Rio de Janeiro)	05/06/92 - Rio de Janeiro	18/10/1995	28/02/1996	19/03/96 - (BS 24/05/1996)	Federale Instemmingswet 11/05/1995. Inwerkingtreding : 20/02/1997

PRELIMINAIRE FASE	ONDERTEKENING VERDRAG	INSTEMMINGSDECREET		INTERNATIONALE RATIFICATIE	OPMERKINGEN
		Goedkeuring ontwerpdecreet door Vlaamse Regering	Goedkeuring ontwerpdecreet door Vlaams Parlement	Bekrachtiging en afkondiging door Vlaamse Regering	
Verdrag inzake de bescherming van het maritiem milieu van de Noord- Oostelijke Atlantische Oceaan – OSPAR-verdrag (22/09/1992, Parijs)	03/11/92 - Parijs	21/12/1994	4/04/1995	19/04/95 - (BS 04/10/1995)	Federale Instemmingswet 11/05/1995. Inwerkingtreding : 06/10/1996
Protocol betreffende de verlaging van zwavel emissies en bijlagen I tot V (Oslo, 14/06/1994) bij het verdrag inzake grensoverschrijdende luchtverontreiniging over lange afstand (Genève, 1979)					
25. WGV 04/05/94: gemengd verklaard	14/06/94 - Oslo	19/05/2000	5/07/2000	17/07/00 - (BS 12/08/2000)	Federale Instemmingswet 24/06/2000. Inwerkingtreding : 06/02/2001
26. Akkoord inzake toepassing deel XI van het VN-verdrag inzake het recht van de zee (10/12/1982, Montego Bay)	28/07/94 - New York	12/05/1998	8/07/1998	14/07/98 - (BS 22/08/1998)	Federale Instemmingswet 18/06/1998. Inwerkingtreding : 13/12/1998
Amendement op het verdrag inzake de beheersing van de grensoverschrijdende overbrenging van gevaarlijke afvalstoffen en de verwijdering ervan (Bazel, 22/03/1989)	WGV 17/12/97: Gemengd verklaard	18/05/2001	27/11/2002	6/12/02 - (BS 31/12/2002)	Federale Instemmingswet 06/03/2002.
28. Verdrag inzake verzameling, afgifte en inname van afval in de Rijn- en binnenvaart .	WGV 14/05/96 + 20/06/96: Gemengd verklaard	22/02/2008	23/04/2008	09/05/2008 - (BS 13/06/2008)	Federale Instemmingswet : 19/06/2008
Protocol van 1997 tot wijziging van het internationaal verdrag ter voorkoming van verontreiniging door schepen , MARPOL 1973, zoals gewijzigd door het protocol daarbij van 1978 (26/09/1997, Londen)	WGV 22/03/2002: Gemengd verklaard	22/04/2005	14/12/2005	23/12/05 - (BS 21/02/2006)	Toetreding - Federale instemmingswet 15/06/2004 Inwerkingtreding: 27/05/2006
29.					

PRELIMINAIRE FASE	ONDERTEKENING VERDRAG	INSTEMMINGSDECREET		INTERNATIONALE RATIFICATIE	OPMERKINGEN
		Goedkeuring ontwerpdecreet door Vlaamse Regering	Goedkeuring ontwerpdecreet door Vlaams Parlement	Bekrachtiging en afkondiging door Vlaamse Regering	
Protocol van 1996 bij het Verdrag ter voorkoming van de verontreiniging van de zee ten gevolge van het storten van afval en andere stoffen van 1972 (07/11/1996, Londen)	WGV 23/10/96, 17/12/97 + 14/01/98: Gemengd verklaard	22/04/2005	14/12/2005	23/12/05 - (BS 21/02/2006)	Federale instemmingswet 21/06/2004 Inwerkingtreding: 24/03/2006
Protocol bij het raamverdrag inzake klimaatverandering (09/05/1992, New York)	WGV 17/12/97: Gemengd verklaard	14/09/2001	30/01/2002	22/02/02 - (BS 23/03/2002)	Federale Instemmingswet 26/09/2001. Inwerkingtreding : 16/02/2005
Protocol m.b.t. persistente organische stoffen (POP's) bij het verdrag inzake grensoverschrijdende luchtverontreiniging over lange afstand (Genève 1979).	WGV 13/05/98: Gemengd verklaard	14/11/2003	17/03/2004	26/03/04 - (BS 21/05/2004)	Federale Instemmingswet 25/05/2005. Inwerkingtreding : 23/08/2006
Protocol over zware metalen bij het verdrag inzake grensoverschrijdende luchtverontreiniging over lange afstand (Genève 1979)	WGV 13/05/98: Gemengd verklaard	14/11/2003	17/03/2004	26/03/04 - (BS 21/05/2004)	Federale Instemmingswet 25/05/2005. Inwerkingtreding : 06/09/2005
Verdrag inzake toegang tot informatie, inspraak van de bevolking in de besluitvorming en toegang tot de rechter inzake milieu-aangelegenheden.	WGV 13/05/98: Gemengd verklaard	19/07/2002	27/11/2002	6/12/02 - (BS 07/01/2003)	Federale Instemmingswet 17/12/2002. Inwerkingtreding : 21/04/2003
Bijlage V en Aanhangsel 3 bij het OSPAR-verdrag.	WGV op 17/06/98: Gemengd verklaard	hermening procedure: 03/12/04	8/06/2005	17/06/05 - (BS 07/07/2005)	Federale Instemmingswet 06/03/2002. Inwerkingtreding : 28/08/2005

PRELIMINAIRE FASE	ONDERTEKENING VERDRAG	INSTEMMINGSDECREET		INTERNATIONALE RATIFICATIE	OPMERKINGEN
		Goedkeuring ontwerpdecreet door Vlaamse Regering	Goedkeuring ontwerpdecreet door Vlaams Parlement	Bekrachtiging en afkondiging door Vlaamse Regering	
Protocol inzake Water en Gezondheid bij de Conventie van Helsinki betreffende de bescherming en het gebruik van grensoverschrijdende waterlopen en internationale meren.	WGV op 17/03/99: Gemengd verklaard	13/02/2004	29/04/2004	7/05/04 - (BS 16/07/2004)	Federale instemmingswet 13/05/2003. Inwerkingtreding : 04/08/2005
Overeenkomst inzake de bescherming van Afrikaans- Euraziatische trekkende watervogels (15/08/1996, Den Haag)	WGV 13/06/95: Gemengd verklaard	31/01/2003	14/05/2003	23/05/03 - (BS 18/06/2003)	Federale instemmingswet 13/02/2006. Inwerkingtreding : 01/06/2006
Protocol ter bestrijding van verzuuring, eutrofiëring en ozon in de omgevingslucht (Göteborg, 30/11/1999) bij het verdrag inzake grensoverschrijdende luchtverontreiniging over lange afstand (Genève 1979).	WGV 22/09/00: Gemengd verklaard	5/03/2004	29/04/2004	7/05/04 - (BS 13/07/2004)	Federale instemmingswet 01/05/2006. Inwerkingtreding : 12/12/2007
Protocol betreffende bioveiligheid bij de Conventie inzake biologische diversiteit ("Cartagena Protocol")	WGV 23/02/00: Gemengd verklaard	14/11/2003	11/02/2004	20/02/04 - (BS 09/03/2004)	Federale Instemmingswet 15/03/2004. Inwerkingtreding : 14/07/2004
wijziging van het Verdrag inzake milieueffectrapportage in grensoverschrijdend verband (27/02/2001, Sofia)	WGV 02/12/03: Gemengd verklaard	27/02/01 - Sofia			
Overeenkomst inzake persistente organische pollutanten (POPs)	Gemengd karakter vastgelegd via schriftelijke procedure	23/05/01 - Stockholm	14/11/2003	26/03/2004 - (BS 21/05/2004)	Federale Instemmingswet 17/09/2005. Inwerkingtreding : 23/08/2006

PRELIMINAIRE FASE	ONDERTEKENING VERDRAG	INSTEMMINGSDECREET		INTERNATIONALE RATIFICATIE	OPMERKINGEN
		Goedkeuring ontwerpdecreet door Vlaamse Regering	Goedkeuring ontwerpdecreet door Vlaams Parlement	Bekrachtiging en afkondiging door Vlaamse Regering	
42. Scheldeverdrag	WGV 26/09/02 : gemengd verklaard. 29/11/02: VR keurt goed en machtigt tot ondertekening	03/12/02 - Gent	29/04/2004	30/04/2004 - (BS 08/06/2004)	Federale Instemmingswet 06/10/2005. Inwerkingtreding : 01/12/2005
43. Maasverdrag	WGV 26/09/02 : gemengd verklaard. 29/11/02: VR keurt goed en machtigt tot ondertekening	03/12/02 - Gent	29/04/2004	30/04/2004 - (BS 08/06/2004)	Federale Instemmingswet 06/10/2005. Inwerkingtreding : 01/12/2006
44. Internationaal verdrag betreffende de controle van schadelijke aangroeiwerende systemen op schepen (TBT-verdrag) (Londen, 5 oktober 2001)	22/11/02: VR keurt goed en machtigt tot ondertekening	23/12/02 - Londen	15/02/2008	09/05/2008 - (BS 10/06/2008)	
45. Protocol inzake strategische milieubeoordeling bij het Verdrag inzake milieueffectrapportage in grensoverschrijdend verband (SEA-protocol)	WGV 13/01/03: gemengd verklaard 25/04/03: VR keurt goed en machtigt tot ondertekening	21/05/2003 - Kiev			
46. Protocol betreffende registersystemen inzake de emissie en verplaatsing van verontreinigende stoffen bij het Aarhus-verdrag (PRTR-protocol)	WGV 13/01/03: gemengd verklaard 25/04/03: VR keurt goed en machtigt tot ondertekening	21/05/2003 - Kiev	20/04/2007	06/07/2007 - (BS 05/09/2007)	
47. Protocol inzake burgerlijke aansprakelijkheid en vergoeding door schade veroorzaakt door de grensoverschrijdende effecten van industriële ongevallen op grensoverschrijdende waterlopen (liability-protocol)	WGV 13/01/03: gemengd verklaard 25/04/03: VR keurt goed en machtigt tot ondertekening	21/05/2003 - Kiev			

PRELIMINAIRE FASE	ONDERTEKENING VERDRAG	INSTEMMINGSDECREET	INTERNATIONALE RATIFICATIE	OPMERKINGEN
Wijziging bij het Verdrag van Helsinki van 17 maart 1992 inzake de bescherming en het gebruik van grensoverschrijdende waterlopen en internationale meren	WGV 02/12/03: Gemengd verklaard	Goedkeuring ontwerpdecreet door Vlaamse Regering	Goedkeuring ontwerpdecreet door Vlaams Parlement	Bekrachtiging en afkondiging door Vlaamse Regering
48.	WGV 02/12/03: Gemengd verklaard	13/06/2008 (voorontwerp)		
Wijziging van het Verdrag inzake milieueffectrapportage in grensoverschrijdend verband (04/06/2004, Cavtat)	WGV 21/03/06: Gemengd verklaard	04/06/2004 - Cavtat		
49.	WGV 21/03/06: Gemengd verklaard			
Anendement bij het Verdrag inzake toegang tot informatie, inspraak van de bevolking in de besluitvorming en toegang tot de rechter inzake milieu-aangelegenheden (27/05/2005, Almaty)	WGV 21/03/06: Gemengd verklaard	27/05/2005 - Almaty (voorontwerp)	30/05/2008 (voorontwerp)	
50.	WGV 21/03/06: Gemengd verklaard			
Protocol inzake aansprakelijkheid voor een vergoeding van schade uit internationale afvaltransferten , onder Bazelverdrag	WGV 08/12/99: Gemengd verklaard			
51.	WGV 08/12/99: Gemengd verklaard			
VN-verdrag over het recht inzake het gebruik van internationale waterlopen voor andere doeleinden dan de scheepvaart	19/05/00: VR keurt goed en machtigt tot ondertekening			Toetreding
52.	19/05/00: VR keurt goed en machtigt tot ondertekening			
Internationaal verdrag van 1990 inzake de voorbereiding op, de bestrijding van en de samenwerking bij olieverontreiniging (30/11/1990, Londen)	WGV 24/03/04: Gemengd verklaard			Toetreding
53.	WGV 24/03/04: Gemengd verklaard			

PRELIMINAIRE FASE	ONDERTEKENING VERDRAG	INSTEMMINGSDECREET	INTERNATIONALE RATIFICATIE	OPMERKINGEN
		Goedkeuring ontwerpdecreet door Vlaamse Regering	Goedkeuring ontwerpdecreet door Vlaams Parlement	Bekrachtiging en afkondiging door Vlaamse Regering
Protocol van 2000 inzake de voorbereiding op, de besnijding van en de samenwerking bij de voorzakken van verontreiniging door gevaarlijke en schadelijke stoffen (15/03/2000, Londen)	WGV 24/03/04: Gemengd verklaard			Toetreding
54.				
Verdrag van het Europees Woudinstituu (28/03/2004, Joensuu)	WGV 24/03/04: Gemengd verklaard			Toetreding
55.				
Wijziging van de bijlagen II en III bij het verdrag van Parijs inzake de bescherming van het marien milieu van de Noord-Oostelijke Atlantische Oceaan, OSPAR (Oostende, 25- 29/06/2007)	WGV 20/11/2007 : gemengd verklaard			
56.				
Internationaal verdrag inzake hulpverlening op zee	WGV 02/10/01 : Gemengd verklaard	3/03/2004	29/04/2004	Toetreding, Federale instemmingswet : 13/05/2003. Inwerkingtreding : 30/06/2005
57.				
Internationaal verdrag betreffende de controle en het beheer van de scheepsbalkast (13/02/2004, Londen)	WGV 24/03/04 : Gemengd verklaard 18/02/05 : VR keurt goed en machtigt tot ondertekening	7/05/04 - (BS 14/07/2004)	30/06/2004	
58.				
Verdrag inzake verbod op chemische wapens (13/01/1993, Parijs)	13/01/93 - Parijs	6/06/1996	9/10/1996	Federale instemmingswet : 20/12/1996. Inwerkingtreding : 29/04/1997
59.				

Bijlage 3

Stand van uitvoering van de Europese milieuwetgeving

Europese milieuwetgeving

De normeringinstrumenten inzake milieu waarover (1) de Raad, (2) de Commissie en – overeenkomstig de medebeslissingsprocedure – (3) het Europese Parlement samen met de Raad beschikken, zijn ook diegene die in artikel 189 van het EG-verdrag worden gedefinieerd: verordeningen, richtlijnen, beschikkingen, aanbevelingen en adviezen. Deze instrumenten hebben niet dezelfde rechtsgevolgen.

- Een *verordening* heeft een algemene strekking, is bindend in al haar onderdelen en is rechtstreeks van toepassing in elke lidstaat.
- Een *richtlijn* is bindend ten aanzien van het te bereiken resultaat voor elke lidstaat waarvoor ze bestemd is. Aan de nationale instanties wordt de bevoegdheid gelaten vorm en middelen te kiezen. In tegenstelling tot de verordening is de richtlijn dus niet rechtstreeks van toepassing; ze verkrijgt haar volwaardige normatieve status in de interne (lees Vlaamse) rechtsorde slechts na omzetting in nationaal (lees Vlaams) recht.
- Een *beschikking* is bindend in al haar onderdelen voor degenen tot wie ze uitdrukkelijk is gericht; *aanbevelingen* en *adviezen* daarentegen zijn niet bindend.

Stand van de uitvoering van Europese richtlijnen

De richtlijnen dienen te worden omgezet in intern Vlaams recht binnen de omzettingstermijnen voorzien in elke richtlijn zelf. Deze omzetting gebeurt of gebeurde via decretale weg en/of (meestal) via besluiten van de Vlaamse Regering. Telkens als er een omzetting in intern Vlaams recht gebeurt, wordt deze via de Permanente Vertegenwoordiging bij de EU medegedeeld aan de Commissie. De Commissie gaat de correctheid van de omzetting na en signaleert welke correcties er moeten gebeuren.

De stand van zaken die hierna wordt gegeven, werd afgesloten op 1 oktober 2009. Bij het overzicht van de uitvoering wordt een onderscheid gemaakt tussen:

1. de bestaande Europese richtlijnen die reeds zijn omgezet;
2. de bestaande Europese richtlijnen die nog dienen te worden omgezet;
3. de Europese richtlijnen die nog in voorbereiding zijn en die later zullen moeten worden omgezet.

Naast de titel wordt voor elke richtlijn eveneens de volgende informatie gegeven:

- de officiële referentie (jaar/volgnummer ID = interinstitutioneel dossier, PBC = Publicatieblad EC met mededelingen);
- de publicatiedatum;
- de referentie in het Europese Publicatieblad (PBL = Publicatieblad EC met wetgeving).

De verordeningen werden niet opgenomen in de overzichtslijst omdat ze immers geen omzetting behoeven en in de regel, behoudens voor specifieke Vlaamse behoeften en toepassingen, geen wetgevend initiatief van de Vlaamse overheid vereisen.

Overzicht van de omgezette Europese richtlijnen (stand op 04.09.2009)

Ref.	Publicatie-datum	Titel richtlijn	Ref. Publicatieblad
75/0439	25.07.75	Richtlijn van de Raad van 16 juni 1975 inzake de verwijdering van afgewerkte olie	PBL 194 p. 31
75/0440	25.07.75	Richtlijn van de Raad van 16 juni 1975 betreffende de vereiste kwaliteit van het oppervlaktewater dat is bestemd voor de productie van drinkwater in de Lidstaten (wordt d.d. 22/12/2007 opgeheven en vervangen door RL 2000/60)	PBL 194 p. 34
75/0442	25.07.75	Richtlijn van de Raad van 15 juli 1975 betreffende afvalstoffen (is opgeheven en vervangen door gecodificeerde versie RL 2006/12/EG)	PBL 194 p. 47
76/0160	05.02.76	Richtlijn van de Raad van 8 december 1975 betreffende de kwaliteit van het zwemwater (wordt opgeheven per 31.12.2014; zodra VR alle nodige wettelijke, bestuursrechtelijke en praktische maatregelen heeft genomen om aan RL 2006/7 te voldoen, is RL 2006/7 van toepassing en vervang zij Richtlijn 76/160/EEG)	PBL 31 p. 1
76/0403	26.04.76	Richtlijn van de Raad van 6 april 1976 betreffende de verwijdering van polychloorbifenylen en polychloortefenylen [sedert 16.09.96 vervangen door Richtlijn 96/59]	PBL 108 p. 41
76/0464	18.05.76	Richtlijn van de Raad van 4 mei 1976 betreffende de verontreiniging veroorzaakt door bepaalde gevaarlijke stoffen die in het aquatisch milieu van de Gemeenschap worden geloosd (is opgeheven en vervangen door gecodificeerde versie RL 2006/11/EG; wordt ingetrokken d.d. 22/12/2013, met uitzondering van artikel 6, dat d.d. 22/12/2000 is ingetrokken)	PBL 129 p. 23
78/0176	26.02.78	Richtlijn van de Raad van 20 februari 1978 betreffende de afvalstoffen afkomstig van de titaandioxyde-industrie	PBL 54 p. 19
78/0319	31.03.78	Richtlijn van de Raad van 20 maart 1978 betreffende toxische en gevaarlijke afvalstoffen [sedert 12.12.93 vervangen door Richtlijn 91/869]	PBL 84 p. 49
78/0659	14.08.78	Richtlijn van de Raad van 18 juli 1978 betreffende de kwaliteit van zoet water dat bescherming of verbetering behoeft teneinde geschikt te zijn voor het leven van vissen (is opgeheven en vervangen door gecodificeerde versie RL 2006/44/EG nog niet gepubliceerd; wordt ingetrokken d.d. 22/12/2013)	PBL 222 p. 1
79/0409	25.04.79	Richtlijn van de Raad van 2 april 1979 inzake het behoud van de Vogelstand	PBL 103 p. 1
79/0869	29.10.79	Richtlijn van de Raad van 9 oktober 1979 inzake de meetmethoden en de frequentie van de bemonstering en de analyse van het oppervlaktewater dat bestemd is voor de productie van drinkwater in de Lid-Staten (wordt ingetrokken d.d. 22/12/2007)	PBL 271 p. 44
79/0923	10.11.79	Richtlijn van de Raad van 30 oktober 1979 inzake de vereiste kwaliteit van schelpdierwater (wordt ingetrokken d.d. 22/12/2013)	PBL 81 p. 47
80/0068	26.01.80	Richtlijn van de Raad van 17 december 1979 betreffende de bescherming van het grondwater tegen verontreiniging veroorzaakt door de lozing van bepaalde gevaarlijke stoffen (wordt ingetrokken d.d. 22/12/2013)	PBL 20 p. 43
80/0778	30.08.80	Richtlijn van de Raad van 15 juli 1980 betreffende de kwaliteit van voor menselijke consumptie bestemd water (is ten gevolge van de inwerkingtreding en omzetting van Richtlijn 98/83 met ingang van 25 december 2003 opgeheven)	PBL 229 p. 11
80/0779	30.08.80	Richtlijn van de Raad van 15 juli 1980 betreffende de grens- en richtwaarden van de luchtkwaliteit voor zwaveldioxyde en zwevende deeltjes (ingetrokken per 01/01/2005; vervangen door RL 1999/30/EG)	PBL 229 p. 30
82/0176	27.03.82	Richtlijn van de Raad van 22 maart betreffende de grenswaarden en kwaliteitsdoelstellingen voor kwiklozingen afkomstig van de sector elektrolyse van alkalichloriden	PBL 81 p. 29

Ref.	Publicatie- datum	Titel richtlijn	Ref. Publicatieblad
82/0501	05.08.82	Richtlijn van de Raad van 24 juni 1982 inzake de risico's van zware ongevallen bij bepaalde industriële activiteiten	PBL 230 p. 1
82/0883	31.12.82	Richtlijn van de Raad van 3 december 1982 betreffende de voorschriften voor het toezicht op en de controle van de milieus die betrokken zijn bij de lozing van de titaandioxyde-industrie	PBL 378 p. 1
82/0884	31.12.82	Richtlijn van de Raad van 3 december 1982 betreffende een grenswaarde van de luchtkwaliteit voor lood (ingetrokken per 01/01/2005; vervangen door RL 1999/30/EG)	PBL 378 p. 15
83/0029	03.02.83	Richtlijn van de Raad van 24 januari 1983 tot wijziging van Richtlijn 78/176/EEG betreffende afvalstoffen afkomstig van de titaandioxyde-industrie	PBL 32 p. 28
83/0513	24.10.83	Richtlijn van de Raad van 26 september 1983 betreffende de grenswaarden en kwaliteitsdoelstellingen voor lozingen van cadmium	PBL 291 p. 1
84/0156	17.03.84	Richtlijn van de Raad van 8 maart 1984 betreffende de grenswaarden voor kwiklozingen in het aquatisch milieu afkomstig van andere sectoren dan de electrolyse van alkalichloriden	PBL 74 p. 49
84/0360	16.07.84	Richtlijn van de Raad van 28 juni 1984 betreffende de bestrijding van door industriële inrichtingen veroorzaakte luchtverontreiniging (is ingetrokken per 30/10/2007; vervangen door RL 96/61)	PBL 188 p. 20
84/0491	17.10.84	Richtlijn van de Raad van 9 oktober 1984 betreffende de grenswaarden en kwaliteitsdoelstellingen voor de lozing van hexachloorcyclohexaan	PBL 274 p. 11
84/0631	13.12.84	Richtlijn van de Raad van 6 december 1984 betreffende toezicht en controle in de Gemeenschap op de grensoverschrijdende overbrenging van gevaarlijke afvalstoffen [sedert 06.05.94 opgeheven door Verordening van 01.02.93]	PBL 326 p. 31
85/0203	27.03.85	Richtlijn van de Raad van 7 maart 1984 inzake luchtkwaliteitsnormen voor stikstofdioxyde (wordt ingetrokken per 01/01/2010; vervangen door RL 1999/30/EG)	PBL 87 p. 1
85/0337	05.07.85	Richtlijn van de Raad van 27 juni 1985 betreffende de milieu-effectbeoordeling van bepaalde openbare en particuliere projecten	PBL 175 p. 40
85/0411	30.08.85	Richtlijn van de Commissie van 25 juli 1985 tot wijziging van Richtlijn 79/409/EEG van de Raad inzake het behoud van de vogelstand	PBL 233 p. 33
86/0278	04.07.86	Richtlijn van de Raad van 12 juni 1986 betreffende de bescherming van het milieu, in het bijzonder de bodem, bij gebruik van zuiveringsslib in de landbouw	PBL 181 p. 6
86/0280	04.07.86	Richtlijn van de Raad van 12 juni 1986 betreffende grenswaarden en kwaliteitsdoelstellingen voor lozingen van bepaalde onder lijst I van de bijlage van Richtlijn 76/464/EEG vallende gevaarlijke stoffen	PBL 181 p. 16
87/0101	12.02.87	Richtlijn van de Raad van 22 december 1986 tot wijziging van RLR 75/349 inzake de verwijdering van afgewerkte olie	PBL 42 p. 43
7/0216	28.03.87	Richtlijn van de Raad van 19 maart 1987 tot wijziging van Richtlijn 82/501/EEG inzake de risico's van zware ongevallen bij bepaalde industriële activiteiten	PBL 85 p. 36
87/0217	28.03.87	Richtlijn van de Raad van 19 maart 1987 inzake voorkoming en vermindering van verontreiniging van het milieu door asbest	PBL 85 p. 40
88/0347	25.06.88	Richtlijn van de Raad van 16 juni 1988 tot wijziging van bijlage II van Richtlijn 86/280/EEG betreffende grenswaarden en kwaliteitsdoelstellingen voor lozingen van bepaalde onder lijst I van de bijlage van Richtlijn 76/464/EEG vallende gevaarlijke stoffen	PBL 158 p. 35
88/0609	07.12.88	Richtlijn van de Raad van 24 november 1988 inzake beperking van de emissies van bepaalde stoffen in de lucht door grote stookinstallaties (ingetrokken met ingang van 27/11/2002; vervangen door RL 2001/80)	PBL 336 p. 1

Ref.	Publicatie- datum	Titel richtlijn	Ref. Publicatieblad
88/0610	07.12.88	Richtlijn van de Raad van 24 november 1988 tot wijziging van Richtlijn 82/501/EEG inzake de risico's van zware ongevallen bij bepaalde industriële activiteiten	PBL 336 p. 14
89/0369	14.06.89	Richtlijn van de Raad van 8 juni 1989 ter voorkoming van door nieuwe installaties voor de verbranding van stedelijk afval veroorzaakte luchtverontreiniging	PBL 196 p. 32
89/0427	14.07.89	Richtlijn van de Raad van 21 juni 1989 tot wijziging van Richtlijn 80/779/EEG betreffende de grenswaarden en richtwaarden van de luchtkwaliteit voor zwaveldioxyde en zwevende deeltjes (ingetrokken per 01/01/2005; vervangen door RL 1999/30/EG)	PBL 201 p. 53
89/0428	14.07.89	Richtlijn van de Raad van 21 juni 1989 tot vaststelling van de procedure voor de harmonisering van de programma's tot vermindering en uiteindelijke algehele opheffing van de verontreiniging door afval van de titaandioxyde-industrie [vernietigd door Arrest Hof van Justitie dd. 11.06.91 en vervangen door Richtlijn 92/112]	PBL 201 p. 56
89/0429	15.07.89	Richtlijn van de Raad van 21 juni 1989 ter voorkoming van door bestaande installaties voor de verbranding van stedelijk afval veroorzaakte luchtverontreiniging	PBL 203 p. 50
90/0219	08.05.90	Richtlijn van de Raad van 23 april 1990 inzake het ingeperkt gebruik van genetisch gemodificeerde micro-organismen (quasi helemaal gewijzigd door richtlijn 98/81/EG).	PBL 117 p. 1
90/0220	08.05.90	Richtlijn van de Raad van 23 april 1990 inzake de doelbewuste introductie van genetisch gemodificeerde organismen in het milieu (per 17 oktober 2002 opgeheven door richtlijn 2001/18).	PBL 117 p. 15
90/0313	23.06.90	Richtlijn van de Raad van 7 juni 1990 inzake de vrije toegang tot milieu-informatie (is opgeheven ingevolge richtlijn 2003/4/EG per 14.2.2005)	PBL 158 p. 56
90/0415	18.08.90	Richtlijn van de Raad van 27 juli 1990 tot wijziging van bijlage II bij Richtlijn 86/280/EEG betreffende grenswaarden en kwaliteitsdoelstellingen voor lozingen van bepaalde onder lijst I van de bijlage bij Richtlijn 76/464/EEG vallende gevaarlijke stoffen	PBL 219 p. 49
90/0667	27.12.90	Richtlijn van de Raad van 27 november 1990 tot vaststelling van gezondheidsvoorschriften voor de verwijdering en verwerking van dierlijke afval, voor het in de handel brengen van dierlijke afval en ter voorkoming van de aanwezigheid van ziekteverwekkers in diervoeders van dierlijke oorsprong (vissen daaronder begrepen) en tot wijziging van Richtlijn 90/425/EEG	PBL 363 p. 51
91/0156	26.03.91	Richtlijn van de Raad van 18 maart 1991 tot wijziging van Richtlijn 75/442/EEG van de Raad van 15 juli 1975 betreffende afvalstoffen	PBL 78 p. 32
91/0157	26.03.91	Richtlijn van de Raad van 18 maart 1991 inzake batterijen en accu's die gevaarlijke stoffen bevatten (wordt opgeheven per 26.9.2008)	PBL 78 p. 38
91/0244	08.05.91	Richtlijn van de Commissie van 6 maart 1991 tot wijziging van Richtlijn 79/409/EEG van de Raad inzake het behoud van de vogelstand	PBL 115 p. 41
91/0271	30.05.91	Richtlijn van de Raad van 21 mei 1991 inzake de behandeling van stedelijk afvalwater	PBL 135 p. 40
91/0676	31.12.91	Richtlijn van de Raad van 12 december 1991 inzake de bescherming van water tegen verontreiniging door nitraten uit agrarische bronnen	PBL 375 p. 1
91/0689	31.12.91	Richtlijn van de Raad van 12 december 1991 betreffende gevaarlijke afvalstoffen	PBL 377 p. 20
91/0692	31.12.91	Richtlijn van de Raad van 23 december 1991 tot standaardisering en rationalisering van de verslagen over de toepassing van bepaalde richtlijnen op milieugebied	PBL 377 p. 48

Ref.	Publicatie-datum	Titel richtlijn	Ref. Publicatieblad
92/0043	22.07.92	Richtlijn van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde fauna en flora	PBL 206 p.7
92/0072	13.10.92	Richtlijn van de Raad van 21 september 1992 betreffende de verontreiniging van de lucht door ozon (met ingang van 9 september 2003 ingetrokken, vervangen door RL 2002/3/EG)	PBL 297 p. 1
92/0112	31.12.92	Richtlijn van de Raad van 15 december 1992 tot vaststelling van de procedure voor de harmonisatie van de programma's tot vermindering en uiteindelijke algehele opheffing van de verontreiniging door afval van de titaandioxyde-industrie	PBL 409 p. 11
93/0076	22.09.93	Richtlijn van de Raad van 13 september 1993 tot beperking van kooldioxide-emissies door verbetering van de energie-efficiëntie (SAVE)	PBL 237 p. 28
94/0015	22.04.94	Richtlijn van de Commissie van 15 april 1994 betreffende aanpassing voor de eerste maal, van de technische vooruitgang van Richtlijn 90/220	PBL 103 p. 20
94/0024	30.06.94	Richtlijn van de Raad van 8 juni 1994 tot wijziging van bijlage II bij Richtlijn 79/409/EEG inzake het behoud van de vogelstand	PBL 164 p. 9
94/0031	02.07.94	Richtlijn van de Raad van 27 juni 1984 tot wijziging van Richtlijn 91/689/EEG betreffende gevaarlijke afvalstoffen	PBL 168 p. 28
94/0051	18.11.94	Richtlijn van de Commissie van 7 november 1994 betreffende aanpassing aan de technische vooruitgang van Richtlijn 90/219/EEG van de Raad inzake het ingeperkt gebruik van genetisch gemodificeerde micro-organismen	PBL 297 p. 29
94/0062	31.12.94	Richtlijn van het Europees parlement en de Raad van 20 december 1994 betreffende verpakking en verpakkingsafval	PBL 365 p. 10
94/0063	31.12.94	Richtlijn van het Europees Parlement en de Raad van 2 december 1994 betreffende de beheersing van de uitstoot van vluchtige organische stoffen (VOS) als gevolg van de opslag en de distributie van benzine vanaf terminals naar benzinestations	PBL 365 p. 24
94/0066	24.12.94	Richtlijn van de Raad van 15 december 1994 tot wijziging van Richtlijn 88/609/EEG inzake beperking van de emissies van bepaalde verontreinigende stoffen in de lucht door grote stookinstallaties (ingetrokken met ingang van 27/11/2002; vervangen door RL 2001/80)	PBL 337 p. 83
94/0067	31.12.94	Richtlijn van de Raad van 16 december 1994 betreffende verbranding van gevaarlijke afvalstoffen	PBL 365 p. 34
96/0059	24.09.96	Richtlijn van de Raad van 16 september 1996 betreffende de verwijdering van polychloorbifenylen en polychloorterfenylen (PCB's/PCT's)	PBL 243 p. 31
96/0061	10.10.96	Richtlijn van de Raad van 24 september 1996 inzake geïntegreerde preventie en bestrijding van verontreiniging	PBL 257 p. 26
96/0062	21.11.96	Richtlijn van de Raad van 27 september 1996 inzake de beoordeling en het beheer van de luchtkwaliteit	PBL 296 p. 55
96/0082	14.01.97	Richtlijn van de Raad van 9 december 1996 betreffende de beheersing van de gevaren van zware ongevallen waarbij gevaarlijke stoffen zijn betrokken	PBL 10 p. 13
97/0011	14.03.97	Richtlijn van de Raad van 3 maart 1997 tot wijziging van Richtlijn 85/337/EEG betreffende de milieu-effectbeoordeling van bepaalde openbare en particuliere projecten	PBL 73 p. 5
97/0016	06.05.97	Richtlijn van het Europees Parlement en de Raad van 10 april 1997 betreffende de beperking van het op de markt brengen en het gebruik van hexachloorethaan	PBL 116 p. 31
97/0035	27.06.97	Richtlijn van de Commissie van 18 juni 1997 houdende tweede aanpassing van de vooruitgang van de techniek van Richtlijn 90/220	PBL 169 p. 72
99/0049	13.08.97	Richtlijn van de Commissie van 29 juli 1997 tot wijziging van Richtlijn 79/409 van de Raad inzake het behoud van de vogelstand	
97/0062	08.11.97	Richtlijn van de Raad van 27 oktober 1997 tot aanpassing van de technische en wetenschappelijke voortuitgang van Richtlijn 92/43	PBL 305 p. 42

Ref.	Publicatie- datum	Titel richtlijn	Ref. Publicatieblad
98/0015	07.03.98	Richtlijn van de Commissie van 27 februari 1998 houdende wijziging van Richtlijn 91/271 ten aanzien van enkele in bijlage I vastgestelde voorschriften	PBL 67 p. 29
98/0083	05.12.98	Richtlijn van de Raad van 3.11.98 houdende herziening van richtlijn 80/779 in.v.m. de kwaliteit vzan voor menselijke consumptie bestemd water	PBL 330
99/0013	29.03.99	Richtlijn van de Raad van 11 maart 1999 inzake de beperking van emissie van vluchtige organische stoffen ten gevolge van het gebruik van organische oplosmiddelen bij bepaalde werkzaamheden en in installaties	PBL 85 p. 1
99/0030	29.06.99	Richtlijn van de Raad van 22 april 1999 betreffende de grenswaarden voor zwaveldioxide, stikstofdioxide en stikstofoxiden, zwevende deeltjes en lood in de lucht	PBL 163 p. 41
99/0031	16.07.99	Richtlijn van de Raad van 26 april 1999 betreffende het storten van afvalstoffen	PBL 182 p. 1
99/0032	11.05.99	Richtlijn van de Raad van 26 april 1999 betreffende een vermindering van het zwavelgehalte van bepaalde vloeibare brandstoffen en tot wijziging van Richtlijn 93/0012	PBL 121 p. 13
00/0053	21.10.00	Richtlijn van het Europees Parlement en de Raad van 18 september 2000 betreffende autowrakken	PBL 269 p. 34
00/0059	28.12.00	Richtlijn van het Europees Parlement en de Raad van 27. November 2000 betreffende havenontvangstvoorzieningen voor scheepsafval en ladingresiduën	PBL 332 p.81
00/0060	22.12.00	Richtlijn van het Europees Parlement en de Raad van 23 oktober 2000 tot vaststelling van een kader voor communautaire maatregelen betreffende het waterbeleid	PBL 327 p. 1
00/0069	13.12.00	Richtlijn van het Europees Parlement en de Raad van 16 november 2000 betreffende grenswaarden voor benzeen en koolmonoxide in de lucht	PBL 313 p.12
00/0076	28.12.00	Richtlijn van het Europees Parlement en de Raad van 4 december 2000 betreffende de verbranding van afval	PBL 332 p. 91
01/0018	17.04.01	Richtlijn van het europees Parlement en de Raad van 12 maart inzake de doelbewuste introductie van genetisch gemodificeerde organismen in het milieu en tot intrekking van Richtlijn 90/220 van de Raad	PBL 106 p. 1
01/0080	27.11.01	Richtlijn van het Europees Parlement en de Raad van 23 oktober 2001 inzake de beperking van de emissiesvan bepaalde verontreinigende stoffen in de lucht door grote stookinstallaties	PBL 309 p.1
01/0081	27.11.01	Richtlijn van het Europees Parlement en de Raad van 23.10.2001 inzake nationale emissieplafonds voor bepaalde luchtverontreinigende stoffen	PBL 309 p. 22
02/003	09.03.02	Richtlijn van het Europees Parlement en de Raad van 12 februari 2002 betreffende ozon in de lucht	PBL 67 p.14
02/0004	14.02.03	Richtlijn van het EP/R van 28.1.03 betreffende de vrije toegang tot de milieu-informatie	PBL41
02/0049	18.07.02	Richtlijn van het Europees Parlement en de Raad van 25 juni 2002 inzake de evaluatie en de beheersing van omgevingslawaai	PBL 189 p.12
02/0096	13.02.03	Richtlijn van het EP/R van 27.3.03 betreffende afgedankte elektrische en elektronische apparatuur	PBL 37
03/0087	25.12.03	Richtlijn van het Europees Parlement en de Raad van 13.3.03 tot vaststelling van een regeling voor broeikasfasemissierechten binnen de Gemeenschap en tot wijziging van Richtlijn 96/61	PBL 275
03/0035	25.06.03	Richtlijn van het EP/R van 26.5.03 tot voorziening in inspraak van het publiek in de opstelling van bepaalde plannen en programma's betreffende het milieu , en met betrekking tot inspraak van het publiek en toegang tot de rechter en wijziging RL 95/337 en 91/61	PBL 157
04/0035	30.04.04	Richtlijn van het EP/R betreffende Milieu-aansprakelijkheid i.v.m. het voorkomen en herstellen van milieuschade	PBL 143

Ref.	Publicatie- datum	Titel richtlijn	Ref. Publicatieblad
04/0042	30.04.04	Richtlijn van het EP/R van 21 april 2004 beperking tot wijziging van Richtlijn 99/13 (VOS)	PBL 143
04/0101	13.11.04	Richtlijn van EP/R tot wijziging van Richtlijn 2003/87	PBL 275
04/0107	15.12.04	Richtlijn van het EP/Raad van 5 december 2004 betreffende arseen, cadmium, kwik, nikkel en polycyclische aromatische koolwaterstoffen in de lucht	PBL 23
06/0007	04.03.06	Richtlijn van EP/R betreffende het beheer van de zwemwaterkwaliteit en tot intrekking van richtlijn 76/160/EEG	PBL 64
06/0011	04.03..06	Richtlijn van EP/R van 15 februari 2006 betreffende de verontreiniging veroorzaakt door bepaalde gevaarlijke stoffen die in het aquatisch milieu van de gemeenschap worden geloosd (gecodeerde versie)	PBL 64
06/0012	27.04.06	Richtlijn van het EP/R 5 april 2006 betreffende afvalstoffen (gecodeerde versie)	PBL 114
06/0021	11.04.06	Richtlijn van het EP/R betreffende het beheer van afvalstoffen van de winningindustrieën	PBL 102
06/44	25.09.06	Richtlijn van EP/R van 12 december 2006 betreffende kwaliteit van zoet water dat bescherming of verbetering behoeft teneinde geschikt te zijn voor het leven van vissen (gecodeerde versie)	PBL 264
06/113	27.12.06	Richtlijn inzake de vereiste kwaliteit van schelpdierwater (gecodeerde versie)	PBL 376
01/0042	21.07.01	Richtlijn van het Europees Parlement en de Raad van 27 Juni 2001 betreffende de beoordeling van de gevolgen voor het milieu van bepaalde plannen en programma's	PBL 197 p. 30
04/0012	18.02.04	Richtlijn van het EP/R tot wijziging van Richtlijn 94/62 (verpakkingsafval)	PBL 47
05/0020	09.03.05	Richtlijn van van EP/R betreffende verpakking en verpakkingsafval	PBL 70
06/66	26.09.06	Richtlijn van het EP/R inzake batterijen en accu's, alsook gebruikte batterijen en accu's	PBL 266
07/0002	25.04.07	Richtlijn van 14 maart 2007 van het EP/PR tot oprichting van een infrastructuur voor ruimtelijke informatie in de Gemeenschap (Inspire)	PBL 108
07/0071	14.12.07	Richtlijn van de commissie van 13 december 2007 houdende wijziging van bijlage II van Richtlijn 2000/59/EG van het Europees Parlement en de Raad betreffende havenontvangstvoorzieningen voor scheepsafval en ladingresiduen	PBL 329
08/0101	13.01.09	Richtlijn tot wijziging van richtlijn 2003/87/EG teneinde ook luchtvaartactiviteiten op te nemen in de regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten binnen de Gemeenschap	PBL 26

Overzicht van de nog om te zetten Europese richtlijnen (stand op 04.09.2009)

Ref.	Publicatie-datum	Titel richtlijn	Ref. Publicatieblad
06/0118	27.12.06	Richtlijn van EP/R betreffende de bescherming van het grondwater tegen verontreiniging en achtergang van de toestand.	PBL 372
06/0118	27.12.06	Richtlijn van EP/R betreffende de bescherming van het grondwater tegen verontreiniging en achtergang van de toestand.	PBL 372
06/0123	27.12.06	Richtlijn van EP/R betreffende diensten op de interne markt	PBL 376
07/0060	6.11.07	Richtlijn van het Europees parlement en de raad over beoordeling van overstromingsrisico's	PBL 228
08/0050	11.06.08	Richtlijn van 20 mei 2008 van het Europees parlement en de Raad van 20 mei 2008. betreffende de luchtkwaliteit en schonere lucht voor Europa	PBL 152
08/0056	25.6.08	Richtlijn van het Europees parlement en de raad van 17 juni 2008 tot vaststelling van een kader voor communautaire maatregelen betreffende het beleid ten aanzien van het mariene milieu (Kaderrichtlijn mariene strategie)	PBL 164
1907/2006	30.12.06	Verordening van het EP/R inzake de registratie en beoordeling van en de autorisatie en beperkingen ten aanzien van chemische stoffen (REACH), tot oprichting van een Europees Agentschap voor chemische stoffen, houdende wijziging van Richtlijn 1999/45/EG en houdende intrekking van Verordening (EEG) nr. 793/93 van de Raad en Verordening (EG) nr. 1488/94 van de Commissie alsmede Richtlijn 76/769/EEG van de Raad en de Richtlijnen 91/155/EEG, 93/67/EEG, 93/105/EG en 2000/21/EG van de Commissie	PBL 36
708/2007	28.06.07	Verordening inzake het gebruik van uitheemse en plaatselijk niet-voorkomende soorten in aquacultuur	PBL 168
08/0098	22.11.08	Richtlijn betreffende afvalstoffen	PBL 312
08/0099	26.12.08	Richtlijn inzake de bescherming van het milieu door middel van het strafrecht	PBL 328
08/0105	24.12.08	Richtlijn inzake milieukwaliteitsnormen op het gebied van het waterbeleid tot wijziging en vervolgens intrekking van de Richtlijnen 82/176/EEG, 83/513/EEG, 84/156/EEG, 84/491/EEG en 86/280/EEG van de Raad, en tot wijziging van Richtlijn 2000/60/EG	PBL 348
09/0028	05.06.09	Richtlijn van het EP/R ter bevordering van het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen en houdende wijziging en intrekking van Richtlijn 2001/77/EG en Richtlijn 2003/30/EG	PBL 140
09/0029	05.06.09	Richtlijn van het EP/R tot wijziging van Richtlijn 23 april 2009 tot wijziging van Richtlijn 2003/87/EG teneinde de regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten van de Gemeenschap te verbeteren en uit te breiden	PBL 140
09/0031	05.06.09	Richtlijn van het EP/R betreffende de geologische opslag van kooldioxide en tot wijziging van Richtlijn 85/337/EEG van de Raad, de Richtlijnen 2000/60/EG, 2001/80/2004/35/EG, 2006/12/EG en 2008/1/EG en Verordening (EG) nr. 1013/2006 van het EP/R	PBL 140
09/0033	15.5.09	Richtlijn van het EP/R inzake de bevordering van schone en energiezuinige wegvoertuigen	PBL 120
08/112	23.12.08	Richtlijn van het EP/R tot wijziging van de Richtlijnen 76/768/EEG, 88/378/EEG en 1999/13/EG van de Raad en de Richtlijnen 2000/53/EG, 2002/96/EG en 2004/42/EG van het EP/R teneinde ze aan te passen aan Verordening (EG) nr. 1272/2008 betreffende de indeling, etikettering en verpakking van stoffen en mengsels	PBL 345